

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

1

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Αθήνα 2003

ΕΠΕΑΕΚ - Γ' ΚΠΣ

Άξονας 1

Μέτρο 1. 1

Ενέργεια 1. 1.1. Προγράμματα ένταξης των παιδιών με πολιτισμικές και γλωσσικές
ιδιαιτερότητες στο εκπαιδευτικό σύστημα

Πρόγραμμα: «Εκπαίδευση Παλιννοστούτων και Αλλοδαπών Μαθητών»

Χρηματοδότηση: Ευρωπαϊκή Ένωση - ΕΚΤ

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Φορέας παρακολούθησης:

ΥΠΕΠΘ Ειδική Γραμματεία Π.Ο.Δ.Ε.

Ειδική Γραμματέας: Στ. Πριόβολου

Διεύθυνση Γ' ΚΠΣ

Φορέας υλοποίησης:

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Επιτροπή Ερευνών

Τμήμα Φ.Π.Ψ.

Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής

Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου

Ιλίσια 15784

Τηλ.: 210-7277522

E-mail: info@keda.gr

Website: <http://www.keda.gr>

Επιστημονικός υπεύθυνος: Θεόδωρος Παπακωνσταντίνου

Τόμος: ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Συνεργάστηκαν: Αναστασία Αμπάτη

Σταυρούλα Δημητράκου

Μαρία Ιακώβου

Ανθή Καθβαδά

Αναστασία Μαγγανά

Σπυριδούλα Μπέλλα

Μαρίνα Ντάλλα

Κυριακή Σεκερτζή

Κατερίνα Τούρα

Αφροδίτη Τουτουδάκη

Εποπτεία διδακτικού υλικού:

Μαρία-Λουίζα Μπορλόζ-Μάρκου

Εικονογράφηση: Άκης Μελλάρης

Εξώφυλλο: Νίκος Μαρουλάκης

Γλωσσική επιμέλεια: Κλεοπάτρα Φάκλαρη

Το βιβλίο δημιουργήθηκε στο ατελιέ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΕΠΕ.

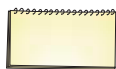
Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία: ΒΙΒΛΙΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΕΠΕΕ

Περιεχόμενα

Πού βρίσκεις

γραμματική

• αναγνωρίζω τα ουσιαστικά	10
• το γένος (ο, η, το: αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο)	13
• τα δύο άρθρα (ο, η, το / ένας, μία, ένα)	19
• ο αριθμός (ενικός, πληθυντικός)	24
• ουσιαστικό και επίθετο πάνε μαζί	26
• ανισοσύλλαβα (το πράγμα / τα πράγματα)	28
• αιτιατική ενικού	37
• αιτιατική πληθυντικού	46
• κλητική	49
• θηλυκά -η / -εις (η λέξη / οι λέξεις)	52
• ουσιαστικά για ενέργειες και καταστάσεις	54
• γενική ενικού	60
• αλλαγή τόνου στη γενική	72
• γενική πληθυντικού	78
επανάληψη	33, 56 – 58, 84

ορθογραφία

• -είο, -ήριο (το σχολείο, το φροντιστήριο)	21
• η / οι / ι, ο / ω	33
• τελικό ν	39
• -ηση / -ιση (η οδήγηση, η διαφήμιση)	55
• -εις, -ης, -ις	70
• το / τον / των	84

παραμύδια

Φτωχός αλλά τυχερός	16
Οι δώδεκα μήνες	45
Ο ήλιος και το νερό, Μύθος των Ίνκας	85

Ίνκας

Η αυτοκρατορία	22
Το λάμα, Η πρωτεύουσα Κούζκο	23
Τα μωρά, Δρόμοι και γέφυρες	29
Ομάδες ανθρώπων	34 – 35
Αγροτικές δουλειές	44
Ματσού Πίκτσου	50
Ταχυδρομείο - Αγρότες	51
Κιπού, Κόκα και σίσα	54
Και ο γάμος υποχρεωτικός	59
Γιος του Ήλιου	68
Η μούμια του αυτοκράτορα	69
Νόμοι	77
Κουίζ	87

χιμπαντζήδες

Η αγαπημένη ιστορία της Έλενας	32, 47, 62, 74, 83
Κουίζ	87

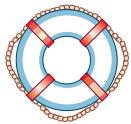
βοήθεια

Οδηγίες για τις σελίδες	5
Γενικός πίνακας ουσιαστικών	88
Δύσκολες λέξεις	89

για τον εκπαιδευτικό

Λίγα λόγια	94
Αναλυτικός πίνακας γραμματικής - ασκήσεων	93 – 94 – 95 – 96
Πηγές	97

Οδηγίες για τις σελίδες

γενική
αλλαγή τόνου

Η γραμματική που
μελετάς σε αυτή
τη σελίδα

Δίπλα στον κύκλο βρίσκεις
ένα παράδειγμα για τη
γραμματική της σελίδας

ο άνθρωπος
του ανθρώπου

Στο μπλοκ θα βρεις την κύρια
γραμματική: πώς κλίνονται τα
ουσιαστικά

Στο πράσινο πλαίσιο θα βρεις
πληροφορίες για τα ουσιαστικά:
πώς τονίζονται, ποιο άρθρο μπαίνει...

	αρσενικά	θηλυκά	ουδέτερα
ονομαστική ποιος;	ο μαθητής πίνακας δάσκαλος	η δασκάλα αδελφή	το παιδί δέντρο μάθημα
αιτιατική ποιον; τι;	το(ν) μαθητή πίνακα δάσκαλο -ης, -ας, -ος	τη(ν) δασκίδα αδελφή ο σκύλος κυνηγάει τον άνθρωπο τον παππού τη γάτα το παιδί	

- Κάποια ρήματα στέκονται μόνο τους ή με το ποιος.
➤ Κλαίει.
➤ Το παιδί κλαίει.
- Άλλα ρήματα θέλουν το ποιον ή το τι.
➤ Η Έλενα παίρνει...
➤ Τι παίρνει δηλαδή; Παίρνει την τσάντα της.
➤ Ο Αλέξης διώχνει...
➤ Ποιον διώχνει δηλαδή; Διώχνει την αδελφή του.

Μια σάϊτα για κάθε
παράδειγμα

Οδηγίες για την
άσκηση

άρθρο επίθετο ουσιαστικό

ένα ωραίο λουλουδί

ουσιαστικό ρήμα

το μωρό κλαίει

το γένος

ο αριθμός

η πώση $\left\{ \begin{array}{l} \text{ονομαστική} \\ \text{αιτιατική} \\ \text{γενική} \end{array} \right.$ (ποιος;) (ποιον;) (ποιανού;)

115

Αναγνωρίζεις τους θεούς της αρχαίας Ελλάδας;

Αντιστοίχισε το θεό με το αντικείμενό του

- ✓ Δίας (πατέρας των θεών και των ανθρώπων): ουρανός, κεραυνός, βροντή
Ο Δίας, ο πατέρας των θεών και των ανθρώπων ήταν ο θεός του ουρανού, του κεραυνού και της βροντής.

1. Ήρα
2. Αθηνά
3. Ποσειδώνας
4. Άρης

- α) πόλεμος
- β) ζωή, κυνέγι
- γ) φαιτιά, τεχνίτες
- δ) φως, μουσική, μαγική

γενική ενικού
επανάληψη

Παρατήρηση
για τους καθηγητές

Δύσκολη λέξη: βρίσκεις τι
σημαίνει στις
Δύσκολες λέξεις
στο τέλος το βιβλίου

Παράδειγμα που σε βοηθάει
να λύσεις την άσκηση

Υπόθεση γλώσσα
ο τίτλος του βιβλίου

Το θέμα γραμματικής
που μελετάς

1

Ουσιαστικά

Το κινητό
της γιαγιάς

1

αναγνώριση του ουσιαστικού

Η Έλενα και ο Αλέξης Στεφανίδης είναι αδέρφια. Αυτό είναι το σπίτι τους.

Γράψε τον αριθμό δίπλα στη λέξη.

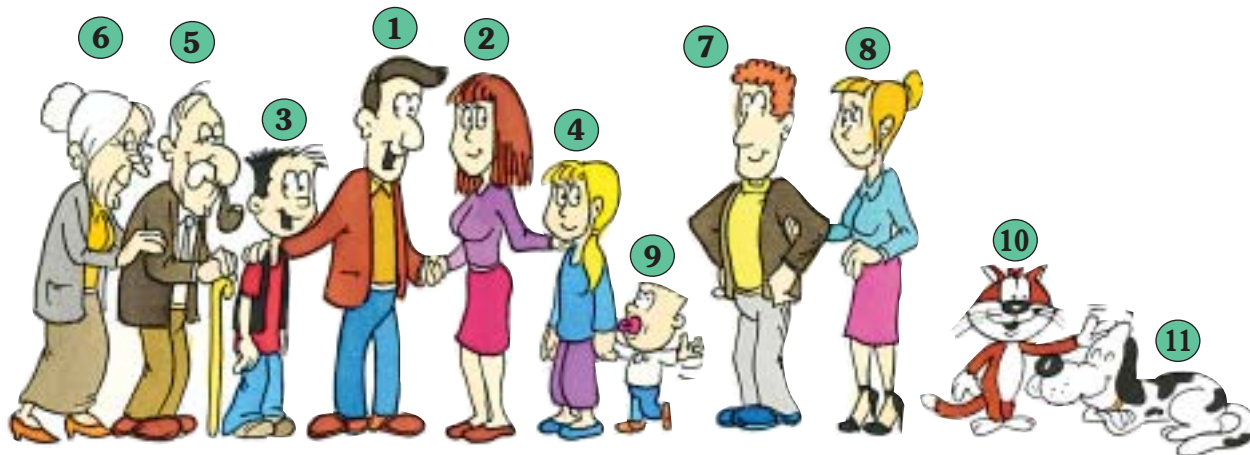

- ☐ η πόρτα
- ☐ το παράθυρο
- ☐ η γάτα
- ☐ ο σκύλος / το σκυλί
- ☐ το μπαλκόνι
- ☐ ο φράχτης
- ☐ η καμινάδα
- ☐ η σκεπή
- ☐ ο κήπος
- ☐ το σκυλόσπιτο

2

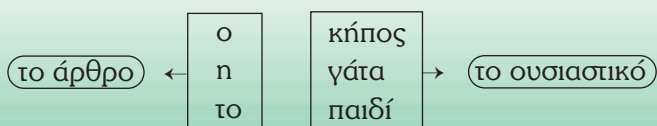
το κριτήριο του άρθρου

Η οικογένεια Στεφανίδη. Γράψε ποιος είναι. Βάλε ο, η, το.

1 ...ο πατέρας.....	5	9
2	6	10
3	7	11
4	8	

Οι λέξεις που παίρνουν **ο, η, το**, λέγονται στη γραμματική (ουσιαστικά).

το παιδί
η γάτα
ο κήπος

...δείχνει
πρόσωπο-ζώο-πράγμα

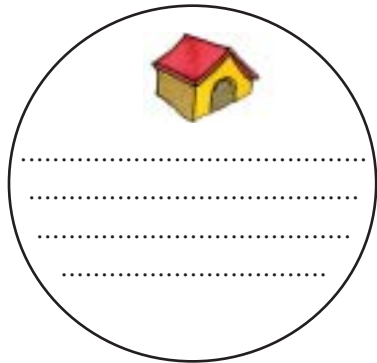
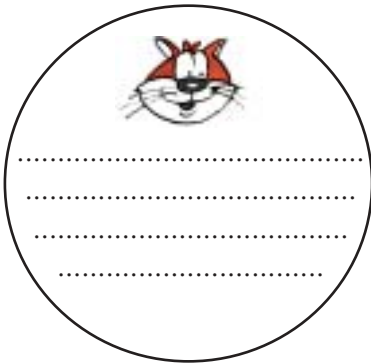
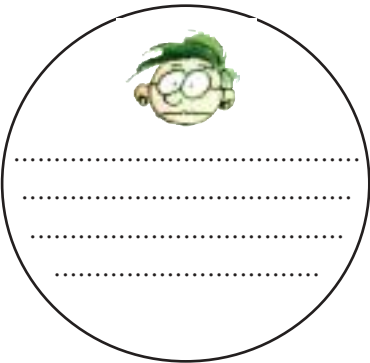
3

το κριτήριο του άρθρου
Κοίτα ξανά το σπίτι και γράψε τα ουσιαστικά στη σωστή στήλη:

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ		
ο	η	το

4

σημασιολογική λειτουργία
Γράψε λέξεις που φανερώνουν (δείχνουν) πρόσωπα, ζώα, πράγματα.

• Τα ουσιαστικά είναι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπα, ζώα, πράγματα.

ουσιαστικά

(ο παππούς, η γάτα, το σπίτι...)

πρόσωπα

ζώα

πράγματα

• Τα ουσιαστικά έχουν ένα (γένος): είναι ή αρσενικά ή θηλυκά ή ουδέτερα.

αρσενικά

θηλυκά

ουδέτερα

τα ουσιαστικά που παίρνουν το άρθρο

ο

η

το

5

γραμματικό γένος
Γράψε δύο αρσενικά, δύο θηλυκά και δύο ουδέτερα ουσιαστικά.

ο
.....

6

Μπορείς να βρεις ουσιαστικά για τα άδεια κουτιά;

	φρούτο / λαχανικό 	πράγματα στο σπίτι 	ζώο 	άνθρωπος
α	ανανάς	ανεμιστήρας		
κ				
π				
μ			μύγα	
ρ	ροδάκινο			ράπτης
φ				φύλακας
σ	σύκο			σιδεράς
β	βερίκοκο			

Αυτή την άσκηση μπορείς να την κάνεις σαν παιχνίδι με άλλα παιδιά μαζί. Ετοιμάζεις χαρτιά με έναν πίνακα όπως αυτόν εδώ αλλά χωρίς τα γράμματα. Ένα παιδί λέει «από μέσα του» την αλφαβήτα. Ένα άλλο παιδί του λέει «στοπ» και το πρώτο παιδί λέει το γράμμα στο οποίο σταμάτησε. Αρχίζουν τότε όλα τα παιδιά να γράφουν στα κουτάκια λέξεις που αρχίζουν από αυτό το γράμμα. Όποιος τελειώσει πρώτος σταματά και τους άλλους.

7

Αυτό είναι το δωμάτιο της Έλενας. Βρες τι είναι μέσα. Διάλεξε δύο αρσενικά, δύο θηλυκά και δύο ουδέτερα ουσιαστικά και συμπλήρωσε τον πίνακα.

 αρσενικά
ο σκουπιδοτενεκές...
.....
.....
 θηλυκά
.....
.....
.....
 ουδέτερα
.....
.....
.....

8

λεξιλόγιο / ζώα - γένος και
καταλήξεις ουσιαστικών

Ποιο ζώο είναι; Απάντησε και συμπλήρωσε τον πίνακα γραμματικής με το σωστό ουσιαστικό για ζώα.

Η Έλενα αγαπάει πολύ τα ζώα. Κάνει κουίζ στον αδελφό της.

1. Του αρέσει να κάνει ντους με λάσπη.
2. Έχει έναν πολύ ψηλό λαιμό.
3. Μοιάζει πάρα πολύ στον άνθρωπο.
4. Κουβαλάει το σπίτι της μαζί.
5. Πετάει κοντά στα καράβια.
6. Τρέχει στους Ολυμπιακούς Αγώνες.
7. Αγαπάει τα παιχνίδια, ζει στο νερό αλλά δεν είναι ψάρι.

Τα ουσιαστικά είναι φτιαγμέ-
να από δύο κομμάτια:

(το θέμα και την κατάληξη)

άρθρο

ο
η
το

θέμα

γλάρ
χελών
δεελφίν

κατάληξη

ος
α
ι

αρσενικά	θηλυκά	ουδέτερα
ο μαθητής	η μαθήτρια	το παράθυρο
ο χάρτης (ns)	η θάλασσα (a)	το δέντρο (o)
ο πίνακας	η λίμνη	το σπίτι
ο κανόνας (as)	η αδελφή (n)	το παιδί (i)
ο δάσκαλος	η άμμος (os)	το πράγμα
ο δρόμος (os)		το μάθημα (ma)
		το δάσος (os)

Προσοχή!

Τα ουσιαστικά που λήγουν σε **-ος** μπορούν να είναι αρσενικά, θηλυκά ή ουδέτερα:
ο αετός, η άμμος, το τέλος. Τα πιο πολλά είναι αρσενικά.

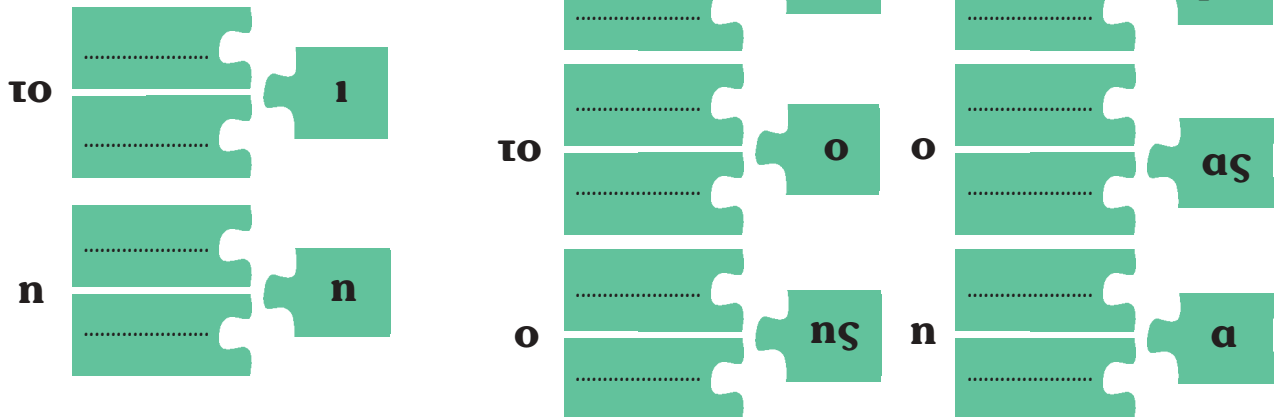
Για τα θηλυκά και τα ουδέτερα ουσιαστικά σε **-ος** θα μάθεις στο βιβλίο *Ουσιαστικά 2*.

9

Πάρε ουσιαστικά από τις ασκήσεις που έκανες και γράψε το θέμα τους στο σωστό παζλ.

γένος - άρθρο
καταλήξεις

10

Πρόσεξε την κατάληξη και βάλε το άρθρο.

..... συνδετήρας* μολύβι αφίσα συρτάρι
..... βιβλίο ποτήρι υπολογιστής φάκελος
..... τετράδιο ντουλάπα περιοδικό δισκέτα
..... τσάντα ζύστρα μαρκαδόρος κασετόφωνο

11

Η Έλενα μαζεύει πληροφορίες για τα ζώα της θάλασσας αλλά γράφει γρήγορα. Βρες ποιο ζώο εννοεί.

λεξιλόγιο / ζώα
γένος → καταλήξεις

1. Η ναλαιφά είναι το πιο μεγάλο ζώο στη Γη.
2. Ο χαρίαςκαρ μυρίζει από μακριά το αίμα.
3. Η κιαφώ ζει στις κρύες θάλασσες και τα παγόβουνα.
4. Ο κινόςα έχει αγκάθια και κολλάει στα βράχια.
5. Ο νοσγκουίπι έχει μικρά φτερά αλλά δεν μπορεί να πετάξει.
6. Το διπόχτια έχει οκτώ πόδια και βλέπει πολύ καλά.

12

Το καλοκαίρι, η γιαγιά και ο παππούς μένουν στο χωριό. Καμιά φορά ο Αλέξης και η Έλενα τους κάνουν επίσκεψη. Στο χωριό ο παππούς έχει ένα ωραίο περιβόλι. γένος: σημασιολογικές κανονικότητες
δέντρο - φρούτο

Γράψε το φρούτο ή το δέντρο που λείπει.

η μηλιά	→
η πορτοκαλιά	→
	→ το καρύδι
	→ το σύκο
η κερασιά	→
η ροδακινιά	→
	→ το φιστίκι
	→ το ρόδι
η λεμονιά	→
η καστανιά	→

Το δέντρο που βγάζει φρούτα είναι **θηλυκό**:

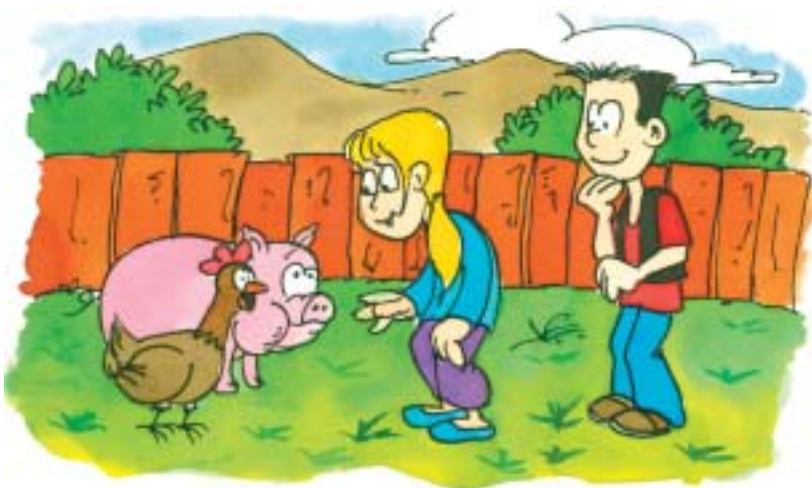
η αχλαδιά, **η** καρυδιά, **η** βερικοκιά.

Το φρούτο είναι **ουδέτερο**: **το** αχλάδι, **το** καρύδι, **το** βερίκοκο.

13

Στο χωριό η Έλενα κάθεται με τις ώρες κοντά στα ζώα. Ο θείος της είναι αγρότης και έχει πολλά ζώα. Μόλις γέννησε η φοράδα. Το πουλάρι θηλάζει και η φοράδα γλείφει το μικρό της. «φυσικό» γένος / μητέρα - μικρό

α. Βάλε μαζί τη μητέρα με το μικρό της.

η γίδα	το γατάκι
η σκύλα	το μοσχάρι
η προβατίνα	το πουλάρι
η αγελάδα	το αρνί
η φοράδα	το κατσίκι
η γάτα	το κουτάβι

β. Συμπλήρωσε τον κανόνα.

Τα φρούτα και τα μικρά ζώα έχουν
... **ουδέτερο**... γένος.
Παίρνουν το άρθρο

Στο χωριό, ο Αλέξης και η Έλενα έχουν μια θεία που της αρέσει να λέει παραμύθια στα παιδιά. Απόψε τους λέει το παραμύθι:

ανάγνωσμα (με δυσκολίες)
«φυσικό» γένος (άντρας – γυναίκα)

«Φτωχός αλλά τυχερός»

Διάβασε το παραμύθι και πες το ξανά, αλλά με ...γυναίκες:
«Φτωχή αλλά τυχερή», η μάντισσα, η υπηρέτρια,
η βασίλισσα, η κλέφτρα και οι κλέφτρες, η δούλα ...

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας φτωχός που έλεγε μαντείες* για δύο γρόσια*. Μια μέρα τον είδε ένας υπηρέτης από το παλάτι και τον ρώτησε τι παιδί θα έκανε ο βασιλιάς. Ο φτωχός μάντης, που δεν ήξερε τι να πει, έκανε σαν να διάβαζε ένα βιβλίο και έλεγε συνέχεια «αγόρι, κορίτσι, αγόρι, κορίτσι...». Ο υπηρέτης βαρέθηκε και έφυγε. Μετά από τρεις μήνες γεννήθηκαν δίδυμα στο παλάτι, ένα αγόρι κι ένα κορίτσι. Τότε ο υπηρέτης θυμήθηκε το μάντη και τον έφερε στο παλάτι. Ο βασιλιάς, που του είχαν κλέψει μια κάσα γεμάτη χρυσά φλουριά*, ζήτησε από το μάντη να του πει πού είναι.

Ο καημένος ο μάντης έτρεμε από το φόβο του αλλά τι να κάνει. Πέρασε μια μέρα, δυο, τρεις μέρες, τίποτα. Μια βραδιά ζήτησε και του πήγανε ένα πιάτο αμύγδαλα. Με την ησυχία του τα έσπαζε και τα έτρωγε. Έξω από το δωμάτιό του παραφύλαγαν οι τρεις κλέφτες που είχαν πάρει τα φλουριά.

Αφού έφαγε πολλά αμύγδαλα, ο μάντης νύσταξε και είπε:

«Ήρθε ο πρώτος» (εννοούσε: ο πρώτος ύπνος). Ο κλέφτης που ήταν έξω φοβήθηκε και είπε:

- Μας κατάλαβε, γιατί τον άκουσα να λέει: *Ήρθε ο πρώτος*.

Μετά πήγε ο άλλος κλέφτης έξω από την πόρτα και άκουσε το μάντη να λέει: «Ήρθε κι ο δεύτερος».

Πήγε και ο τρίτος κλέφτης. Ο μάντης νύσταξε και είπε «Ήρθε κι ο τρίτος»...

- Μας κατάλαβε ο μάντης, σκέφτηκαν οι κλέφτες.

Φοβήθηκαν τόσο πολύ που χτύπησαν την πόρτα και είπαν στο μάντη:

- Ξέρουμε ότι είσαι καλός μάντης και μας βρήκες. Μη μας προδώσεις στο βασιλιά και θα σου δείξουμε πού είναι η κάσα με τα φλουριά. Και πήγαν και την έδειξαν.

Πέρασαν κάμποσες μέρες. Ο βασιλιάς ρώτησε το μάντη.

- Ε, μάντη, κατάλαβες τίποτα;

- Κάτι κατάλαβα, δώσε μου ένα δούλο* να σκάψω.

Έσκαψε ο δούλος και βρήκε τα φλουριά. Ο βασιλιάς χάρηκε πολύ και έδωσε στο μάντη πολλά δώρα, και έζησε καλά και ακόμη καλύτερα.

15

«φυσικό» γένος: επαγγέλματα
Γράψε το θηλυκό. Συμπλήρωσε τον πίνακα με άλλα ουσιαστικά.

ο καθηγητής	ο τραγουδιστής	ο κλέφτης	ο δάσκαλος	ο νοσοκόμος	ο γιατρός	ο δημοσιογράφος	ο μάγειρας	ο αγρότης	ο πελάτης
-ης	-ρια	-ρα	-ος	-α	-ος	-ας	-ης	-ισσα	

16

Τι δουλειά κάνουν στην οικογένεια Στεφανίδη;

δήλωση επαγγέλματος
έλλειψη άρθρου

Ο πατέρας είναι ...οδηγός... νταλίκας και η μητέρα είναι Η Έλενα θέλει να γίνει Ο Αλέξης θέλει να γίνει Ο θεός είναι και η θεία είναι Ο παππούς ήταν Η γιαγιά ήταν Είναι φοβερή... μαγείρισσα....

Όταν λέμε το επάγγελμα (τι δουλειά κάνουν), δε βάζουμε το άρθρο: Η μητέρα είναι κομμώτρια.

17

Φτιάξε προτάσεις όπως στο παράδειγμα.

επάγγελμα - χωρίς άρθρο
οριστικό άρθρο - γενικευτική σημασία

✓ αρχαιολόγος - ψάχνει για παλιά πράγματα που είναι θαμμένα στη γη

Ο Αλέξης θέλει να γίνει αρχαιολόγος. Ο αρχαιολόγος ψάχνει για παλιά πράγματα που είναι θαμμένα στη γη.

1. οδηγός νταλίκας - ταξιδεύει μακριά
2. ψαράς - ξέρει καλά τη θάλασσα
3. νοσοκόμα - δουλεύει στο νοσοκομείο
4. κομμώτρια - φτιάχνει τα μαλλιά
5. κτηνίατρος - βοηθά τα ζώα όταν είναι άρρωστα
6. αγρότισσα - μαζεύει φρούτα και λαχανικά

18

Η θεία εργάζεται σε νοσοκομείο.

Στο νοσοκομείο εργάζονται πολλοί γιατροί.

λεξιλόγιο - γιατροί
οριστικό άρθρο με το επώνυμο

Πες τι γιατρός είναι. ✓ Η κυρία Σπύρου είναι ψυχίατρος.

κα Αντύπα

κος Μαρίνος

✓ κα Σπύρου

κος Γαλάνης

κος Παππός

κος Νυστέρης

κα Βελλίκη

Πολλά επαγγέλματα σε **-ος** είναι και αρσενικά και θηλυκά:

ο δημοσιογράφος - η δημοσιογράφος

ο γιατρός - η γιατρός

Όχι όλα όμως:

ο δάσκαλος - η δασκάλα, ο μάγος - η μάγισσα

19

υπάρχει + αόριστο άρθρο

Στη γειτονιά υπάρχει ένα νοσοκομείο, μια ταβέρνα,
ένας παιδικός σταθμός...

Κοίτα την εικόνα και γράψε
τι άλλο υπάρχει.

Υπάρχει

- Υπάρχουν δυο άρθρα:
το οριστικό άρθρο **ο, η, το**
το αόριστο άρθρο **ένας, μία, ένα**
ο / ένας φούρνος, **η / μια** τράπεζα, **το / ένα** νοσοκομείο
- Κοντά μας υπάρχει **ένας** φούρνος. **Ο** φούρνος βγάζει νόστιμο ψωμί.
- Ποιο άρθρο μπαίνει;
Το (αόριστο άρθρο) (ένας, μία, ένα) μπαίνει όταν μιλάμε γενικά για κάτι ή κάποιον και τον παρουσιάζουμε ως άγνωστο.
- Στη γειτονιά μένει **ένας οδοντίατρος**. (αυτός που μ' ακούει δεν ξέρει τον οδοντίατρο)
- Μια φορά κι έναν καιρό ήταν **ένας μάντης**. (κάποιος μάντης, δεν τον ξέρω)
- Το (οριστικό άρθρο) (ο, η, το) μπαίνει όταν μιλάμε για κάτι ή κάποιον συγκεκριμένα και τον παρουσιάζουμε ως γνωστό.
- **Ο οδοντίατρος** δέχεται κάθε απόγευμα. (αυτός που μ' ακούει ξέρει για ποιον οδοντίατρο μιλάω)
- Μια φορά κι έναν καιρό ήταν **ένας μάντης**. **Ο μάντης** πήγε στο βασιλιά. (αυτός που μ' ακούει ξέρει για ποιο μάντη μιλάω)

20

οριστικό / αόριστο άρθρο
βασική λειτουργία

**α. Η Έλενα δείχνει τη γειτονιά σε μια φίλη της.
Φτιάξε μικρούς διάλογους όπως στο παράδειγμα.**

- ✓ σούπερ μάρκετ - Ατλάντικ
- 1. τράπεζα - Εθνική
- 2. σχολείο - Δεύτερο Γυμνάσιο
- 3. εκκλησία - Άγιος Δημήτριος
- 4. φροντιστήριο - Λύση
- 5. παιδικός σταθμός - Κοκκινοσκουφίτσα
- 6. νοσοκομείο - Παίδων
- 7. σινεμά - Άσπορ

**β. Τώρα τα κορίτσια είναι στο σπίτι της Έλενας.
Διάλεξε το σωστό άρθρο.**

- 1. Αυτό είναι μια / η κουζίνα.
- 2. Αυτό στο τραπέζι είναι η / μια πένα.
- 3. Αυτός στο μπαλκόνι είναι ένας / ο θεός.
- 4. Αυτό εδώ είναι ένα / το δωμάτιό μου.
- 5. Αυτό στο κουτί είναι το / ένα ξερό λουλούδι.
- 6. Εδώ είναι ένα / το μπάνιο.
- 7. Αυτό που βλέπεις στη μεγάλη αφίσα είναι το / ένα σπάνιο ζώο.

γ. Γράψε κι εσύ για τη γειτονιά σου.

Στη γειτονιά μου υπάρχει.....
.....
.....
.....

21

υπάρχει + αόριστο άρθρο
οριστικό άρθρο: αναφορική χρήση

**Πες τις προτάσεις με τη λέξη στην παρένθεση.
Διάλεξε το σωστό άρθρο.**

- ✓ Στη γειτονιά υπάρχει ...ένα εστιατόριο...Το εστιατόριο... έχει νόστιμο φαγητό.
(εστιατόριο)
- 1. Στον κήπο υπάρχει βγάζει πράσινα μήλα. (μηλιά)
- 2. Στο δωμάτιό μου υπάρχει δείχνει δελφίνια. (αφίσα)
- 3. Στο χωριό υπάρχειείναι πολύ παλιός. (πύργος)
- 4. Στο γραφείο υπάρχει έχει πολλά προγράμματα. (υπολογιστής)
- 5. Στη γειτονιά υπάρχειείναι ανοικτό και το καλοκαίρι.
(φροντιστήριο)

22

Διάλεξε το σωστό.

οριστικό / αόριστο άρθρο: έλεγχος

- ✓ *Μια / (n) γιαγιά μας έγινε 80 χρονών.*
1. Στην ταβέρνα υπάρχει *μια / η* ταμπέλα που λέει «ανοιχτά και το μεσημέρι».
 2. Μπροστά στο σπίτι είναι παρκαρισμένο *ένα / το* αυτοκίνητο. *Ένα / Το* αυτοκίνητο δεν έχει πινακίδες.
 3. *Ο / ένας* παππούς μας κλαδεύει τα δέντρα.
 4. Μπαίνει *η / μια* μητέρα στο σπίτι και φωνάζει τα παιδιά.
 5. Δίπλα μας μένει *ο / ένας* δημοσιογράφος. Δουλεύει στο ραδιόφωνο.
 6. *Ο / ένας* υπολογιστής είναι χαλασμένος. Πρέπει να πάρουμε καινούριο.
 7. Σήμερα καίει *ο / ένας* ήλιος.
 8. Στο σχολείο ήρθε *μια / η* καινούρια μαθήτρια. Είναι από το Ιράκ.
 9. Πέρασε *το / ένα* αυτοκίνητο αλλά δε σταμάτησε.
 10. Γύρω στο σπίτι μας είναι *ένας / ο* ωραίος κήπος.

23

Συμπλήρωσε τις λέξεις και θρες και άλλες σε **-είο** και **-ήριο** που δηλώνουν κάποιο μέρος.

ορθογραφία - χώροι σε -είο/ -ήριο

-είο

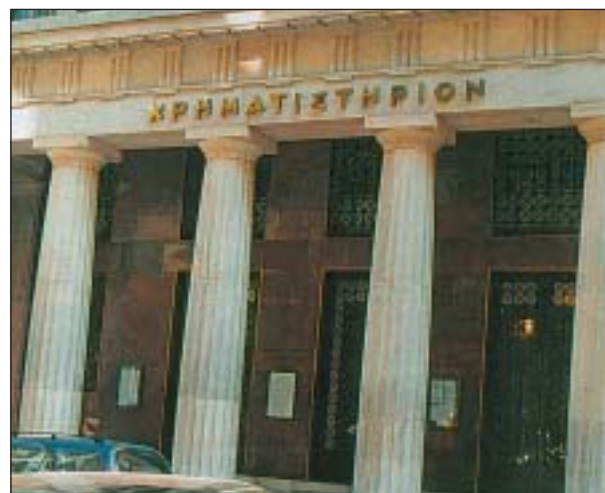
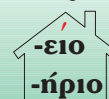
το γραφείο	(εκεί μαθαίνουν μουσική)
το ιατρ.....	...το ωδείο...
το συνεργ.....	(εκεί πας κάθε μέρα)
το νοσοκομ.....
το υπουργ.....	(εκεί πουλάνε φάρμακα)
το ζαχαροπλαστ.....
το νεκροταφ.....	(εκεί πίνουν καφέ)
το μουσ.....
	(εκεί πουλάνε βιβλία)

-ήριο

το καθαριστήριο
το εργασ.....*
το δικασ.....*
το γυμναστ.....
.....
.....

Πρόσεξε πώς γράφεται το ① στο **-ιο / είο** και πού είναι ο τόνος.

το σχολείο
το γυμναστήριο

INKAS

Κυριακή μεσημέρι και ο Αλέξης είναι ακόμα στο κρεβάτι.

- Σήκω, τρώμε.
- ▲ Άσε με. Είμαι κουρασμένος.
- Ο ύπνος σε κουράζει, αδελφάκι μου;
- ▲ Διάβαζα ως το πρωί.
- Σοβαρά ε; Και τι διάβαζες;
- ▲ Ένα βιβλίο για τους Ίνκας.
- Αυτούς με το λάμα;
- ▲ Φυσικά είναι το μόνο που ξέρεις εσύ για τους Ίνκας.
- Κάνεις λάθος. Ξέρω και για το φαγητό τους: πατάτες, σκουλήκια και αράχνες.
- ▲ Άσε με τώρα και πες στη μαμά ότι δεν πεινάω.
- Μην ανησυχείς πάντως. Δεν έχουμε αράχνες αλλά κοτόπουλο με πατάτες.

Ο Σάπα Ίνκα με την Κόγια (τη βασίλισσα).

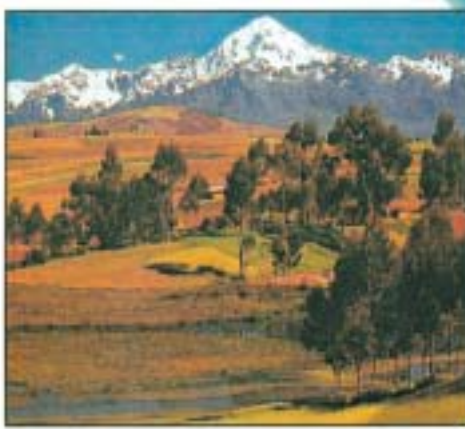
Οι Ίνκας ήταν Ινδιάνοι από τη Νότια Αμερική. Πριν από πολλά χρόνια έφτιαξαν μια μεγάλη αυτοκρατορία*. Η αυτοκρατορία των Ίνκας άρχισε το 1200. Τότε ο Σάπα Ίνκα Μάνκο Καπάκ ίδρυσε* την πρωτεύουσα Κούζκο.

Η αυτοκρατορία των Ίνκας κράτησε πάνω από 300 χρόνια, μέχρι το 1533. Τότε μπήκαν στη χώρα Ισπανοί κατακτητές*. Σκότωσαν τον τελευταίο αυτοκράτορα, τον Αταχουάλπα.

Η αυτοκρατορία των Ίνκας ήταν πλούσια και οι Ισπανοί πήραν πολύ χρυσό....

Οι Ισπανοί κατακτητές συλλαμβάνουν* τον τελευταίο αυτοκράτορα των Ίνκας Αταχουάλπα.

Τοπίο από τη χώρα των Ίνκας.

Η αυτοκρατορία των Ίνκας «Ταχουαντινσούγιου», δηλ. «η χώρα με τις τέσσερις γειτονιές»

ΙΝΚΑΣ

Το λάμα ήταν το πρώτο μεταφορικό μέσο* στη χώρα των Ίνκας. Οι Ίνκας δεν είχαν ούτε γάιδαρο, ούτε άλογο, ούτε καμήλα. Το λάμα είναι συγγενής της καμήλας. Μπορεί να περπατά 15 – 20 χιλιόμετρα την ημέρα και να κουβαλάει φορτίο ως 25 κιλά. Αλλά το λάμα δεν παίρνει καβαλάρη... Με το τρίχωμα* του λάμα οι Ίνκας έφτιαχναν μαλλί. Καμιά φορά έτρωγαν και το κρέας του.

24

Λεξιλόγιο

Διάβασε το κείμενο. Ποια ουσιαστικά κρύβουν τα σκίτσα;

Οι Ίνκας θαύμαζαν το

. Η πρωτεύουσα, το Κούζκο, είχε το

του.

Το

ήταν το

και η

ένα πανέμορφο

. Η

ήταν η

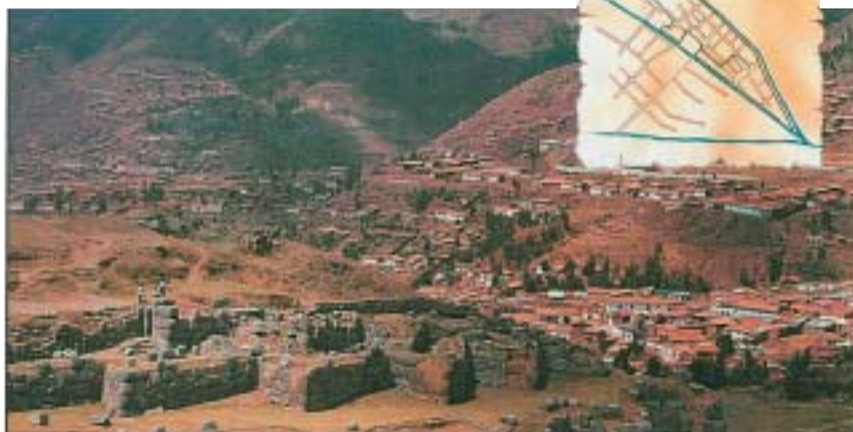
του πούμα. Στις γιορτές, κάποιοι φορούσαν στολές με το

του πούμα.

- 1 ...το πούμα.....
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9

25

α. Βρες τις λέξεις:

1. ένα ζώο που μοιάζει σε μικρή καμήλα και όλο χαμογελά:
2. αυτός που μπαίνει σε μια ξένη χώρα και την κάνει δική του:
3. ένα πανάκριβο κίτρινο μέταλλο που όλοι το ζηλεύουν:
4. μια χώρα που ο αρχηγός της λέγεται «αυτοκράτορας»:
5. η πρώτη πόλη της χώρας:
6. ένα άγριο ζώο που μοιάζει με μεγάλη γάτα:

β. Τι είναι αυτές οι λέξεις; Βάλε ✓

επίθετα ☐ ρήματα ☐ ουσιαστικά ☐

26

Συμπλήρωσε τον πίνακα με λέξεις από το κείμενο στον πληθυντικό.

αριθμός - ονομαστική
βασικές κλίσεις

Απεργούν οι καθαρίστριες. Στο σχολείο σήμερα όλα ήταν βρόμικα. Σκουπίδια παντού, οι πίνακες γραμμένοι, οι τοίχοι γεμάτοι μουντζούρες, χαρτιά, κιμωλίες, μολύβια, πεταμένα δεξιά και αριστερά, οι καρέκλες και τα θρανία άνω κάτω. Και οι τουαλέτες ...χάλια.

Οι καθηγητές είπαν ότι δεν μπορούν να κάνουν μάθημα. Ο διευθυντής πρότεινε να βοηθήσουμε όλοι, μαθητές και καθηγητές, και να καθαρίσουμε το σχολείο. Εγώ και οι φίλοι μου σκουπίσαμε το Α3 και το Β2. Έτσι χάσαμε δύο ώρες ...

	αρσενικά	θηλυκά	ουδέτερα
εικόνη	μαθητής (ης) ο πίνακας (ας) φίλος (ος)	μαθήτρια (α) n φίλη (η)	παιδί (ι) το σχολείο (ο) μάθημα (μα)
πληθυντικός	μαθητές (ες) οι πίνακες (ες) φίλοι (οι)	οι μαθήτριες (ες) φίλες	παιδιά (ια) τα σχολεία (α) μαθήματα (ματα)
	ο καθηγητής ο χάρακας ο τοίχος	n καθαρίστρια n αδελφή n κιμωλία	το σκουπίδι το θρανίο το πράγμα
εικόνη	ο < (-ας) (-ης)	n < (-α) (-η)	το (-ο) το (-ι) το (-μα)
πληθυντικός	οι (-ες) οι (-οι)	οι (-ες)	τα (-α) τα (-ια) τα (-ματα)

27

Πάνω στο γραφείο υπάρχουν πολλά πράγματα...

Γράψε τα πολλά και κύκλωσε την κατάλληλη όπως στο παράδειγμα.

✓	το κουτί	τα κουτιά
1.	ο μαρκαδόρος	
2.	ο χάρτης	
3.	ο χάρακας	
4.	το τετράδιο	
5.	η θήκη	
6.	το μολύβι	
7.	η δισκέτα	
8.	ο συνδετήρας	
9.	το χαρτί	
10.	η καρφίτσα	

εφαρμογή κανόνα

28

Η Έλενα και οι φίλες της τακτοποίησαν το γραφείο της καθηγήτριας. Της λένε πού είναι τα πράγματα.

Στο πάνω συρτάρι είναι

Στο κάτω συρτάρι είναι

Στο ντουλαπάκι είναι.....

ελεύθερη επιλογή ουσιαστικών
πληθυντικός με οριστικό άρθρο

29

Στο δωμάτιο της Έλενας σήμερα όλα είναι άνω κάτω. Πες πού είναι τα πράγματα.

- ...Οι κουρτίνες... έχουν πέσει κάτω.
-είναι κάτω από το κρεβάτι.
-είναι πεταμένα στο πάτωμα.
-είναι πάνω στην καρέκλα.
-είναι πάνω στο γραφείο.
-είναι μέσα στην ντουλάπα.
-είναι στο μπαλκόνι.
-είναι πάνω στην ντουλάπα.
-είναι στο ράφι.
-είναι μέσα στο σκουπιδοτενεκέ.

30

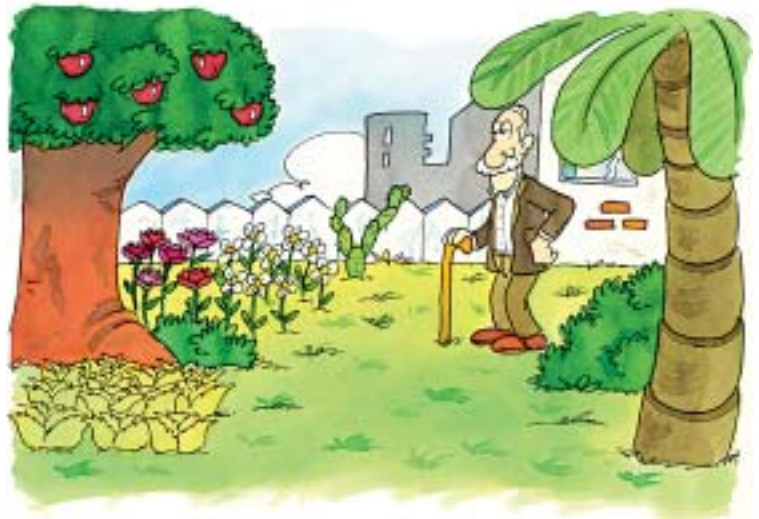
συμφωνία με το επίθετο

Ήρθε η άνοιξη. Ο κήπος είναι πανέμορφος. Τα δέντρα και τα λουλούδια ανθίζουν* και μοσχοβολούν*. Ο παππούς είναι περήφανος...

α. Τι υπάρχει στον κήπο;

β. Πώς είναι τα λουλούδια και τα δέντρα; Πρόσεξε το επίθετο και βρες ένα ουσιαστικό που του ταιριάζει.

νόστιμα	η τριανταφυλλιά
κόκκινες	οι θάμνοι*
πράσινοι	ο φοίνικας*
ψηλός	τα μήλα
πανέμορφη	οι ντομάτες
τρυφερό	το μαρούλι

ουσιαστικό	επίθετο	ουσιαστικό	επίθετο
ο (ος, ης, ας) → ος	ο θάμνος ο φοίνικας ο φράκτης	οι (ες, οι) → οι	οι θάμνοι οι φοίνικες οι φράκτες
η (η, α) → η	η παπαρούνα η ανεμώνη	οι (ες) → ες	οι παπαρούνες
το (ι, ο, μα) → ο	το μαρούλι το σύκο το χώμα	τα (α, ια, ματα) → α	τα μαρούλια τα σύκα τα χώματα

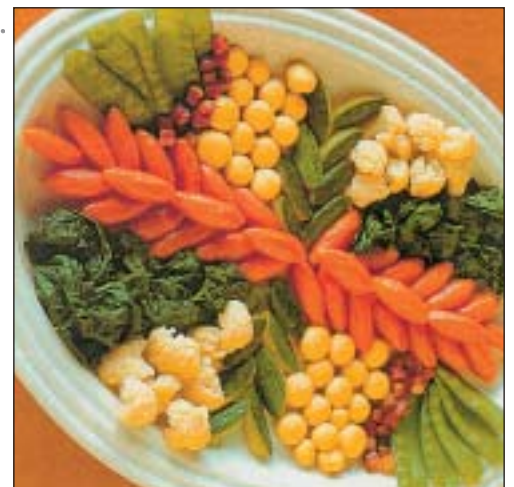
31

Ο κήπος είναι ωραίος αλλά κάτι δεν πάει καλά στο φαγητό...

Διόρθωσε τα λάθη.

Πρόσεξε το άρθρο και το ουσιαστικό.

- ✓ Οι ντομάτες δεν είναι ~~ώριμα~~. ... ώριμες...
1. Τα μαρούλια είναι πικροί.
 2. Η ντομάτα είναι ξινό.
 3. Οι πατάτες είναι σάπια.
 4. Ο αρακάς* δεν είναι φρέσκο.
 5. Τα χόρτα δεν είναι ακόμα βρασμένη.
 6. Οι ελιές είναι πικροί.
 7. Τα ροδάκινα είναι άγουρες.

Δεν υπάρχουν λουλούδια.
Κρίμα, μ' αρέσουν τα λουλούδια.

άρθρο $\begin{cases} \text{οριστικό} \\ \text{αόριστο} \end{cases}$

32

άρθρο: οριστικό / αόριστο

Η μαμά αγαπάει πολύ τα φυτά αλλά έχει πολλή δουλειά στο κομμωτήριο και δεν προλαβαίνει.
Θέλει πολλά λουλούδια και πολλά δέντρα στον κήπο. Σκέφτεται...

Δεν υπάρχουν πλάτανοι.
Κρίμα γιατί μ' αρέσουν
πολύ οι πλάτανοι.

Σχημάτισε προτάσεις όπως στο παράδειγμα.

- ✓ πλάτανος
- 1. έλατο
- 2. κρίνος*
- 3. καμέλια*
- 4. νηιοτρόπιο
- 5. κυπαρίσσι

33

πληθυντικός / ζώα

Η μητέρα αγαπά τα λουλούδια και η Έλενα τα ζώα. Ξέρει ποια ζώα ζουν μοναχικά και ποια ζώα αγαπούν την παρέα...

Βάλε στον πληθυντικό ΜΟΝΟ τα ζώα που ζουν πολλά μαζί.

η φάλαινα	η αντιλόπη
ο αετός	ο πιγκουΐνος
η μέλισσα	ο βίσονας*
το μυρμήγκι		
η αράχνη		
ο πάνθηρας		
το χελιδόνι		

34

αριθμός - συμφωνία με το ρήμα

Διόρθωσε με δύο τρόπους όπως στο παράδειγμα.

✓ Ο δεινόσαυρος είχαν μικρό κεφάλι.

α. Οι δεινόσαυροι είχαν ... β. Ο δεινόσαυρος είχε ...

1. Οι γορίλλες δεν έχει ουρά.
2. Οι χαμαιλέοντες αλλάζει χρώμα κι έτσι κρύβεται.
3. Το σαλιγκάρι βγαίνουν με τη βροχή.
4. Η μέλισσα πίνουν νέктar και φτιάχνουν μέλι.
5. Η αράχνη υφαίνουν γερά δίκτυα.

Η Έλενα θα πάει εκδρομή. Η μητέρα της δε συμφωνεί με τα πράγματα που θα πάρει μαζί της.

- Δυο τσάντες! Αφού πας για τριήμερη*! Μην πάρεις τόσα πράγματα! Και όχι κοσμήματα! Θα στα κλέψουν. Δε χρειάζεσαι δύο φορέματα, ένα φτάνει. Πιο πρακτικές είναι οι φούστες. Πάρε και μια ζεστή μπλούζα! Μην μας γυρίσεις με κανένα κρυολόγημα!
- ▲ Σε παρακαλώ, μαμά, μπορείς να μ' αφήσεις να αποφασίσω μόνη μου;

35

Βάλε το άρθρο και γράψε τις λέξεις στον πληθυντικό.

ανισοσύλλαβα ουδέτερα
σε μα / ματα

... τσάντα
... πράγμα
... φόρεμα
... φούστα
... κόσμημα
... μπλούζα
... πρόβλημα

Τα ουσιαστικά που τελειώνουν σε **-μα** είναι ουδέτερα.

Στον πληθυντικό παίρνουν την κατάληξη **-ματα**.

το ψέμα	...τα ψέματα.....
το μάθημα	...τα μαθήματα.....
... θέμα
... πρόβλημα
... κλάμα
... χρήμα

!!! αλλά:

η κρέμα → οι κρέμες

η γόμα → οι γόμες

η φόρμα → οι φόρμες

36

Η Έλενα είναι έτοιμη για την εκδρομή. Η γιαγιά ανησυχεί κιόλας.

Βρες τα ουσιαστικά σε -μα που λείπουν και συμπλήρωσε.

- Θα μας κάνεις κανένα τηλεφώνημα να ξέρουμε ότι έφτασες;
- ▲ Τι λες γιαγιά! Ξέρεις πόσο έχουν τα από την Κρήτη;
- Τότε να μου στείλεις στο κινητό.
- ▲ Εντάξει, αλλά θέλω να μου στείλεις κι εσύ ένα
- Αφού δεν ξέρω...
- ▲ Έλα να σου δείξω πόσο εύκολο είναι. Κάθε πλήκτρο έχει τρία Αν θες το πρώτο, πατάς μια φορά, αν θες το δεύτερο, πατάς δύο φορές και τρεις φορές αν θες το τρίτο
- Έχει όλα τα δηλαδή; Για δώσε μου ένα ...παράδειγμα... .
- ▲ Όσα θες γιαγιά. Λοιπόν, στέλνω το «Φτάσαμε καλά, φιλάκια». Το φ βλέπεις πού είναι. Για πάτα το πλήκτρο.
- Α μπα, γιατί βγαίνει το υ;
- ▲ Γιατί το φ είναι δεύτερο και πρέπει να το πατήσεις δύο φορές.
- Τώρα κατάλαβα.
- ▲ Μπράβο γιαγιά!!

37

συμφωνία ουσιαστικού - επιθέτου

**Πώς ήταν οι Ίνκας;
Διάβασε και συμπλήρωσε. Πρόσεξε το άρθρο.**

Οι Ίνκας δεν ήταν ψηλοί, περίπου 1.60 μ. Το δέρμα τους ήταν κοκκινωπ...,
τα μαλλιά τους ίσι..., μαύρ... και γυαλιστερ....
Είχαν ψηλ... μάγουλα σαν μικρ... μπαλίτσες.

...
Οι Ίνκας δεν ήταν πολύ καθαροί.... Στα σπίτια τους έμπαι-
ναν και ζώα. Έτσι, είχαν ψείρες και τσιμπούρια* και συ-
νέχεια ξύνονταν.

Τα μωρά Ίνκας δεν περνούσαν καλά. Ήταν φα-
σκιωμέν....* στην κούνια τους και δεν μπορούσαν να κουνήσουν
ούτε πόδι ούτε χέρι. Αλλά το χειρότερο ήταν το κεφάλι. Το τύλι-
γαν σε μια λουρίδα* που την έσφιγγαν κάθε μέρα λίγο πιο πολύ,
για να γίνει το κρανίο στενό.... και μακρουλό..... .

INKAS

38

πληθυντικός

**Πρόσεξε τις λέξεις στο πλαίσιο και συμπλήρωσε τα ουσιαστικά στον πληθυντικό.
Μην ξεχάσεις το άρθρο.**

Δρόμοι και γέφυρες

... δρόμ... είχαν μεγάλη σημασία για τους Ίνκας. Υπήρχαν
δύο πολύ μακριοί δρόμ... από Βορρά σε Νότο (ο κάθε δρόμος
ήταν περίπου 4.000 χιλιόμετρα) και εκατοντάδες άλλοι μι-
κρότεροι. Η αυτοκρατορία
τους ήταν τεράστια και ...
Ίνκας έφτιαξαν πάνω από
20.000 χιλιόμετρα δρόμο.
Στη χώρα υπήρχαν πολλά
δύσβατα* βουν... με από-
τομες πλαγιές*, ποτάμ...,

χείμαρρ...* και φαράγγ...* Για να περάσουν ... άν-
θρωπ... και ... ζώ... από αυτά τα βουνά, ... Ίνκας έφτια-
ξαν γέφυρες, τούνελ ακόμα και σκαλοπάτια. Δεν είχαν
ανακαλύψει το σίδηρο κι έτσι ... εργαλεί... τους ήταν πέ-
τρινα ή ξύλινα, καμιά φορά μπρούντζινα* ή χάλκινα*.
Πολλές γέφυρ... ήταν κρεμαστές, άλλες πιο απλές ήταν
φτιαγμένες από ένα χοντρό σχοινί. ... ταξιδιώτ... έμπαι-
ναν σ' ένα καλάθι που γλιστρούσε στο σχοινί.

ο δρόμος, το βουνό, το ποτάμι, ο χείμαρρος, το φαράγγι
ο άνθρωπος, το ζώο, το εργαλείο, η γέφυρα, ο ταξιδιώτης

- Έλενα, σε παρακαλώ, φτιάξε δύο **καφέδες** για τους **μπογιατζήδες**.
- ▲ Καλά παπού, πού είναι η γιαγιά;
- Βλέπει τηλεόραση.
- ▲ Εγώ δεν ξέρω να φτιάχνω καφέ. Οι **γιαγιάδες** είναι για αυτή τη δουλειά. Γιαγιά!

- Μπαμπάκα μου, μ' αγαπάς;
- ▲ Γιατί ρωτάς; Τι συμβαίνει πονηρούλα;
- Θα πάμε σινεμά απόψε, ρε μπαμπάκα. Θα μου δώσεις 5.000;
- ▲ Πάλι σινεμά; Η μαμά το ξέρει;
- Έλα τώρα μπαμπά, αφού οι **μπαμπάδες** έχουν αδυναμία στις κορούλες τους.
- ▲ Καλά, καλά! Μην αργήσεις όμως!

39

Πρόσεξε τις λέξεις με τα κόκκινα γράμματα και συμπλήρωσε τα κενά για τις συλλαβές.

	1	2	3		1	2	3	4
n	(μα)	(μά)		οι	(μα)	(μά)	(δες)	
n	(για)	()		οι	()	()	()	
ο	(μπα)	()		οι	()	()	()	
ο	()	(πούς)		οι	(παπ)	()	()	
ο	(κα)	(φές)		οι	()	(φέ)	()	
ο	(βα)	()	(λιάς)	οι	()	()	()	()

Ανισοσύλλαβα ουσιαστικά

ουσιαστικά με πιο πολλές
συλλαβές στον πληθυντικό

- ο (κα) - (φές)
2 συλλαβές
- οι (κα) - (φέ) - (δες)
3 συλλαβές

εικόσ	πληθυντικός	εικόσ	πληθυντικός	εικόσ	πληθυντικός
ο ψαράς	οι ψαράδες	ο μανάβης	οι μανάβηδες	ο ταξιτζής	οι ταξιτζήδες
ο παπάς	ο χασάπης	ο μπογιατζής
ο καβγάς	ο σκουπιδιάρης	ο χιμπαντζής
ο βασιλιάς	ο φούρναρης	οι φουρνάρηδες		
ο βοριάς	ο νοικοκύρης		
ο καφές	οι καφέδες	ο παππούς	οι παππούδες		
ο μεζές				
ο ντενεκές				
η γιαγιά	οι γιαγιάδες	η αλεπού	οι αλεπούδες		
η μαμά	η μαϊμού		
η κυρά				

- Κάποια αρσενικά και θηλυκά ουσιαστικά που λήγουν σε **-ης, -ας, -ες, -ους** παίρνουν μια συλλαβή παραπάνω στον πληθυντικό **(-δες)**.
- Αυτά τα ουσιαστικά λέγονται **(ανισοσύλλαβα)**, γιατί έχουν πιο πολλές συλλαβές στον πληθυντικό.

40

Γράψε ποιοι το κάνουν;

ανισοσύλλαβα - επαγγελματίες

οι μανάβηδες πουλούν φρούτα και λαχανικά
 πουλάνε κρέας
 πουλάνε εφημερίδες, σοκολάτες,
 τσίχλες, τσιγάρα και... ασπιρίνες
 πίνουν νόστιμα ψάρια
 μιλάνε για το θεό
 λένε παλιά παραμύθια στα παιδιά
 περπατούν με τα τέσσερα αλλά και
 με τα δύο πόδια
 κυνηγούν τις κότες

41

ανισοσύλλαβα - ονομαστική

Η Έλενα γράφει μια εργασία για το σχολείο. Το θέμα είναι: «Ο πίθηκος: ο πιο στενός συγγενής μας». Τώρα μαζεύει πληροφορίες για τους χιμπαντζήδες. Είναι βιαστική και γράφει μόνο xx για τη λέξη χιμπαντζής.

Συμπλήρωσε και γράψε τη λέξη στο σωστό τύπο. Μην ξεχάσεις το άρθρο.

✓ **xx** Οι χιμπαντζήδες ζουν στην Αφρική, στα πυκνά δάση όπου κάνει ζέστη όλο το χρόνο.

1. Όταν βρέχει, **xx** κάθεται με το κεφάλι σκυμμένο και τα χέρια γύρω από τα πόδια.

2. **xx** μπορούν να περπατούν όρθιοι με τα δύο πόδια, αλλά δεν το κάνουν συχνά.

3. Κάθε βράδυ **xx** φτιάχνει μια φωλιά για να κοιμηθεί. Περνάει πολλές ώρες στα δέντρα.

4. **xx** ζουν σε μικρές ομάδες, τις κοινότητες. Μέσα σε μια ομάδα **xx** φροντίζει τον άλλον, τον αγκαλιάζει, ψαχουλεύει το τρίχωμά του.

5. **xx** είναι φυτοφάγοι, τρώνε πολλά φρούτα, αλλά τους αρέσουν και τα μυρμήγκια, οι τερμίτες*, το μέλι, τα αβγά

των πουλιών. Για να βρει τερμίτες, **xx** χρησιμοποιεί ένα μικρό κλαρί.

6. **xx** μπορεί να φάει μέχρι πενήντα κιλά μπανάνες σε ένα γεύμα.

42

Σ' ένα βιβλίο για ζώα η Έλενα βρήκε μια ωραία ιστορία που την κάνει και ονειρεύεται ...

Διάβασε την αρχή της ιστορίας και φαντάσου τι θα γίνει μετά.

Η πρώτη γνωριμία

Η βροχή έπεφτε από τον ουρανό πάνω στα φύλλα και τη χλόη*. Όλα ήταν βρεγμένα - ακόμα και τα ζώα. Οι χιμπαντζήδες δεν είχαν πού να σταθούν. Μια μητέρα, με τα δυο παι-

διά της και ένα νεογέννητο, κουρνιαξάνε* πάνω σ' ένα δέντρο. Οι άλλοι χιμπαντζήδες βρίσκονταν εκεί γύρω. Όλοι είχαν την ίδια στάση: το κεφάλι σκυμμένο και τα χέρια γύρω από τα πόδια. Μονάχα το μικρό ένιωθε άνετα, χωμένο στην αγκαλιά της μάνας του χωρίς να βρέχεται.

Ένας μεγάλος χιμπαντζής σήκωσε το κεφάλι του. Στα δέντρα, πέρα από ένα ξέφωτο, φαινόταν ένας άνθρωπος...

Βρες τη συνέχεια.

43

Γράψε εσύ τα παραδείγματα στον πίνακα γραμματικής.

πληθυντικός

ουσιαστικά

ισοσύλλαβα

κή πος

κή ποι

ανισοσύλλαβα

με ζές

με ζέ δες

ορσενικό

θηλυκό

ουδέτερο

<p>ΕΥΚΩΣ</p> <p>Ο..... η..... το.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Ο..... η..... το.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Ο..... η..... το.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ</p> <p>ΟΙ..... ΟΙ..... τα.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>ΟΙ..... ΟΙ..... τα.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>ΟΙ..... ΟΙ..... τα.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
--	--	--	--	--	--

44

Ποιοι δουλεύουν στο...

✓ μανάβικο - οι μανάβηδες

μπακάλικο

παλιατζίδικο

ψιλικατζίδικο

χασάπικο

στα χωράφια

στα καράβια

στο χρηματιστήριο

στη διαφήμιση

στο θέατρο

45

ορθογραφία

η ή οι;**η ή ι;****ο ή ω;**

..... πίθηκ.....

..... σκην.....

..... σκέψ.....

..... γιατρ.....

..... κόρ.....

..... θάμν.....

το κλαρ.....

η βροχ.....

το κεφάλ.....

το φιλ.....

η ζέστ.....

η φιλ.....

δρόμ.....ς

κοιπ.....

τρέχ.....

κινητ.....

περν.....

πάρκ.....

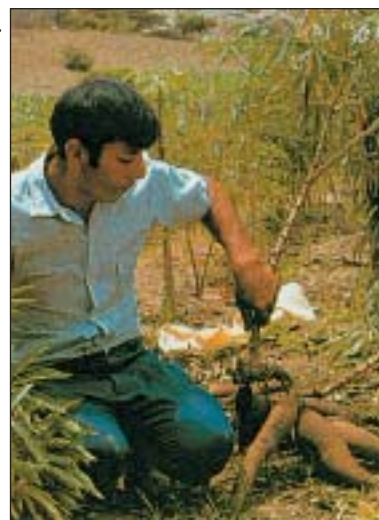

INKAS

Οι Ίνκας ήταν πολύ οργανωμένοι. Για όλα τα πράγματα υπήρχαν αυστηροί κανόνες. Οι άνθρωποι ήταν χωρισμένοι σε ομάδες. Κάθε ομάδα είχε διαφορετικές δουλειές και ασχολίες.

- Αν ήσουν Ίνκας, σε ποια ομάδα θα ήσουν;
- Τι κάνει αυτή η ομάδα;
- Σ' αρέσουν οι ασχολίες των ΜΑΚΤΑ ΚΟΝΑ;
- Πήγαιναν σχολείο τα παιδιά Ίνκας;
- Μήπως έχεις στην οικογένειά σου ένα ΟΥΑΟΥΑ ΚΙΡΟ-ΠΙΚΑΚ;
- Ζει μαζί σας η ΠΟΥΝΟΚ ΠΑΓΙΑ;

Ποιος κάνει τι;

Οι άντρες

1. ΛΟΥΚΑ ΚΑΜΑΓΙΟΚ, οι πολεμιστές: από 25-50 χρονών.
2. ΠΟΥΡΙΚ ΜΑΤΣΟ, οι υπηρέτες για λιγότερο βαριές δουλειές: από 50-80 χρονών.
3. ΡΟΚΤΟ ΜΑΤΣΟ, οι γέροι που δεν ακούν καλά: πλέκουν σχοινιά και φροντίζουν τα κουνέλια και τις πάπιες.
4. ΟΥΝΚΟΚ ΡΟΥΝΑ, άρρωστοι, κουφοί, μουγγοί, τυφλοί, καμπούρηδες*, νάνοι και σακάτηδες*: έκαναν ό,τι δουλειά μπορούσαν, τους πείραζαν οι άλλοι.
5. ΣΑΓΙΑ ΚΑΠΑΚ, ταχυδρόμοι και βοσκοί, 18-20 χρονών, ζούσαν φτωχά και δεν μπορούσαν να έχουν φιλενάδα ούτε να παντρευτούνται.
6. ΜΑΚΤΑ ΚΟΝΑ, φύλαγαν κοπάδια, κυνηγούσαν πουλιά με δίχτυα κι έδιναν τα φτερά στον αρχηγό τους: 12-18 χρονών.
7. ΤΟΚΙΛΑΚΟΚ ΝΑΜΡΑΚΟΝΑ, προστάτευαν τα μικρά πουλιά, έσπερναν σπόρους και θέριζαν: 9-12 χρονών.
8. ΠΟΥΚΛΑΚΟΚ ΝΑΜΡΑΚΟΥΝΑ, έπαιζαν, το αγαπημένο τους παιχνίδι ήταν η σβούρα*: 5-9 χρονών.
9. ΛΟΥΛΟ ΒΑΜΡΑΚΟΝΑ, οι γονείς μπορούσαν να φροντίσουν τα παιδιά τους για δύο χρόνια «να τα προσέχουν μην πέσουν ή καούν», έλεγε ο νόμος.
10. ΟΥΑΟΥΑ ΚΙΡΟ ΠΙΚΑΚ, τα μωρά στην κούνια.

Και οι γυναίκες είναι χωρισμένες σε δέκα ομάδες:

INKAS

1. ΑΟΥΚΑ ΚΑΜΑΓΙΟΚ ΠΙΑ ΒΑΡΜΙ, η σύζυγος* του πολεμιστή: κάπου κάπου ύφαινε* ύφασμα για ρούχα.

2. ΠΑΒΑΚΟΝΑ, οι χήρες*: ύφαιναν και μαγειρεύαν, δεν μπορούσαν να ξαναπαντρευτούν.

3. ΠΟΥΝΟΚ ΠΑΓΙΑ, οι γιαγιάδες: βοηθούσαν τις νέες γυναίκες να μεγαλώσουν τα παιδιά.
4. ΟΥΝΟΚ ΚΟΥΜΟ, οι ανάπηρες, παντρεύονταν ανάπηρους με την ίδια αναπηρία.

5. ΚΙΠΑΣΚΟΝΑ, οι νεαρές κοπέλες για γάμο. Δεν μπορούσαν να επιλέξουν το γαμπρό, μετά από τα τριάντα δεν μπορούσαν να παντρευτούν.

6. ΚΟΡΟΤΑΣΚΕ, τα κορίτσια περίπου 12-18 χρόνων, μάθαιναν να μαγειρεύουν, να γνέθουν* και να υφαίνουν, ετοίμαζαν τη «τσίσσα» (μπίρα).

7. ΠΑΟΥΑΟΥ ΠΑΛΑΚ, «τα μικρά κορίτσια που μαζεύουν λουλούδια»: βοηθούν τους γονείς τους.

8. ΠΟΥΚΛΑΚΟΚ ΟΥΑΡΜΙ ΝΑΜΡΑ, «τα μικρά κορίτσια που ολοένα έπαιζαν»: φρόντιζαν τους μικρούς αδελφούς τους και έφερναν νερό για το μαγείρεμα.

9. ΛΟΥΚΑΣ ΟΥΑΡΜΙ ΟΥΑΝΑ, «αντές που μάθαιναν να περπατούν»...

10. ΤΣΙΛΟ ΟΥΑΟΥΑ ΟΥΑΡΜΙ ΚΙΡΑΟΥΠΙΑΚΑΚ, τα μωρά στην κούνια.

46

Μάθε τη γλώσσα των Ίνκας:
Πώς λέγονται αυτοί ...

που φυλούν τα πρόβατα;.....ΜΑΚΤΑ ΚΟΝΑ.....
που υπηρετούν στους άρχοντες;
που δε βλέπουν και που δεν ακούν;
που πηγαίνουν τα μηνύματα;

Πώς λέγονται οι γυναίκες...

που πέθανε ο άντρας τους;
που είναι τυφλές, κουφές ή έχουν κάποια άλλη αναπηρία;

47

Μια ήσυχη Κυριακή στο σπίτι Στεφανίδη...

ονομαστική στο υποκείμενο

Τι κάνουν την Κυριακή;

Ποιος κάνει τι;

- κλαίει.
- μαγειρεύει.
- διαβάζει.
- μαλώνουν.
- τρώνε.

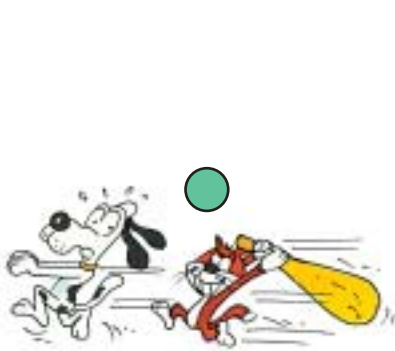

48

Όμως, δεν είναι όλες οι Κυριακές ήρεμες. Καμιά φορά όλοι έχουν νεύρα...

ονομαστική / αιτιατική:
υποκείμενο / αντικείμενο

Ποιος κυνηγάει ποιον; Ταίριαξε τις προτάσεις με τις εικόνες.

1. Η Έλενα κυνηγά τον Αλέξη.
2. Ο παππούς κυνηγά τη γιαγιά.
3. Ο σκύλος κυνηγά τη γάτα.
4. Ο Αλέξης κυνηγά την Έλενα.
5. Η γάτα κυνηγά το σκυλί.
6. Η γιαγιά κυνηγά τον παππού.

	 αρσενικά	 θηλυκά	 ουδέτερα
ονομαστική ποιος;	ο μαθητής πίνακας δάσκαλος	η δασκάλα αδελφή	το παιδί δέντρο μάθημα
αιτιατική ποιον; τι;	το(ν) μαθητή πίνακα δάσκαλο -ης, -ας, -ος	τη(ν) δασκάλα αδελφή ο σκύλος κυνηγάει 	
			το δάσκαλο τον παππού τη γάτα το παιδί

49

Μετά όμως τα φτιάχνουν και ο ένας χαϊδεύει τον άλλον.

αιτιατική ενικού

Πρόσεξε το παράδειγμα και πες ποιος χαϊδεύει ποιον.

- ✓ το μωρό ο Αλέξης Το μωρό χαϊδεύει τον Αλέξη.
1. η Έλενα ο σκύλος
2. η γιαγιά η γάτα
3. ο παππούς ο παπαγάλος
4. ο θείος η θεία
5. η μητέρα ο πατέρας

- Κάποια ρήματα στέκονται μόνα τους ή με το **ποιος**.

➤ *Κλαίει.*

Το παιδί κλαίει.

- Άλλα ρήματα θέλουν το **ποιον** ή το **τι**

➤ *Η Έλενα παίρνει...*

Τι παίρνει δηλαδή; Παίρνει την τσάντα της.

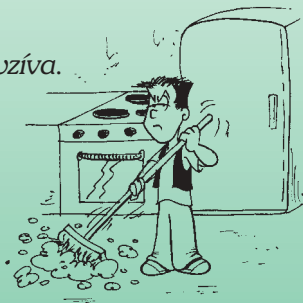
➤ *Ο Αλέξης διώχνει...*

Ποιον διώχνει δηλαδή; Διώχνει την αδελφή του.

- Άλλα ρήματα, καμιά φορά είναι μόνο με το **ποιος** και άλλες φορές θέλουν το **ποιον** ή το **τι**.

Ο Αλέξης σκουπίζει.

➤ *Ο Αλέξης σκουπίζει την κουζίνα.*

50

α. Βάλε ⚡ στις προτάσεις που νομίζεις ότι λείπει κάτι.

σθένος

✓ Ο παππούς φτιάχνει. ; Ο παππούς φωνάζει.

1. Κοιμάμαι.

5. Η Έλενα τακτοποιεί.

9. Ανοίγουμε αύριο.

2. Τα παιδιά παίζουν.

6. Το νερό βράζει.

10. Τα κορίτσια έχουν.

3. Η Μαρία βάζει.

7. Ο καθηγητής κάνει.

11. Παίρνετε.

4. Κόβουμε το χαρτί.

8. Τρώνε.

12. Παίρνω το κλειδί.

51

Κάνε προτάσεις με τα τρία ουσιαστικά.

αιτιατική:
άμεσο αντικείμενο

✓ ανοίγω, η τσάντα, το κατάστημα, ο φούρνος

Ανοίγω την τσάντα. Ανοίγω το κατάστημα. Ανοίγω το φούρνο.

1. επισκευάζω

το ψυγείο, η τηλεόραση, ο ανεμιστήρας

2. ξεσκονίζω

ο καναπές, το σύνθετο, η ντουλάπα

3. ετοιμάζω

η εκδρομή, το πρωινό, ο φάκελος

4. βοηθώ

η αδελφή μου, ο παππούς, το κορίτσι

5. χαιρετώ

ο μπογιατζής, η καθαρίστρια, το παιδί

6. ταΐζω

ο παπαγάλος, η γάτα, το μωρό

52

Στο σπίτι όλοι έχουν τη δουλειά τους.

Βάλε το ουσιαστικό σε παρένθεση στην αιτιατική.

1. Ο πατέρας βάφει (ο φράκτης) και πλένει
..... (το αυτοκίνητο).

2. Ο θείος επισκευάζει (ο υπολογιστής).

3. Η γιαγιά τακτοποιεί (η κουζίνα) και καθαρίζει (ο καθρέφτης).

4. Ο παππούς ποτίζει (ο κήπος) και αδειάζει
(το γραμματοκιβώτιο).

5. Η μητέρα σκουπίζει (η αυλή)
και (ο διάδρομος).

6. Η θεία ετοιμάζει (η κούνια) και
κοιμίζει (το μωρό).

7. Οι γείτονες ποτίζουν (ο κήπος)
και κλαδεύουν (η μηλιά).

8. Ο Αλέξης πηγαίνει βόλτα (ο σκύλος).

9. Η Έλενα φροντίζει
(ο παπαγάλος).

10. Η Έλενα αγοράζει
(η εφημερίδα) και ταΐζει (η γάτα).

Πότε βάζουμε το τελικό -ν

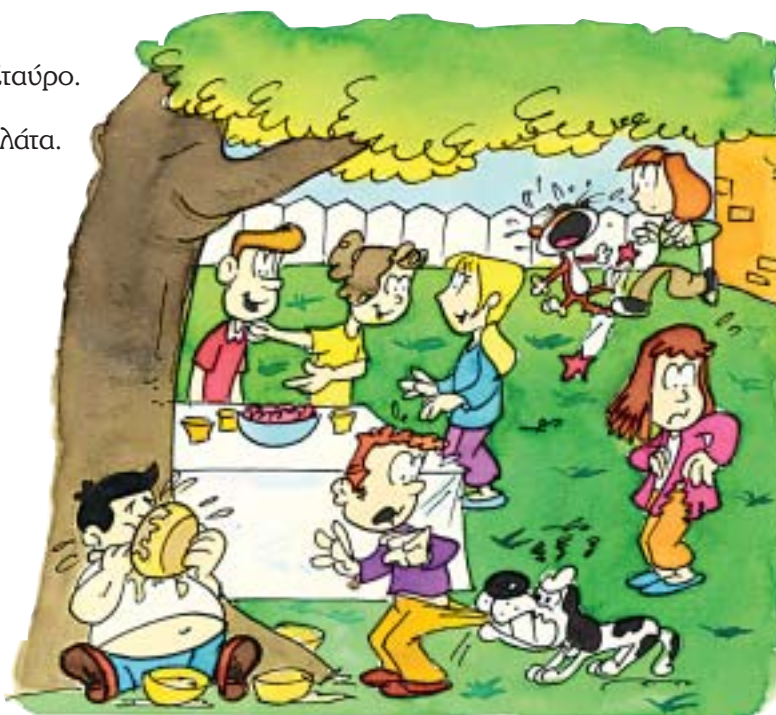
τον την			το τη	
<p>Στη γιορτή μου κάλεσα...</p>	<p>την Αφροδίτη τον Αιμίλιο την Εύα την Ουρανία την Ειρήνη τον Οδυσσέα τον Πέτρο</p>	<p>την Κατερίνα τον Τάσο τον Μπάμπη την Ντίνα την Τζίνα την Γκίζελα την Ξένια...</p>	<p>...αλλά δεν κάλεσα...</p>	<p>το Βασίλη τη Δάφνη το Γιώργο το Γρηγόρη τη Σοφία το Μανώλη το Νίκο τη Ζωή τη Ρένα το Λουκιανό το Θανάση το Χρήστο.</p>

53

Στη γιορτή μου περάσαμε τέλεια, αλλά...

Να σθήσεις το τελικό ν εκεί που δε χρειάζεται.

1. Ο Άκης μάλωσε με την Λία και τον Σταύρο.
2. Ο Λάκης έφαγε όλη την κρέμα σοκολάτα.
3. Η Μαρία έχασε την τσάντα της.
4. Ο Μπάμπης χτύπησε τον Γιάννη.
5. Η Ξένια έσκισε την zaketa της.
6. Η Άννα έφερε τον Χρήστο.
7. Η Ειρήνη έπεσε από τον φράκτη.
8. Η Εύα πάτησε την γάτα.
9. Ο Πέτρος έσπασε τον καθρέφτη.
10. Ο σκύλος δάγκωσε τον Θανάση.

54

Στη γιορτή μου κάτσαμε στην αυλή κάτω από τη μουριά.

Βάλε το, τον, τη, την

Η μουριά* είναι η κυρά της αυλής. Αυτή καθαρίζει αέρα για σπίτι, αυτή πίνει βροχή και σταματάει ήλιο. Αυτή φέρνει άνοιξη και μας δίνει σκιά της το καλοκαίρι. Και πρωί κι απόγευμα δίνει πιο ωραία συναυλία από αμέτρητα πουλιά. Όλοι αγαπάμε μουριά για χαρά που μας δίνει...

55

Η Όλγα κάτι θέλει αλλά η μητέρα της δε συμφωνεί.

οριστικό - αόριστο άρθρο στην αιτιατική

Φτιάξε μικρούς διαλόγους. Άρχισε με: Μαμά, θέλω...

1. ● (ο υπολογιστής)
Δε χρειάζεσαι, υπολογιστές υπάρχουν στο σχολείο.
2. ▲ (ο σκύλος)
Και ποιος θα τον πηγαίνει βόλτα;
3. ● (το ποδήλατο)
Το ποδήλατο είναι επικίνδυνο στην πόλη.
4. ▲ (η κιθάρα)
Αφού σταμάτησες το πιάνο τώρα, θα αρχίσεις κιθάρα;
5. ● (ο ανεμιστήρας)
Δε χρειάζεσαι, το δωμάτιό σου δεν έχει πολύ ζέση.
6. ▲ (ο καθρέφτης)
Αποκλείεται, φτάνει αυτός που έχουμε στο μπάνιο.

➤ Ζεσταίνομαι.	ο ανεμιστήρας	έναν ανεμιστήρα
Αγοράζω έναν ανεμιστήρα .	τον ανεμιστήρα	έναν ανεμιστήρα
➤ Παχαίνω.	η ζυγαριά	μία ζυγαριά
Αγοράζω μία ζυγαριά .	τη ζυγαριά	
➤ Βαριέμαι να περπατώ.	το ποδήλατο	ένα ποδήλατο
Αγοράζω ένα ποδήλατο .	το ποδήλατο	ένα ποδήλατο

τον → έναν

56

Η Όλγα παραπονιέται στη φίλη της και η Έλενα έχει τη λύση.

Φτιάξε μικρούς διάλογους όπως στο παράδειγμα.

- ✓ ζητώ - η ντουλάπα
1. Οι γονείς μου δε μου παίρνουν ούτε σκύλο ούτε γάτα.
αγοράζω - το παπαγαλάκι
 2. Η μάνα μου μιλά με τις ώρες στο τηλέφωνο.
ζητώ - το κινητό
 3. Θέλω να κάνω οικονομίες.
παίρνω - ο κουμπάρας
 4. Τα λουλούδια μαραίνονται στο δωμάτιό μου.
βάζω - ο κάκτος
 5. Δε μ' αρέσει το φαγητό που είναι ξαναζεσταμένο.
ζητώ - ο φούρνος μικροκυμάτων
 6. Στο σχολείο μας ζητούν πληροφορίες από το Ίντερνετ.
ζητώ - ο υπολογιστής

57

Συνέχισε όπως στο παράδειγμα.

αιτιατική με προθέσεις
με, για, από, χωρίς

- ✓ Ο Αλέξης και η ο Άρης πηγαίνουν βόλτα.
Ο Αλέξης πηγαίνει βόλτα με τον Άρη.
- 1. Η Σοφία και η φίλη της μιλάνε στο τηλέφωνο.
Η Σοφία μιλά στο τηλέφωνο
- 2. Ο παππούς και ο θείος συζητούν.
Ο παππούς συζητάει
- 3. Τα παιδιά και το μωρό παίζουν.
Τα παιδιά παίζουν
- 4. Η γειπόνισσα και ο άντρας της μαλώνουν συνέχεια.
Η γειπόνισσα μαλώνει συνέχεια

- ✓ Η γιαγιά ψήνει μπιριζόλες. Αρέσουν πολύ στον Αλέξη.
Η γιαγιά ψήνει μπιριζόλες για τον Αλέξη.
- 1. Ο παππούς φτιάχνει μια καλύβα.
Η Έλενα ήθελε να έχει μια καλύβα.
- 2. Ο Αλέξης αντιγράφει ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι.
Ένας φίλος του το ήθελε.
- 3. Η γιαγιά πλέκει ζεστές κάλτσες.
Το χειμώνα ο εγγονός της κρυώνει στα πόδια.

- ✓ Η μικρή κοπέλα ξέρει κέτσουα, τη γλώσσα των Ίνκας.
Είναι από το Περού (το Περού)
- 1. Η Τζέννη πήγε σχολείο στο Τορόντο.
Είναι (ο Καναδάς)
- 2. Ο Αρτάν μιλά αλβανικά.
Είναι (η Αλβανία)
- 3. Ο Αλί γεννήθηκε στη Βαγδάτη.
Είναι (το Ιράκ)

- ✓ Ο Γιάννης έφυγε και ξέχασε το πορτοφόλι του.
Ο Γιάννης έφυγε χωρίς το πορτοφόλι του.
- 1. Η Έλενα βγήκε έξω και δεν έβαλε τη ζακέτα της.
Η Έλενα βγήκε έξω
- 2. Η μητέρα πήγε εκδρομή. Δεν πήγε ο πατέρας.
Η μητέρα πήγε εκδρομή
- 3. Οι γονείς πήγαν ταξίδι. Δεν πήραν το αυτοκίνητο.
Οι γονείς πήγαν ταξίδι

- Μετά από τις (προθέσεις) **με, για, από, χωρίς, σε, (έ)ως** βάζουμε (αιτιατική).

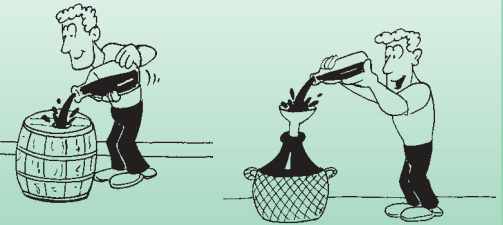
- με **τον Κώστα**
 - δουλεύω **για την οικογένειά μου**
 - από το πρωί ως το βράδυ**
 - χωρίς την Άννα**

- Η πρόθεση **σε**, όταν ακολουθείται από το άρθρο το(ν), τη(ν), γίνεται μια λέξη με αυτό: **στη(ν) - στο(ν)**.

- Ο θεός βάζει το κρασί **στην** νταμπζάνα / **στο** βαρέλι.

Η πρόθεση **σε** καμιά φορά μπαίνει μόνη της.

- Ο θεός βάζει το κρασί **σε** νταμπζάνα / **σε** βαρέλι.

58

αιτιατική με προθέσεις

Η Έλενα καλεί τη Σόνια σπίτι της. Εξηγεί το δρόμο στην καινούργια της φίλη.

Συμπλήρωσε στο(ν)- στη(ν)- το(ν)- τη(ν):

Παίρνεις το μετρό και βγαίνεις σταθμό Λαρίσης.

Απέναντι από σταθμό βλέπεις στάση λεωφορείων.

Παίρνεις το 405. Βγαίνεις 8η στάση, κοντά

εργοστάσιο ΕΛΒΑ. Πηγαίνεις ευθεία μέχρι πλατεία.

Μπαίνεις δρομάκι δίπλα φούρνο.

Είναι η οδός Μαραθώνος. Μένουμε αριθμό 25.

59

Η Σόνια χάθηκε. Από το κινητό περιγράφει στην Έλενα πού είναι.

Γράψε πού είναι η Σόνια. Χρησιμοποίησε:

κοντά σε / δίπλα σε / μπροστά σε / απέναντι από / πίσω από

.....

.....

.....

- Η Έλενα στέλνει **ένα μήνυμα στην Όλγα**.
- Ο μαθηματικός εξηγεί **μια άσκηση στον Αλέξη**.
- Η θεία πηγαίνει **το μωρό στη γιαγιά**.

δείχνω, εξηγώ,
διαβάζω, δίνω,
δανείζω, προσφέρω,
χαρίζω, μιλώ,
απαντώ, στέλνω,
φέρνω, πηγαίνω

κάτι / σε κάποιον

Προσοχή: ρωτώ **κάποιον** - απαντώ **σε κάποιον**

60

Ρήμα + κάτι + σε κάποιον: Σχημάτισε προτάσεις.

άμεσο / έμμεσο αντικείμενο:
σχηματισμός προτάσεων

- ✓ Ο πατέρας / χρήματα / η Έλενα - δίνω
Ο πατέρας δίνει χρήματα στην Έλενα.
- 1. ο παππούς / μια εικόνα / το μωρό - δείχνω
- 2. η μητέρα / ένας καφές / ο παππούς - φέρνω
- 3. ο θείος / λουλούδια / η θεία - χαρίζω
- 4. η γιαγιά / ένα δέμα / η αδελφή της - στέλνω
- 5. η Έλενα / μια λέξη / ο Αλέξης - εξηγώ
- 6. η θεία / ένα παραμύθι / το μωρό - διαβάζω
- 7. ο Αλέξης / ένα δίσκο / ο Βασίλης - δανείζω
- 8. η Όλγα / ένα γράμμα / η ξαδέρφη της - γράφω

61

Η γιαγιά κοπά το Τηλέραμα και σχολιάζει...

αιτιατική σε χρονικούς προσδιορισμούς

Πρόσεξε τι υπογράμμισε η γιαγιά και πες τι παρακολουθεί κάθε μέρα.

η Δευτέρα ➤ **Τη Δευτέρα** σχολάμε στις 2.00.
ο Αύγουστος ➤ **Τον Αύγουστο** έχουμε διακοπές.
1492 ➤ **Το 1492** ο Κολόμβος ανακάλυψε την Αμερική.

- ΔΕ. ET 3 20:00 Η υγεία σήμερα
- ΤΡ. STAR 21:00 Ο τελευταίος επιζών
- ΤΕ. MEGA 21:00 Οι δέκα μικροί Μήτσοι
- ΠΕ. NET 23:00 Ρεπορτάζ χωρίς σύνορα
- ΠΑ. NET 23:00 Μηχανή του χρόνου
- ΣΑ. ALFA 21:00 Η καφετζού

- ✓ ΚΥ. ET1 22:00 Συναυλία με τον Νταλάρα

Την Κυριακή, η ET 1 έχει συναυλία με τον Νταλάρα.

INKAS

62

Οι Ίνκας είχαν κανόνες για τις δουλειές που έπρεπε να κάνουν κάθε μήνα.

Διάβασε ποιες δουλειές έκαναν ποιο μήνα και βάλε ν εκεί που πρέπει.

- Το... Γενάρη να γνέθεις μαλλί.
- Το... Φλεβάρη να αναζητάς* παρθένα γη*.
- Το... Μάρτη να προστατεύεις τα χωράφια από τους κλέφτες και τα σπουργίτια.
- Το... Απρίλη να οδηγείς τα ζώα στη βοσκή*.
- Το... Μάη να θερίζεις* το καλαμπόκι.
- Το... Ιούνιο να μαζεύεις τις πατάτες.
- Το... Ιούλιο να φυλάς το καλαμπόκι και να καθαρίζεις τα πηγάδια.
- Το... Αύγουστο να οργώνεις*.
- Το... Σεπτέμβρη να σπέρνεις* καλαμπόκι.
- Το... Οκτώβρη να επισκευάζεις τις στέγες.
- Το... Νοέμβρη να φυτεύεις πράσινα λαχανικά.
- Το... Δεκέμβρη να φυτεύεις πατάτες.

63

Γράψε τρεις δουλειές που έκαναν οι Ίνκας κάθε εποχή.

χρονικοί προσδιορισμοί: εποχές / αιτιατική

Την άνοιξη

.....

Το

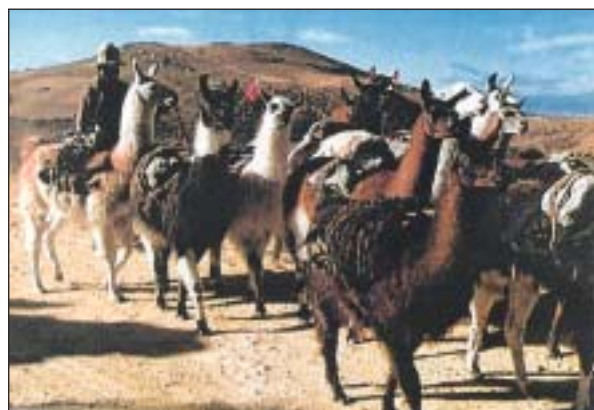
.....

Το

.....

Το

.....

64

Η θεία στο χωριό ξέρει πολλές ιστορίες για τους μήνες...

**Διάβασε το παραμύθι και πες ποιος μήνας
σ' αρέσει εσένα περισσότερο και γιατί.**

Οι δώδεκα μήνες

Μια φορά κι έναν καιρό, μια γερόντισσα* πήγαινε στο χωράφι να μαζέψει λάχανα. Στο δρόμο, πέρασε μπροστά από μια σπηλιά και είδε μέσα δώδεκα ανθρώπους. Ήταν οι δώδεκα μήνες του χρόνου.

«Γιαγιά, πες μας ποιος είναι ο πιο καλός μήνας;»

«Όλοι είναι καλοί» είπε η γιαγιά. «Το Γενάρη χιονίζει, το Φλεβάρη βρέχει...»

κι έτσι βρήκε να πει καλό για κάθε μήνα.

Τότε οι μήνες της είπαν: «Γιαγιάκα, αφού είπες σε όλους καλά λόγια, θέλουμε να σου κάνουμε ένα δώρο». Και γέμισαν το μαντίλι τόσο πολύ που με δυσκολία κατάφερε να το δέσει. «Ευχαριστώ πολύ» φώναξε η γερόντισσα και γύρισε σπίτι της. Τα παιδιά της χάρηκαν πολύ και όλα πήγαν καλά για λίγο καιρό.

Μια μέρα, κάποια γειτόνισσα ήρθε επίσκεψη στη γιαγιά και, περίεργη όπως ήταν, τη ρώτησε πού είχε βρει τόσα λεφτά.

«Μου τα χάρισαν οι δώδεκα μήνες του χρόνου».

«Θα ήθελα κι εγώ να πάω να τους βρω» είπε η γερόντισσα. Έτσι κι έκανε.

«Κυρά, για πες μας, ποιος είναι ο πιο καλός μήνας του χρόνου;»

«Κανένας δεν αξίζει. Το Γενάρη χιονίζει, το Φλεβάρη βρέχει... Κανένας μήνας δεν είναι καλός».

«Καλά, καλά», έκαναν οι μήνες. «Δώσε μας τη μαντίλα σου να σου δώσουμε κάτι». Γέμισαν τη μαντίλα τόσο πολύ που δύσκολα μπορούσε να τη δέσει η γυναίκα.

«Χίλια ευχαριστώ» είπε η γυναίκα και γύρισε σπίτι. «Κουτάξτε τι σας έφερα» είπε στα παιδιά της. Έλυσε το μαντίλι αλλά δεν ήταν μέσα παρά σκουπίδια. Θύμωσε και έτρεξε στη γειτόνισσα. Εκείνη τη ρώτησε: «Τι απάντησες στους μήνες, όταν σε ρώτησαν ποιος είναι ο πιο καλός;»

«Απάντησα πως κανένας τους δεν αξίζει τίποτα».

«Εεεε, τότε σου έκαναν το σωστό δώρο» της είπε η γερόντισσα.

65

Την Παρασκευή έχει λαϊκή στη γειτονιά. Σήμερα τα παιδιά δεν έχουν σχολείο. Ο παππούς παρακαλεί τον Αλέξη να πάει μαζί με τη γιαγιά και να τη βοηθήσει.

Ο μανάβης πουλάει

Ο παντοπώλης

Η υφάντρια

Ο μετανάστης

66

Όταν επιστρέφουν από τη λαϊκή, η γιαγιά και ο Αλέξης αδειάζουν τις σακούλες και τακτοποιούν τα πράγματα.

Στο ψυγείο βάζουν τα αβγά...

	ονομαστική (ποιος;)	αιτιατική (ποιον; τι;)	ονομαστική (ποιος;)	αιτιατική (ποιον; τι;)	ονομαστική (ποιος;)	αιτιατική (ποιον; τι;)
<p>αρκός</p> <p>κυννηγός</p>	<p>ο μαθητής</p> <p>ο πίνακας</p> <p>ο δάσκαλος</p>	<p>το(ν) μαθητή</p> <p>το(ν) πίνακα</p> <p>το(ν) δάσκαλο</p>	<p>ο δάσκαλα</p> <p>ο αδελφή</p>	<p>τη(ν) δασκάλα</p> <p>τη(ν) αδελφή</p>	<p>το παιδί</p> <p>το δέντρο</p> <p>το μάθημα</p>	<p>τα παιδιά</p> <p>τα δέντρα</p> <p>τα μαθήματα</p>
	<p>οι μαθητές</p> <p>οι πίνακες</p> <p>οι δάσκαλοι</p>	<p>τους μαθητές</p> <p>τους πίνακες</p> <p>τους δασκάλους</p>	<p>οι δασκάλες</p> <p>οι αδελφές</p>	<p>τις δασκάλες</p> <p>τις αδελφές</p>	<p>τα παιδιά</p> <p>τα δέντρα</p> <p>τα μαθήματα</p>	<p>τα παιδιά</p> <p>τα δέντρα</p> <p>τα μαθήματα</p>
	<p>τους → -ες, -ους</p>		<p>τις → -ες</p>		<p>τα → -α, -ια, -ματα</p>	

67

αιτιατική ενικού / πληθυντικού

Στη λαϊκή ο Αλέξης ξαναθυμήθηκε τους Ίνκας. Τρώγανε πολλές πατάτες και τις ξέραιναν για να τις κρατήσουν περισσότερο. Απ' αυτούς τις πήραμε κι εμείς.

Ο Αλέξης θέλει να μάθει κι άλλα πράγματα για τους Ίνκας. Πάει στη μητέρα να του δώσει λεφτά για να πάρει βιβλίο. Αλλά η μητέρα του έκανε πολλές δουλειές και ήταν κουρασμένη....

Γράψε τι έκανε η μητέρα.

Πέταξε τα σκουπίδια...

Έπλυνε.....

Ξεσκόνισε.....

Αλλάξε.....

Γυάλισε.....

Έψησε.....

Έστρωσε.....

Κρέμασε.....

Ξεφλούδισε.....

ο τοίχος, ✓ το σκουπίδι, η πίτα,
το σεντόνι, η πολυθρόνα, η κάλτσα,
ο καθρέφτης, η πατάτα, η κουρτίνα...

68

ονομαστική - αιτιατική
αναγνώριση

Μετά πηγαίνει στην Έλενα. Αλλά αυτή...

Διάβασε και βάλε Ο ή Α δίπλα στις μπλε φράσεις (Ο = ονομαστική, Α = αιτιατική).

Στα δέντρα, πέρα από ένα ξέφωτο, ο **μεγάλος χιμπαντζής** ○ ξεχώρισε **έναν άνθρωπο** ○. Οι **χιμπαντζήδες** ○ είχαν δει **ανθρώπους** ○ πολλές φορές πριν. Την πρώτη φορά φοβήθηκαν και σκόρπισαν. Ήξεραν ότι **οι άνθρωποι** ○ ήταν κυνηγοί και ότι άνθρωπος σημαίνει κίνδυνος. Αλλά **αυτός ο άνθρωπος** ○ ήταν πολύ καιρό εδώ και ποτέ δεν τους είχε απειλήσει*. Μονάχα τους κοιτούσε ερευνητικά*. Ο γερο-αρσενικός, βρεγμένος όπως ήταν, δεν κουνήθηκε. Δεν έδωσε **στους άλλους χιμπαντζήδες** ○ σήμα κινδύνου.

Ο παρατηρητής* ήταν μια κοπέλα, η Τζέιν Γκούτολ. Καθόταν στο δέντρο και παρατηρούσε τους **χιμπαντζήδες** ○. Οι **χιμπαντζή-**

δες ○ ούτε που κουνήθηκαν. Ήταν πολύ βρεγμένοι και ένιωθαν άσχημα. Αυτή ήταν η πρώτη ευκαιρία που είχε η Τζέιν να τους δει από κοντά...

Βρες τη συνέχεια...

69

λεξιλόγιο: οικοδομή
αιτιατική πληθυντικού

Ο Αλέξης βλέπει το θείο του στην οικοδομή. Κουβεντιάζει με τους μαστόρους.

Ποιος κάνει τι; Σε ποια σειρά γίνονται οι δουλειές;

α. Βάλε τα ουσιαστικά στο σωστό κάθε φορά τύπο.

β. Γράψε στα κουτάκια σε ποια σειρά γίνονται οι δουλειές.

- ☐ Οι μπετατζήδες ετοιμάζουν και ρίχνουν
- ☐ Ο ηλεκτρολόγος βάζει
- ☐ Ο υδραυλικός τοποθετεί
- ☐ Ο μαρμαράς κόβει και τοποθετεί
- ☐ Ο μηχανικός δίνει και ελέγχει
- ☐ Οι μαραγκοί φτιάχνουν και τοποθετούν
- ☐ Ο αρχιτέκτονας κάνει
- ☐ Οι μπογιατζήδες βάφουν
- ☐ Οι χτίστες χτίζουν

τα καλώδια και οι πρίζες, οι τοίχοι, οι πόρτες και τα παράθυρα, οι οδηγίες / οι δουλειές, το μπετόν, οι σωλήνες του νερού και οι βρύσες, τα μάρμαρα, το σπίτι, τα σχέδια του σπιτιού

70

αιτιατική πληθυντικού
ποιητικό αίτιο

Από ποιο μάστορα γίνεται η κάθε δουλειά;

Συνέχισε όπως στο παράδειγμα.

- ✓ Οι πόρτες και τα παράθυρα τοποθετούνται ... από τους μαραγκούς.
- 1. Τα σχέδια του σπιτιού φτιάχνονται
- 2. Οι τοίχοι χτίζονται
- 3. Οι σωλήνες του νερού και οι βρύσες τοποθετούνται
- 4. Το μπετόν ετοιμάζεται
- 5. Οι δουλειές ελέγχονται
- 6. Τα μάρμαρα κόβονται
- 7. Οι πρίζες τοποθετούνται
- 8. Το σπίτι βάφεται

71

αιτιατική ενικού
άμεσο / έμμεσο αντικείμενο

Ο θείος βοηθάει κιόλας τους μαστόρους.

Τι κάνει ο θείος; (ρήμα + κάτι + σε κάποιον)

- ✓ (ένα πινέλο) (ο μπογιατζής) → Δίνει ένα πινέλο στον μπογιατζή.
- 1. (το αλφάδι)* (οι χτίστες)
- 2. (η πένσα) (ο υδραυλικός)
- 3. (οι βίδες) (ο μαραγκός)
- 4. (ένας φάκελος) (ο αρχιτέκτονας)
- 5. (ο καφές) (ο μαρμαράς)
- 6. (το κινητό του) (ο μηχανικός)
- 7. (ένα κατσαβίδι) (ο ηλεκτρολόγος)

Στην οικοδομή δεν ακούγεσαι εύκολα και ο θεός φωνάζει:

- Μάστορα, έλα να σου πω κάτι!
- Κύριε Δελλή, ελάτε να δείτε.
- Μανώλη, πού είσαι;
- Ξεκουράσου λίγο φίλε!
- Γιώργο, να σε βοηθήσω;
- Πού έβαλες τα σχέδια, Αλέξανδρε;
- Τασία, μην ανέβεις, είναι επικίνδυνο!
- Ελένη, πάρε το σκύλο από δω!

- Όταν φωνάζουμε κάποιον, χρησιμοποιούμε μια ειδική πτώση, την κλητική. Λέμε:

- **Γιάννη** έλα!
- **Λεωνίδα**, μ' ακούς;
- **Καθίστε κύριε Στεφανίδη!**
- **Γιώργο!** Ησυχία!
- **Ελάτε κύριε Βενιζέλο!**
- **Μπείτε μέσα κύριε Παπαδόπουλε!**
- **Αλέξανδρε!** Σε παρακαλώ!
- **Φίλε**, πού είσαι;

- Στον πληθυντικό η κλητική είναι ίδια με την ονομαστική:

- Κυρίες και κύριοι!
- Αγαπητοί μαθητές!
- Παιδιά!

- Τα θηλυκά και τα ουδέτερα ουσιαστικά δεν αλλάζουν στην κλητική:

- Ελένη και Μαρία προσέξτε!
- Ελάτε δεσποινίς! (η δεσποινίς)
- Κάτσε παιδί μου!
- Τι λες αφεντικό; (το αφεντικό)

- αρσενικά : ~~-ς~~, ~~-ε~~

1. ο Γιάννης, ο Λεωνίδας (-ης, -ας → -ν, -α)

Γιάννη!.....

2. ο Γιώργος, ο Αλέκος (_ ') (_ ') (ος → ο)

αλλά: Κωνσταντίνος → Κωνσταντίνε! (_ ' _)

1. ο Αλέξανδρος, ο κ. Παπαδόπουλος (_ ' _ος → ε)

Αλέξανδρε!.....

2. ο Χριστός, ο Θεός (_ ' _ός → ε')

.....μου!μου!

3. Όλα τα αρσενικά ουσιαστικά σε **-ος** που δεν είναι κύρια ονόματα σχηματίζουν την κλητική → ε.

ο κύριος, ο αρχηγός, ο θεός, ο δάσκαλος

... κύριε!.....

α. Ο θεός θέλει να μιλήσει με όλους.

Γράψε πώς τους φωνάζει.

Θέλει να μιλήσει...

με τον αρχιτέκτονα, τον κύριο Αβραμόπουλο

...κύριε Αβραμόπουλε!

με τον κύριο Κοσμάκη.....

με το μάστορα.....

με το Μήτσο.....

με τον Αργύρη.....

**β. Οι εργάτες φωνάζουν όλοι μαζί
το μηχανικό. Πώς τον φωνάζουν;**

ο στρατηγός
ο κύριος Αλέξανδρος
ο κύριος Κοσμάκης
ο μηχανικός
το αφεντικό

γ. Εσύ πώς φωνάζεις...

το Σταύρο;
τον Άγγελο;
τον Κωνσταντίνο;
το Λευτέρη;
το γιατρό;
τον κύριο διευθυντή;

ήκύριε διευθυντά!...

INKAS

Οι Ίνκας ήταν επιδέξιοι χτίστες.
Τα κτίριά τους ήταν φτιαγμένα από πέτρα,
με στέγες από καλάμια. Οι τεράστιοι πέτρινοι
ογκόλιθοι* είχαν διαφορετικό σχήμα και ται-
ριαζαν τέλεια ο ένας με τον άλλον.

Το Ματσού Πίκτσου
είναι «η χαμένη πόλη των Ίνκας».
Ως το 1570, η πόλη ήταν φρούριο* και καταφύγιο*.
Ήταν χτισμένη στα βουνά και την προστάτευαν
οι ψηλές πλαγιές γύρω-γύρω. Οι αρχαιολόγοι
την ανακάλυψαν μετά από 350 χρόνια, το 1911.

ΙΝΚΑΣ

Στους απέραντους* δρόμους των Ίνκας έβλεπες κάποιους να τρέχουν... αλλά δεν ήταν αθλητές. Ήταν «σασκούι», δηλαδή ταχυδρόμοι που μετέφεραν μηνύματα.

Διάβασε για το ταχυδρομείο στους Ίνκας. Αλλά πρόσεξε: Ο ταχυδρόμος ποτέ δεν έτρεχε μόνος του. Άρχισε λοιπόν με: Οι ταχυδρόμοι... και κάνε όλες τις αλλαγές που χρειάζονται.

Ταχυδρόμοι

Ο ταχυδρόμος μπορούσε να τρέχει γρήγορα και είχε καλή μνήμη. Ήταν καλός αθλητής και έτρεχε 2-3 χιλιόμετρα από το ένα «σασκούα» («ταχυδρομείο») στο άλλο. Σε κάθε «σασκούα» περίμενε ένας άλλος ταχυδρόμος για να αντικαταστήσει* τον πρώτο. Λίγο πριν φτάσει ο πρώτος ταχυδρόμος στο σημείο αλλαγής, φώναζε ή φυσούσε στο μπούρου* και ετοιμαζόταν ο επόμενος. Έτρεχαν λίγο δίπλα δίπλα, ο πρώτος έλεγε το μήνυμα στο δεύτερο και του έδινε τα «κίπου». Μόλις μάθαινε το μήνυμα, συνέχιζε μόνος του.

Με αυτό το σύστημα μπορούσαν να καλύψουν μέχρι 600 χιλιόμετρα σε μια μέρα.

Μέτρησε πόσες μέρες χρειαζόταν ένα μήνυμα για να φτάσει από το Νότιο στο Βορρά (η αυτοκρατορία είχε μήκος 4.500 χιλιόμετρα).

74

Συμπλήρωσε με τις λέξεις στην παρένθεση.

αιτιατική
με προθέσεις

Αγρότες

Οι Ίνκας ήταν πολύ καλοί αγρότες. Καλλιεργούσαν πατάτες, βαμβάκι, φιστίκια (αραχίδες), πιπεριές, ντομάτες, φασόλια, αβοκάντο*.

Οι αγρότες Ίνκας είχαν πολύ δύσκολη δουλειά: Η πεδιάδα (κοντά σε / ο ωκεανός) είναι ξερή γιατί τα βουνά (οι Άνδεις) κρατάνε τις βροχές που έρχονται (από / η Ανατολή*). ...Στις απότομες βουνοπλαγιές... (σε / οι απότομες βουνοπλαγιές) το χώμα είναι λίγο γιατί γλιστρά και φεύγει (με / η βροχή).

Όμως οι Ίνκας το κατάφεραν.

Φτιάξαν χιλιόμετρα κανάλια που έφερναν (σε / τα χωράφια) το νερό (από / οι παγετώνες*).

Μάζευαν την κοπριά* αλλά και (από / τα ζώα / οι άνθρωποι) και τα έβαζαν (σε / τα χωράφια) για λίπασμα*. Το πιο καλό λίπασμα ήταν το «γκουάνο» που το έπαιρναν (από / τα πουλιά).

Κοντεύουν οι εξετάσεις και οι καθηγητές τρελαίνουν τα παιδιά με ερωτήσεις, ασκήσεις και επαναλήψεις. Ο Αλέξης ανοίγει το βιβλίο *Νεοελληνική γλώσσα*. Η φιλόλογος τους έβαλε τρεις ασκήσεις. Διαβάζει τις εκφωνήσεις και αρχίζει να γράφει:

Ωχ, βαρετό
αλλά όχι και πολύ
δύσκολο...

Α. (12) Αντικαταστήστε τις υπογραμμισμένες φράσεις με επίθετο
1. Είναι ένας καταπληκτικός απόδοτος
2. προκαταρκτικά αποφασίζω σε αυτό
3. Είναι φθονικός σε αυτό

Β. (11) Για βρείτε τη λέξη που αντιστοιχεί
1. η διαδικασία των επαγγελματιών αναμεταξύ
του εργοδότη
2. η ασθένεια που επηρεάζει με τα αρχικά γράμματα

Γ. (10) Χαρακτηρίστε τις προτάσεις του βιβλίου με βάση τα παρακάτω τμήματα
(α)
- Είναι οι λέξεις:
- Στην λέξη, μπορεί, είναι μια λέξη με δύο. Μπορεί να είναι το η λέξη μου.
- Στην λέξη, είναι μια λέξη με δύο. Μπορεί να είναι το η λέξη μου.

Δ. (10) Χαρακτηρίστε τις προτάσεις του βιβλίου με βάση τα παρακάτω τμήματα
(α)
- Είναι οι λέξεις:
- Στην λέξη, μπορεί, είναι μια λέξη με δύο. Μπορεί να είναι το η λέξη μου.
- Στην λέξη, είναι μια λέξη με δύο. Μπορεί να είναι το η λέξη μου.

θηλυκά η / εις:
εύρεση κανονικότητας

75

Γράψε τις λέξεις στον πληθυντικό.
Πρόσεξε την τελευταία συλλαβή και συμπλήρωσε τον κανόνα.

-εις		-ες	
η λέξη	οι λέξεις	η αυλή	οι αυλές
η τάξη	η γνώμη
η λύση	η βροχή
η σκέψη	η γραμμή
η πρόταση	οι προτάσεις	η αδελφή
η τηλεόραση	η λίμνη
η είδηση	η κόρη
η έκθεση	η σκεπή

- Τα πιο πολλά θηλυκά ουσιαστικά που λήγουν σε,, παίρνουν κατάληξη..... στον πληθυντικό.
η βρύση → οι βρύσες
- Κάποια άλλα ουσιαστικά σε **-η** κλίνονται όπως **η λέξη / οι λέξεις**:
η πόλη → οι πόλεις
η δύναμη → οι δυνάμεις
- Στις λέξεις που έχουν τρεις ή περισσότερες συλλαβές ο τόνος κατεβαίνει.

3 2 1 3 2 1
η (πρό)(τα)(ση) οι (προ)(τά)(σεις)
η τηλε (ό)(ρα)(ση) οι τηλε (ό)(ρά)(σεις)

ΕΥΚΛΗΣ

ονομαστική η λέξη η είδηση
αιτιατική τη λέξη την είδηση

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ

ονομαστική οι λέξεις οι ειδήσεις
αιτιατική τις λέξεις τις ειδήσεις

- Τι σημαίνει **η λέξη** «επανάσταση»;
- Κοίτα **τη λέξη** στο λεξικό.
- Είδες **τις ειδήσεις**;
- Δε μου αρέσουν **οι ειδήσεις**, είναι βαρετές.

76

Βάλε τις φράσεις στον πληθυντικό. Πρόσεξε τον τόνο.

κλίση η / εις
πληθυντικός

- ✓ μια μπερδεμένη πρόταση μπερδεμένες προτάσεις
1. μια άγνωστη λέξη
2. μια δύσκολη εξέταση
3. μια επικίνδυνη κατάσταση
4. μια σκοτεινή υπόθεση
5. μια δυσάρεστη είδηση
6. μια επικίνδυνη έκρηξη
7. μια σωστή άποψη

77

Φτιάξε προτάσεις όπως στα παραδείγματα.

καταλήξεις πληθυντικού
-ες / -εις

- ✓ Το πούλμαν είναι μεγάλο. (έχω: η θέση) → Έχει πολλές θέσεις.
✓ Οι καθηγητές δεν μπορούν να πάρουν απόφαση. (υπάρχω: η γνώμη)
→ Υπάρχουν πολλές γνώμες.
1. Το κείμενο είναι μεγάλο. (έχω: η γραμμή)
2. Το βιβλίο είναι κουραστικό. (έχω: η άσκηση)
3. Το πρόβλημα είναι μπερδεμένο. (θέλω: η πράξη)
4. Η καθηγήτρια μας βοηθάει. (δίνω: η συμβουλή)
5. Οι γονείς είναι αυστηροί. (κάνω: η παρατήρηση)
6. Το τεστ ήθελε πολλή ώρα. (βάζω: η ερώτηση)

78

Συμπλήρωσε: -ες ή -είς;

Ήρθαν οι ζέστ..... αλλά δυστυχώς κοντεύουν οι εξε-
τάσ..... . Γίνεται πανικός. Οι καθηγητές συνέχεια μας
βάζουν τις φων..... και οι παρατηρήσ..... πέφτουν βρο-
χή. Η μαθηματικός μας τρελαίνει στις επαναλήψ..... και
μας βάζει προβλήματα που έχουν απ' όλες τις πράξ.....:
προσθέσ....., αφαιρέσ....., διαιρέσ..... και πολλαπλα-
σιασμούς. Μας απαγορεύει να κοιτάζουμε τις λύσ.....
και αγριεύει αν ξεχνάμε τις δοκιμ..... . Η φιλόλογος
μας πρήζει με τις συμβουλ..... και τις κριτικ..... της.
Ξαφνικά δεν της αρέσουν οι εκθέσ..... μας και τις γε-
μίζει σχόλια και διορθώσ..... . Μας λέει να χρησιμοποι-
ούμε ακριβείς λέξ..... στις περιγραφ..... και να αναφέ-
ρουμε περισσότερες απόψ..... και γνώμ..... όταν συ-
ζητάμε ένα θέμα. Μας λέει επίσης να γράφουμε πάντα
ολόκληρες προτάσ..... και να μην ξεχνάμε τα κόμματα και τις τελείες. Στα Αγγλικά, αντί τραγούδια και
βίντεο, όλη την ώρα κάνουμε μεταφράσ..... και ασκήσ..... γραμματικής. Η καθηγήτρια μας λέει ότι δε
φτάνουν οι γνώσ..... μας ούτε και για τις πιο απλές συζητήσ..... . Μισώ τις εξετάσ..... !

Η Ελένη μισεί τις εξετάσεις...

INKAS

Τα παιδιά βασανίζονται με τις εξετάσεις και τις δύσκολες λέξεις. Οι Ίνκας δεν είχαν τέτοια προβλήματα γιατί δεν είχαν γραφή...

Τα «κιπού»

Οι Ίνκας δεν είχαν γραφή, αλλά είχαν βρει ένα έξυπνο σύστημα για να θυμούνται τους αριθμούς: το «κιπού».

Χρησιμοποιούσαν κορδόνια με διαφορετικά χρώματα που τα έδεναν κόμπους. Τα χρώματα ήταν για τα πράγματα που ήθελαν να μετρήσουν (λάμα, καλάθια, σάκους με αλεύρι, στρατιώτες...) και οι κόμποι ήταν για τους αριθμούς. Με το «κιπού» μπορούσαν να μετρήσουν ως το 100.000!

Υπήρχαν ειδικοί, οι «κιπουκαμαγιόκ», που είχαν μάθει να χρησιμοποιούν και να διαβάζουν τα «κιπού».

Εμείς, δυστυχώς, δεν έχουμε καταλάβει το σύστημα και δεν μπορούμε να διαβάσουμε ακόμα τα «κιπού».

αφηρημένα
ουσιαστικά

79

**Πόσα διαφορετικά ουσιαστικά μετράς σε αυτό το μικρό κείμενο;
Γράψε τα.**

Κόκα και «είσα» για παρηγοριά

Οι Ίνκας ζούσαν μια σκληρή ζωή αλλά είχαν βρει κάποιες παρηγοριές...

Από τα φύλλα της κόκας βγαίνει η κοκαΐνη, το γνωστό ναρκωτικό... Κάτι ήξεραν οι Ίνκας που μασούσαν τα φύλλα της κόκας, για να αντέξουν καλύτερα την πείνα, την κούραση και τον πόνο...

Αυτός ο στρατιώτης
μασάει φύλλα κόκας.

1. το φύλλο
2. η κόκα
3. η κοκαΐνη
4.

.....
.....
.....
.....

Το φυτό κόκα.

Τα ουσιαστικά δε φανερώνουν πάντα πρόσωπο, πράγμα ή ζώο.
Καμιά φορά φανερώνουν:

- ενέργεια
παρηγορώ → **η παρηγοριά**
μεταφέρω → **η μεταφορά**
τρέχω → **το τρέξιμο**
διαβάζω → **το διάβασμα**

- κατάσταση
πεινάω → **η πείνα**
είμαι κουρασμένος → **η κούραση**
πονώ → **ο πόνος**
- ιδιότητα
όμορφος → **η ομορφιά**
έξυπνος → **η εξυπνάδα**

κύπελλο μπίρας

.....
Άλλη παρηγοριά ήταν η «σίσα», μια μπίρα
με πολύ αλκοόλ...
Το ποτό αυτό παρασκευάζεται εύκολα, αλλά
μάλλον δε θα θέλατε να το δοκιμάσετε...
Να πώς παρασκευάζεται* η «σίσα»:
Γέροι και γριές μασούν ατέλειωτα σπόρους
καλαμποκιού κι ύστερα φτύνουν το μείγμα
αυτό σ' ένα δοχείο. Με το πολύ σάλιο* που
έχει μέσα, το μείγμα ζυμώνεται γρήγορα.
Δίνει ένα είδος μπίρας με πολύ αλκοόλ.

Αυτός έχει πει πολλή σίσα...

80

Ουσιαστικά που φανερώνουν ενέργειες:

Διάβασε το κείμενο και βρες ποια ουσιαστικά βγαίνουν από τα ρήματα.

κρυώνω	→	απαντώ	→
φορτώνω	→	συζητώ	→
δαγκώνω	→	εξηγώ	→
		οδηγώ	→
δένω	→ το δέσιμο	γεμίζω	→
πρήζω	→	βαφτίζω	→
πλένω	→	υπερασπίζω	→
φταίω	→	εξατμίζω	→
διαβάζω	→ το διάβασμα		
σκουπίζω	→		
μαυρίζω	→		
ποτίζω	→		

-μα	-σμα	-ιση
-ιμο	-	-νη

81

α. Φτιάξε ρήματα από τα ουσιαστικά.

η παρασκευήπαρασκευάζω...
η δοκιμή
το μάσημα
το φτιάξιμο
το ζύμωμα

β. Βρες τα ρήματα και συμπλήρωσε τον κανόνα.

✓ η συνάντησησυναντώ.....
✓ η υπεράσπισηυπερασπίζω....
η εγχείριση
η υπογράμμιση
η συνάντηση
η αναγνώριση
η χρησιμοποίηση

ρήμα σε -ώ	ουσιαστικό σε (-νη)	ρήμα σε -ίζω	ουσιαστικό σε (-ιση, -ιξη)
...οδηγώ...	→διαφρημίζω...	→
.....	→ ...η συζήτηση...	→ ...η στήριξη...

82

Συμπλήρωσε το άρθρο.

επανάληψη / ονομαστική
γένος - αριθμός

..... απόγευμα πολυκατοικία τράπεζα γυμνάστρια
..... ζαχαλοπλαστείο ενοίκιο λογαριασμός άθλημα
..... καφές κάτοικος ταμείο προπόνηση
..... καφετέρια διαμέρισμα ταμίας χορός
..... ζάχαρη ιδιοκτήτης πληρωμή παίκτης
..... πελάτης μπαλκόνι πρόβλημα παιχνίδι

83

α. Οι καταλήξεις δείχνουν ενικό ή πληθυντικό; Βάλε • ή ••• .
Γράψε από ένα παράδειγμα.

-ης	-οι
-ματα	-ι
-ος	-ας
-ηδες	-εις

β. Οι καταλήξεις σε βοηθούν να βρεις το γένος: Αντιστοίχισε.

μουσική

όργανο

βιολί

χειροκροτήματα

μουσικοί

τραγούδια

ποιητής

χορός

πιανίστας

84

Γράψε τις λέξεις στον πληθυντικό.

θηλυκά -η → -ες / -εις

η είδηση	η ερώτηση
η νίκη	η μηχανή
η θέση	η πόλη
η γνώμη	η πρόταση

85

Γράψε σωστά το άρθρο (η - οι).

ορθογραφία
άρθρο η / οι

..... διευθύντρια άσκηση διεύθυνση
..... φάκελοι εξετάσεις βαθμοί
..... κόλλες δασκάλες δάσκαλοι
..... καθηγητές έκθεση γυμναστική

86

Όλα πάνε στραβά: Γράψε τις προτάσεις στον πληθυντικό.

πληθυντικός
συμφωνία με το ρήμα

- ✓ Το πάτωμα καταστράφηκε. Τα πατώματα καταστράφηκαν.....
1. Το αφεντικό φωνάζει.
 2. Ο υδραυλικός έφυγε.
 3. Ο αρχιτέκτονας λείπει.
 4. Ο χτίστης τηλεφωνεί.
 5. Ο μπουγατζής κοιμάται.
 6. Ο τοίχος έπεσε.
 7. Η λεκάνη βούλωσε.
 8. Η βρύση στάζει.
 9. Ο σωλήνας έσπασε.
 10. Το τζάμι έσπασε.

87

Συμπλήρωσε τις καταλήξεις: **ι, η, ει ή οι;**καταληκτική
ορθογραφία [i]

το καράβ...	οι πόλ...	ο επιστά...
ο ναύτ...	η οικοδομ...	οι τάξ...
οι θέσ...	το λιμάν...	η φίλ...
οι μηχανικ...	οι κάτοικ...	η αυλ...
η μηχαν...	ο ταξιτζ...	οι φίλ...

88

Συμπλήρωσε με τη λέξη της παρένθεσης στον πληθυντικό.

Πρωί πρωί στο μικρό λιμάνι...

Έχουν γυρίσει (το ψαράδικο) και (ο ψαράς) πουλάνε την ψαριά τους. Γύρω γύρω πετούν (ο γλάρος) Στην παραλία (ο παππούς) κουβεντιάζουν, (η νοικοκυρά) παζαρεύουν τα ψάρια, (ο τουρίστας)

..... κάνουν βόλτα, δύο (το κορίτσι) ετοιμάζονται για μπάνιο.

Στο μικρό εστιατόριο από κάτω κρεμούν (το χταπόδι), δυο (ο Γερμανός) κάθονται και περιμένουν το πρωινό τους, (ο σερβιτόρος) ετοιμάζουν τα τραπέζια, (το σκυλί και η γάτα)

ψάχνουν να βρουν κάτι να φάνε.

Στη διπλανή οικοδομή έχουν ήδη αρχίσει να δουλεύουν (ο χτίστης και ο μπουγατζής)

89

αιτιατική

Παντρεύεται η ξαδέρφη η Μαρώ που διδάσκει Αγγλικά σ' ένα φροντιστήριο. Ο γαμπρός είναι προγραμματιστής. Διδάσκει Πληροφορική στο γυμνάσιο.

Πες ποιους κάλεσαν.

ο ιδιοκτήτης του φροντιστηρίου, ο κύριος Κιντής και η γυναίκα του,
ο διευθυντής του γυμνασίου, ο κύριος Παυλόπουλος,
η καθηγήτρια Γερμανικών και η αδελφή της,
ο πρόεδρος, ο παπάς, οι θείοι, οι θείες και όλα τα ξαδέλφια από το
χωριό, πολλοί μαθητές, φίλοι, κομπιουτεράδες και εκπαιδευτικοί

Για το γάμο ο καθένας βοήθησε. Φτιάξε προτάσεις.

✓ ξαδέρφη Μελίνα / νύφη / χτένισε

Η ξαδέρφη Μελίνα χτένισε τη νύφη.

1. πεθερός / προσκλήσεις / έστειλε
.....
2. θεία Ουρανία / νυφικό / έραψε
.....
3. γαμπρός / παπάς / ειδοποίησε
.....
4. θεία Πηνελόπη / εκκλησία / διακόσμησε
.....
5. κουμπάρος / καλεσμένοι / φιλοξένησε
.....
6. θείος Κώστας / μουσικοί / βρήκε
.....
7. πρόεδρος / λόγος / έγραψε
.....
8. νύφη / μπομπονιέρες / αγόρασε
.....
9. κουμπάρα / λαμπάδες / διάλεξε
.....
10. πεθερά / τούρτα / έφτιαξε
.....

91

Στο γάμο δεν πήγαν όλα καλά... Πες τι έγινε.

✓ έδωσε μια κλοτσιά: γαμπρός / πεθερά Ο γαμπρός έδωσε μια κλοτσιά στην πεθερά.

1. μάλωσε με: νύφη / γαμπρός
2. έδωσε ένα χαστούκι σε: πεθερά / πεθερός
3. ήρθε χωρίς: διευθυντής / γυναίκα του
4. δεν έδωσαν μπομπονιέρες σε: νιόπαντροι / μαθητές
5. έριξαν νερό: μαθητές / νιόπαντροι
6. χόρεψε με: κουμπάρα / παπάς
7. δε μίλησε σε: πρόεδρος / καλεσμένοι
8. φώναξε: γείτονες / αστυνομία
9. κάνω μήνυση σε: γαμπρός / γείτονες

Στο κείμενο υπάρχουν τριάντα τρία διαφορετικά ουσιαστικά. Θα τα βρεις; Χρωμάτισέ τα.

Και ο γάμος υποχρεωτικός

Όλοι οι Ίνκας είναι υποχρεωμένοι* να παντρεύονται. Ο πραγματικός πλούτος της χώρας είναι τα παιδιά, έλεγε ο αυτοκράτορας. Χρειάζονται πολλοί άνθρωποι για να κατασκευάσουν δρόμους και γέφυρες, για να σκάψουν σήραγγες* και κανάλια*, για να φτιάξουν τις μάνδρες* στις βουνοπλαγιές*. Οι γάμοι γίνονται ομαδικά. Οι Ίνκας παντρεύονται γύρω στα είκοσι πέντε τους χρόνια.

Έρχεται στο χωριό για τους γάμους ένας υπάλληλος του αυτοκράτορα, ο «τοκοριοκόκ», «αυτός που τα βλέπει όλα». Όλοι οι νέοι μπαίνουν τότε σε δύο σειρές, αγόρια και κορίτσια, και οι άντρες διαλέγουν τις συζύγους τους. Οι κοπέλες δεν μπορούν να πουν τη γνώμη τους...

Αφού κάνει την επιλογή του, το αγόρι φορά ένα σανδάλι στο δεξί πόδι της γυναίκας του. Οι δύο οικογένειες ανταλλάσσουν* δώρα και γίνεται ένα μεγάλο γλέντι* με πολλή «σίσα»...

Οι γκρίζες λέξεις είναι ουσιαστικά; Για να το βρεις απάντησε στις ερωτήσεις.

αναγνώριση ουσιαστικού
εφαρμογή κριτηρίων

1. Η λέξη δηλώνει πράγμα, ζώο ή πρόσωπο;

ναι → η λέξη είναι ουσιαστικό

δεν ξέρω / δε νομίζω → 2

2. Μπαίνει μπροστά ο, η, το;

ναι → η λέξη είναι ουσιαστικό

ναι αλλά πάλι δεν είμαι σίγουρος/η → 3

3. Μπαίνουν μπροστά και το ο και το η και το το ή μπαίνει μόνο το ένα από τα τρία;

μπαίνει μόνο το ένα από τα τρία → η λέξη είναι ουσιαστικό

μπαίνουν και τα τρία άρθρα → η λέξη μπορεί να είναι και επίθετο (ο νέος, η νέα, το νέο)

Οι νέοι προσπαθούν. → Οι νέοι άντρες προσπαθούν.

ουσιαστικό

επίθετο

Το αγαπημένο τους άθλημα είναι το κολύμπι.
Κάθε αρχή και δύσκολη.
Οι νέοι όμως προσπαθούν.

94

Διάβασε το διάλογο και απάντησε στις ερωτήσεις.

- Μπα, από πότε αγαπά ο αδελφούλης μου τα ζώα και φορά μπουφάν με το σήμα της WWF*;
- ▲ Και τι σε νοιάζει εσένα, που φοράς ως και τα πουκάμισα του μπαμπά;
- Ωραίο είναι πάντως το μπουφάν. Του Γιάννη δεν είναι;
- ▲ Ναι, μου το δάνεισε προχθές που έκανε κρύο και δεν είχα το δικό μου.
- Καλά, καλά. Να σου πω, ποιος θα πλύνει το αυτοκίνητο του θείου; Τάζει* ένα χιλιάρικο.
- ▲ Θα το κάνω εγώ. Πήγαινε εσύ να πάρεις τα φάρμακα της γιαγιάς.
- Αυτό είναι τσάμπα, αδελφούλη μου.
- ▲ Συνέχεια σου κάνει δωράκια η γιαγιά.
- Καλά.

Ποιανού είναι το μπουφάν που φορά ο Αλέξης;.....
 Τίνος τα πουκάμισα φορά η Έλενα ;.....
 Ποιο αυτοκίνητο θα πλύνει ο Αλέξης;.....
 Τι θα πάρει η Έλενα από το φαρμακείο;.....

	 του Γιάννη	 της Έλενας	 του παιδιού
η μπλούζα	του Κώστα	της Πηνελόπης	του μωρού
	του Πέτρου	της Μυρτώς	του φαντάσματος
ονομαστική (ποιος;)	-ας, -ης, -ος	-α, -η, -ω	-ο -η -μα
γενική (ποιανού; τίνος;)	Χς -ου	+ς	-ου -ιου -ματος

95

Τίνος είναι τα ποτήρια;

Και ποιανού είναι τα πιατάκια;

το ποτήρι
{

του πατέρα
της μητέρας
του μωρού

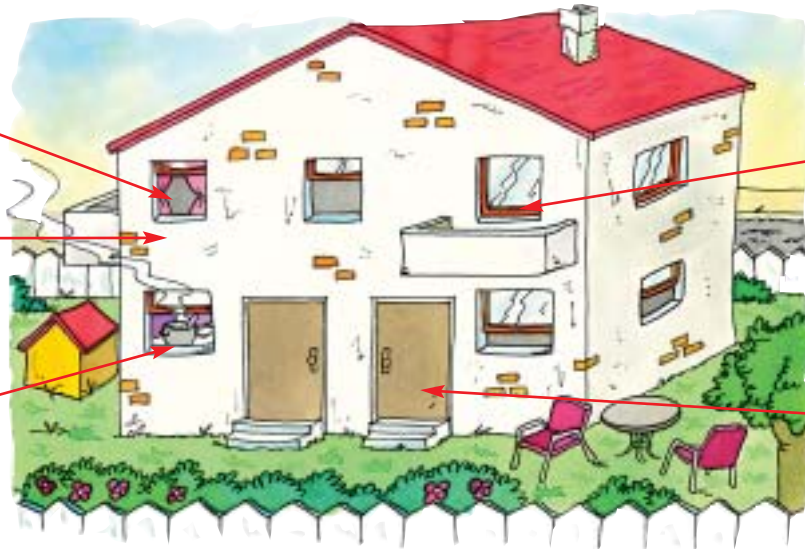
ποιανού; τίνος;
γενική

96

Ποιος μένει πού; Διάβασε το κείμενο και γράψε τις λεζάντες.

γενική / κτήση
γνωστά ονόματα

Ο όροφος
της οικογένειας
Στεφανίδη

Στο πάνω διαμέρισμα μένουμε εμείς. Ο όροφος είναι μεγάλος. Με την αδελφή μου, όταν ήμασταν μικρά, όλα παίζαμε στο διάδρομο. Η αδελφή μου έχει δωμάτιο με μπαλκόνι. Εγώ δεν έχω αλλά το δωμάτιό μου είναι πιο μεγάλο.

Κάτω δεξιά μένουν ο θείος, η θεία και το παιδί τους. Στο διπλανό διαμέρισμα μένουν ο παππούς και η γιαγιά. Ο κήπος είναι κοντά και το απόγευμα κάθονται εκεί. Η γιαγιά φτιάχνει νόστιμα φαγητά. Η κουζίνα της είναι μεγάλη. Το βράδυ τρώμε εκεί όλοι μαζί.

Έχουμε και υπόγειο. Εκεί ο παππούς μου έχει ένα μικρό εργαστήρι για το μαστόρεμα. Μ' αρέσει στο υπόγειο. Κανείς δε μας ακούει όταν παίζουμε εκεί κάτω.

Στο σπίτι μας δεν μ' αρέσει που έχουμε σκεπή και όχι ταράτσα.

97

σχηματισμός της γενικής - ζώα

Στον Αλέξη και την Ελένη αρέσουν τα παιχνίδια ερωτήσεων.

Η Ελένη αρχίζει με κουιζ για τα ζώα και ο Αλέξης ψάχνει δύσκολες ερωτήσεις για να την πατήσει η αδελφή του.

Ο Αλέξης πρέπει να κάνει αντιστοίχιση και να φτιάξει φράσεις όπως στο παράδειγμα.

✓ το καβούκι	η καμπούρα
ο λαιμός	η χαίτη
η προβοσκίδα	τα δόντια
τα μάτια	το κρανίο
οι ρίγες	τα αγκάθια

1. το καβούκι της χελώνας
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

98

Ο Αλέξης απάντησε παντού σωστά και τώρα η Ελένη του βάζει πιο δύσκολα.

α. Ξέρεις ποιας μαμάς είναι το μικρό;

- ✓ το πιτσούνι → Το πιτσούνι είναι το μικρό του περιστεριού.
το αρνί →
το κουτάβι →
το πουλάρι →
το μοσχάρι →
το κοτόπουλο →

β. Βρες ποιανού πουλιού είναι τα αυγά.

σιανόςφα

κοσκού

γίσπουρης

1. το αυγό του.....
2.
3.

99

Ο Αλέξης δεν ήξερε για τα αυγά και ετοιμάζει τώρα το δικό του κουίζ.

Η Ελένη συνεχίζει την αγαπημένη της ιστορία...

Βάλε Γ πάνω στις λέξεις που είναι στη γενική.

Η Τζέιν είχε έρθει στο καταφύγιο του ποταμού Γκόμπε για να μελετήσει τους χιμπατζήδες. Ήθελε να δει πώς ζούσαν ελεύθεροι στη φύση και ποια ήταν η οικογενειακή ζωή τους.

Περνούσαν οι μέρες και οι βδομάδες. Σιγά σιγά οι χιμπατζήδες συνήθιζαν την Τζέιν και την άφηναν να τους πλησιάζει όλο και πιο κοντά. Και μια μέρα, οκτώ μήνες μετά την άφιξη* της κοπέλας στον Γκόμπε, ένας χιμπατζής μπήκε στην κατασκήνωσή* της. Δεν ήταν περίεργος, ήταν πεινασμένος. Σκαρφάλωσε σε μια φοινικιά ανάμεσα στις σκηνές της κατασκήνωσης και έφαγε μέχρι σκασμού από τους καρπούς της. Όταν κατέβηκε, είδε μερικές μπανάνες που είχαν μείνει από το γεύμα της κοπέλας. Προχώρησε, πήρε μια μπανάνα, την καθάρισε και την έφαγε.

έγινε της τρελής / της μουρλής / της κακομοίρας = έγινε μεγάλη φασαρία
έφαγε του σκασμού = έφαγε πάρα πολύ
έτρεχε του σκοτωμού = έτρεχε πολύ γρήγορα με κίνδυνο να σκοτωθεί

Βρες τη συνέχεια...

το ποτήρι
{

του πατέρα
της μητέρας
του μωρού

γενική

100

γενική: συγγενικές σχέσεις

Ο Αλέξης θυμήθηκε ότι τα παιδιά των Ίνκας έλεγαν «μαμά» και «μπαμπά» και στο θείο και τη θεία. Ρωτάει λοιπόν την Ελένη: Ποιος είναι ποιος στην οικογένεια;

Η νύφη είναι 1) η γυναίκα του γιου.
Ο γαμπρός είναι 1)
Η ανιψιά είναι
Ο εγγονός είναι
Ο προπάππος είναι
Ο ξάδελφος είναι
Η κουνιάδα* είναι
Ο μπατζανάκης* είναι
Ο δισέγγονος είναι
Η συννυφάδα* είναι

2) η γυναίκα του αδελφού.
2)

-Τι συγγένεια έχετε με τον κύριο;
-Αυτού του κυρίου η μάνα
είναι πεθερά της μάνας μου.

Της μάνας μου η μάνα και του
μπαμπά μου η πεθερά και μένα
η γιαγιά μου, πόσα αφτιά είχαν;

101

γενική στα θηλυκά επώνυμα /
προσωπικά στοιχεία: λεξιλόγιο

Τα διαβατήρια της Έλενας και της μητέρας έχουν λήξει. Χρειάζονται καινούριο διαβατήριο. Πηγαίνουν στο Δημαρχείο για να πάρουν ένα «πιστοποιητικό πολπογράφησης»*, ένα χαρτί που λέει σε ποιο δήμο είναι γραμμένοι οι πολίτες. Η υπάλληλος του Δήμου δίνει ένα έντυπο στη μητέρα. Η κυρία Στεφανίδου συμπληρώνει τα προσωπικά της στοιχεία.

α. Εσύ συμπλήρωσε τα στοιχεία της μητέρας σου.

Όνοματεπώνυμο:	...Αναστασία Στεφανίδου.....
Όνομα συζύγου:	...Δημήτριος.....
Όνομα μητρός:	...Ελένη.....
Το γένος:	...Γιαννοπούλου.....
Αριθμός ταυτότητας:	...ΠΒ 47596.....
Ημερομηνία γέννησης:	...23/08/61.....
Τόπος γέννησης:	...Πάτρα.....
Τόπος κατοικίας:	...Χαϊδάρη Αττικής...

Η υπάλληλος ρωτά την Έλενα και συμπληρώνει η ίδια το έντυπο...

6. Γράψε τις ερωτήσεις της υπαλλήλου.

Ελένη Στεφανίδου
Δημήτριος
Αναστασία
04/06/90
ΠΒ 47596
Χαϊδάρι Αττικής ...Τόπος γέννησης:.....
Αθήνα

- Τα επώνυμο είναι το όνομα της οικογένειας. Το λένε και επίθετο. Το επώνυμο της γυναίκας και της κοπέλας είναι στη γενική.
 - ο κύριος Παππάς - η κυρία **Παππά** (η γυναίκα του κυρίου Παππά)
 - Γιάννης Παππάς - **Μαρία Παππά** (η κόρη ή η γυναίκα του κυρίου Παππά)
 - ο κύριος Τουφεκτζής - η κυρία **Τουφεκτζή**
 - ο κύριος Παυλάτος - η κυρία **Παυλάτου**
- Προσοχή στον τόνο! ο κύριος Βασιλόπουλος - η κυρία Βασιλοπούλου
αλλά: η γυναίκα, το κατάστημα του κυρίου Βασιλόπουλου
- Στα επώνυμα σε **-ίδης** βάζουμε **-ίδου** ή **-ίδη** για τη γυναίκα στη γενική.
 - ο κύριος Στεφανίδης και η κυρία **Στεφανίδου**
 - η Καίτη **Στεφανίδη** και ο Στέλιος Αμανατίδης
- Υπάρχουν επώνυμα που λήγουν σε **-ου** και για τους άντρες και για τις γυναίκες!
 - ο κύριος και η κυρία **Μάρκου**
 - ο Τάσος και η Μαριάννα **Τασόγλου**
- Τα ξένα επώνυμα δεν αλλάζουν: ο Βαγγέλης Κοχ και η Μαρίζα Κοχ

102

Γράψε το επώνυμο της γυναίκας.

θηλυκά επώνυμα

✓ Γιάννης Τριανταφυλλίδης	Ξένια Τριανταφυλλίδου / Τριανταφυλλίδη
1. Πέτρος Βανδής	Άννα
2. Απόστολος Κούλογλου	Γιώτα
3. Στέλιος Κουγιουμτζής	Φωτεινή
4. Μιχάλης Ευαγγελάτος	Ζωή
5. Κώστας Παυλόπουλος	Ελένη
6. Θανάσης Αμανατίδης	Σοφία
7. Γιώργος Αντύπας	Δήμητρα
8. Λευτέρης Παπαδόπουλος	Βασιλική
9. Τάκης Παππάς	Ειρήνη
10. Σπύρος Έβερι	Μελίνα

Μπα... Βλέπω
το σήμα του Ολυ-
μπιακού. Ενός φίλου
του Αλέξη
θα είναι...

Ποιανού είναι
αυτά τα κλειδιά;
Δικά μας δεν είναι.
Μήπως είναι της
γειτόνισσας;

Σήμερα το πρωί, ο παππούς βρήκε κάποια
κλειδιά στα σκαλοπάτια του σπιτιού.

Αόριστο άρθρο: γενική

οριστικό άρθρο

αόριστο άρθρο

ο → **του**

ένας → **ενός**

η → **της**

μία → **μιας**

το → **του**

ένα → **ενός**

οι
οι
τα

των

Με τη γενική λέμε σε ποιον ανήκει κάτι.

► Δεν είναι τα κλειδιά **της** γειτόνισσας. Ίσως είναι τα κλειδιά **κάποιου** φίλου του Αλέξη.

- **Τίνος** είναι το σπίτι;

- **Ποιανού** είναι το αυτοκίνητο;

- **Σε ποιον** ανήκει αυτό το πορτοφόλι;

- **Του** κυρίου Ρόκα.

- **Της** κυρίας Στεργίου.

- **Στον** Αλέξη.

103

Φτιάξε μικρούς διαλόγους όπως στο παράδειγμα.

γενική κτήση
οριστικό / αόριστο άρθρο

✓ ποδήλατο / φίλος / Βασίλης

- Ποιανού είναι αυτό το ποδήλατο;
- Ενός φίλου μου.
- Ποιου φίλου σου;
- Του Βασίλη.

1. γυαλιά / φίλη / Όλγα

2. τσάντα / συμμαθητής / Πέτρος

3. βιβλίο / γνωστή / Δάφνη

4. μηχανάκι / παιδί / φίλος από το Β2

5. εργαλείο / μάστορας / υδραυλικός

6. ταυτότητα / πελάτης / κύριος Δήμας

7. κοκαλάκι / κοπέλα / Μυρτώ

8. χρήματα / κυρία / κυρία Στεφανίδου

104

Ποιανού δουλειά είναι...

λεξιλόγιο: επαγγέλματα

✓ να σχεδιάζει κτίρια;

1. να διδάσκει στο γυμνάσιο και το λύκειο;

2. να γράφει βιβλία;

3. να πουλά φάρμακα;

4. να φυλάει τα πρόβατα;

5. να παίζει στο θέατρο;

6. να γράφει μουσική;

7. να κάνει διαφήμιση;

8. να φτιάχνει προγράμματα για τον υπολογιστή;

9. να φέρνει στα σπίτια τα γράμματα;

10. να ανακαλύπτει παλιούς πολιτισμούς*;

...Είναι η δουλειά του αρχιτέκτονα...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Με τη γενική μπορούμε να δώσουμε πιο πολλές πληροφορίες για κάτι, να πούμε τι είδος είναι. Τότε, πολλές φορές δε βάζουμε άρθρο.

- Αυτό τι είναι;
- Ένα κλειδί.
- Τι κλειδί;
- Ένα κλειδί αυτοκινήτου.

105

αντικείμενα - είδος / προορισμός

Πες τι είδους είναι το κάθε πράγμα. Φτιάξε μικρούς διαλόγους όπως στο παράδειγμα.

✓ άσκηση: αριθμητική / λεξιλόγιο

- Τι άσκηση είναι αυτή;
- Μια άσκηση αριθμητικής / Μια άσκηση λεξιλογίου

1. μπάλα: ποδόσφαιρο / καλαθοσφαίριση
2. εισιτήριο: λεωφορείο / κινηματογράφος
3. τσάντα: ταξίδι • / θάλασσα •
4. θήκη: μαξιλάρι / πάπλωμα
5. κρέμα: πρόσωπο / σώμα

• Λέμε και: ταξιδιού, θαλάσσης και ηλίου.

6. φόρμα: γυμναστική / ιππασία
7. πετσέτα: μπάνιο / κουζίνα
8. χαρτί: τουαλέτα / αλληλογραφία
9. γυαλιά: ήλιος • / μυωπία
10. μάθημα: Γλώσσα / Πληροφορική

106

δοχεία - χρήση / περιεχόμενο
γενική - αιτιατική

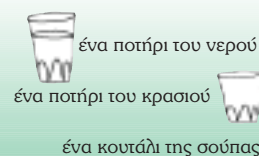
**Περιεχόμενο ή χρήση;
Υπογράμμισε το σωστό.**

Πήγαινε ένα
ποτήρι νερό στον
πατέρα σου.

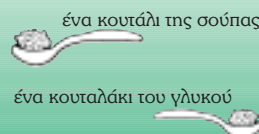
1. Δε βάζω πολύ αλάτι, μόνο ένα κουταλάκι γλυκό / του γλυκού.
2. Προσθέτεις δυο φλιτζάνια καφέ / του καφέ αλεύρι.
3. Είναι μεγάλο αυτό το ποτήρι, πάρε καλύτερα ένα ποτήρι κρασί / του κρασιού.
4. Πεινάω, φέρε μου ένα πιάτο σούπα / της σούπας.
5. Έβαλε λίγη ζάχαρη: μόνο δυο κουτάλια σούπα / της σούπας.
6. Δώσε μου το μπουκάλι του κρασιού / κρασί να το γεμίσω από το βαρέλι.
7. Η γιαγιά πίνει κάθε απόγευμα ένα φλιτζάνι τσάι / του τσαγιού.
8. Έλα να κάνουμε διάλειμμα και να πούμε κανένα ποτήρι μπίρας / μπίρα.

- Πόση ζάχαρη βάζεις στο γλυκό;
- Δύο ποτήρια του νερού.

- Διψάω.
- Πες ένα ποτήρι νερό.

Μπορούμε να πούμε:

- Πες στο θείο ότι τηλεφώνησε η θεία.	- Τι έδωσες στη μαμά για τα γενέθλιά της;
- Εντάξει, θα του το πω.	- Δεν της έδωσα τίποτα.
ή	ή
- Πες του θείου ότι τηλεφώνησε η θεία.	- Τι έδωσες της μαμής για τα γενέθλιά της;
- Εντάξει, θα του το πω.	- Δεν της έδωσα τίποτα.

107

Πες το αλλιώς.

γενική - έμμεσο αντικείμενο

✓ Στείλε μια κάρτα στην ξαδέρφη σου! → Στείλε μια κάρτα της ξαδέρφης σου!

1. Δώσε τη δισκέτα στον Παύλο!
2. Πήγαινε στο θείο ένα ποτήρι κρασί!
3. Πες στην Όλγα για το τηλέφωνο του Κώστα.
4. Στείλε ένα μήνυμα στο Βασίλη!
5. Βάλε στον παππού λίγη ζάχαρη στον καφέ του.
6. Χάρισε στη μαμά ένα καινούργιο πορτοφόλι.
7. Γράψε μια κάρτα στο Βασίλη.
8. Πήγαινε στην Έλενα τις μπότες της.

108

Όταν ο Αλέξης και η Έλενα συζητούν για το χωριό, σκέφτονται τα ωραία πράγματα.

γενική ενικού
επανάληψη

Πες τι σκέφτονται τα παιδιά.

✓ τα παραμύθια / η θεία → τα παραμύθια της θείας

1. ο ήχος / η καμπάνα
2. η γεύση / το καρπούζι
3. το χρώμα / ο ουρανός
4. η δροσιά / η θάλασσα
5. ο πλάτανος / η πλατεία
6. το γκάρισμα / το γαϊδούρι
7. τα λουλούδια / ο κήπος
8. ο καθαρός αέρας / το βουνό
9. η φωλιά / ο πελαργός
10. η χαρά / το πανηγύρι

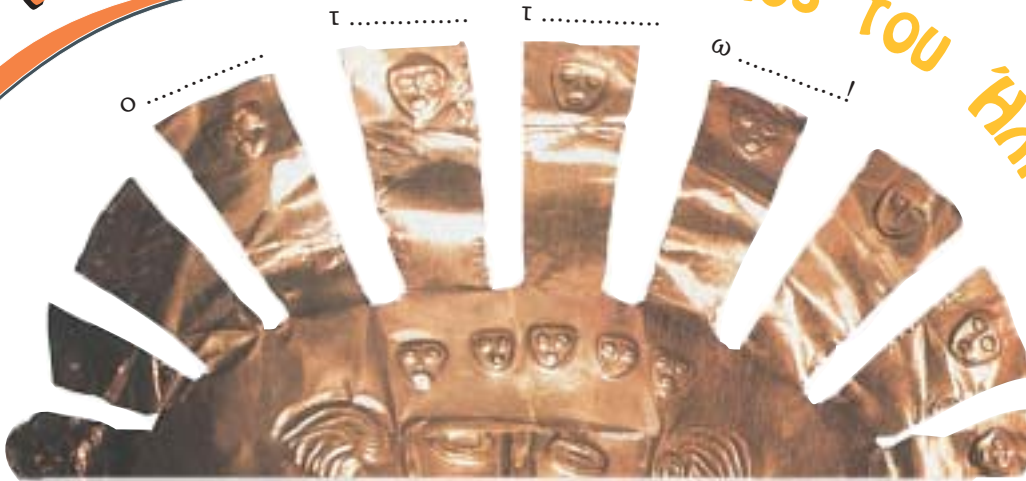

INKAS

Γιος του Ήλιου

109

Διαβάστε για τη λατρεία του Ήλιου και κλίνε τη λέξη «ο ήλιος» στις ηλιακτίδες.

Οι Ίνκας λάτρευαν τον Ήλιο. Στη θρησκεία τους ο Ήλιος ήταν ο θεός Ίντι. Οι Ίνκας πίστευαν ότι ο αυτοκράτορας ήταν γιος του Ήλιου.

Μια φορά το χρόνο, στην πρωτεύουσα Κούζκο, γινόταν η γιορτή του Ήλιου. Ο αυτοκράτορας προσέφερε* το ιερό ποτό στον πατέρα του, τον Ήλιο.

Ο θεός Ίντι είχε πολλούς ναούς. Σε μερικούς υπήρχαν χρυσοί δίσκοι που συμβόλιζαν* τη δύναμη του Ήλιου.

110

Οι Ίνκας είχαν πολλούς θεούς. Βρες το αντικείμενο του κάθε θεού.

γενική ενικού - επανάληψη

Κίλα ήταν ο θεός του φεγγαριού

Μαμακότσα

Ίντι

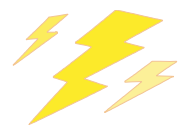
Βιρακότσα

Πατσαμάμα

✓ Κίλα

Ιλάπα

Οι Ίνκας είχαν ναούς αλλά ένας τρόπος λατρείας των Ίνκας ήταν το «χουάκα». Υπήρχαν παντού «χουάκα». «Χουάκα» μπορούσε να ήταν οποιοδήποτε πράγμα που του έβρισκαν οι Ίνκας κάτι το ιδιαίτερο ή παράξενο και νόμιζαν ότι μέσα του ήταν κρυμμένο το πνεύμα ενός θεού: μια πέτρα με περίεργο σχήμα, μια πηγή, ένα πολύ ψηλό δέντρο.

Όταν ένας Ίνκας περινούσε από κει,

έδειχνε το σεβασμό* του, έφτυνε τα φύλλα κόκας που μασούσε και έκανε προσφορές. Για τους πολύ φτωχούς η προσφορά μπορούσε να είναι και μια βλεφαρίδα*!

ναός του Ήλιου

111

Διάβασε για το Σάπα Ίνκα, τον αυτοκράτορα των Ίνκας. Συμπλήρωσε τη λέξη αυτοκράτορας. Μην ξεχάσεις το άρθρο.

INKAS

Η μούμια του αυτοκράτορα

Οι Ίνκας είχαν
Τον έλεγαν Σάπα Ίνκα, που σημαίνει
«πρώτος Ίνκα».

Δεν ήταν απλώς

Οι Ίνκας πίστευαν ότι
τους ήταν γιος του θεού Ήλιου και ο ίδιος
θεός.

Κάθε μέρα, σε μια ειδικά τελετή*, οι
υπηρέτες έκαιγαν τα ρούχα
..... και τα φαγητά που είχε
αφήσει. καθό-
ταν σ' ένα χρυσό θρόνο. Μπροστά

.....οι επισκέπτες έπρε-
πε να προσκυνούν. Όταν έφτυνε, μια
υπηρέτρια μάζευε τα σάλια
..... στο χέρι της. Αν έπεφτε
μια τρίχα από το κεφάλι του, την έτρωγε.
Οι Ίνκας πίστευαν ότι δεν πεθαίνει ποτέ

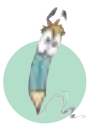
..... τους. Σκότωναν
τους υπηρέτες του για να φροντίζουν
..... μετά το θάνατό
του. Με το σώμα ..του νεκρού αυτοκρά-
τορα... (νεκρός αυτοκράτορας) έφτια-
χναν μια μούμια. Τάιζαν και φρόντιζαν
τη μούμια του, όπως το έκαναν όταν
.....ήταν ακόμα ζω-
ντανός. Στις γιορτές έβγαζαν τις μούμιες

βόλτα. Ο κόσμος χαιρετούσε (νεκρός αυτοκράτορας) και τους προ-
σέφεραν δώρα. Οι υπηρέτες μάλιστα πήγαιναν τη μούμια επίσκε-
ψη στη μούμια (άλλος αυτοκράτορας).

..... των Ίνκας είχαν πολλά πλούτη. Από τη σοδειά* τους οι αγρότες
έδιναν ένα τρίτο Επίσης, ήταν αναγκασμένοι να δουλεύουν δωρε-
άν στα κτήματα

Μετά το θάνατό τους, κρατούσαν όλα τα παλάτια και τα κτήματα
που είχαν όταν ζούσαν. Αυτό το σύστημα δημιουργούσε μεγάλο πρόβλημα για
.....(επόμενος αυτοκράτορας). Αφού δεν του έδιναν τα πλούτη
..... (νεκρός αυτοκράτορας),(καινούριος αυτο-
κράτορας) προσπαθούσε να αποκτήσει δικά του πλούτη. Ο καλύτερος τρόπος γι' αυτό
ήταν να μεγαλώσει η χώρα. Γι' αυτό, ο στρατός ήταν τεράστιος και
έκανε συνέχεια πόλεμο με τους γειτονικούς λαούς.

112

ης ή ις; Συμπλήρωσε το άρθρο.

ορθογραφία
κατάληξη → άρθρο

..... μηχανής γιορτές
..... λέξεις άσκησης
..... νύχτες επισκέψεις
..... Αφρικής νύχτας
..... δουλειάς Γης
..... εξετάσεις ασκήσεις

Συζητούν τρεις μικροί.

- Όλοι μου λένε ότι έχω τα μάτια του παππού μου.
- Εμένα μου λένε ότι έχω τη μύτη της γιαγιάς μου.
- Το τρίτο παιδί κοιτάει τα πόδια του:
- Εγώ έχω τις κάλτσες της αδελφής μου.

113

Σχημάτισε προτάσεις με τα ουσιαστικά στην παρένθεση.
Βάλε το πρώτο ουσιαστικό στον πληθυντικό.

[is] γενική ενικού
αιτιατική πληθυντικού

- ✓ Μαθαίνω για ...τις χώρες της Ευρώπης..... (η χώρα / η Ευρώπη)
1. Μαθαίνουμε (η πόλη / η Ελλάδα)
 2. Νιώθω (η σταγόνα / η βροχή)
 3. Δεν αντέχω άλλο (η φωνή / η γεπόνισσα)
 4. Δένουμε (η άκρη / η κλωστή)
 5. Ξέρω σε πολλές γλώσσες (η μέρα / η εβδομάδα)
 6. Κάνει τέλεια (η άσκηση / η γυμναστική)
 7. Παίζουμε κάτω από (η λεύκα / η αυλή)
 8. Παρατηρώ (η φάση / η Σελήνη)
 9. Δεν καταλαβαίνω όλες (η λέξη / η πρόταση)
 10. Αλλάζουν (η πόρτα / η πολυκατοικία)

114

Συμπλήρωσε με: -εις -ης -ις.

καταληκτικό [is]

1. Βαριέμαι αυτές τ..... ασκήσ....., δεν ξέρω τ..... απαντήσ..... και κοιπάω τ..... λύσ..... σ..... τελευταίες σελίδες του βιβλίου.
2. Δε μου έρχονται σκέψ..... για το τέλος τ..... έκθεσ..... Γιατί μας βάζει ο καθηγητ..... κάθε βδομάδα δύο εκθέσ.....; Δεν αντέχω άλλο το σχολείο και μετρώ τ..... μέρες μέχρι τ..... διακοπές.
3. Στ..... 9.00 αρχίζει η συναυλία τ..... Μαντόνα. Με τ..... φίλες μου πάμε σε όλες τ..... συναυλίες τ..... . Μας αρέσουν οι κινήσ..... τ..... όταν χορεύει. Για μας είναι η καλύτερη τραγουδίστρια τ..... εποχ..... μας. Συνέχεια τραγουδάμε τ..... επιτυχίες τ..... .
4. Πότε θα τελειώσ..... τ..... ασκήσ..... γραμματικ.....; Ξέρεις ότι σ..... 7.00 θα φύγουμε. Κάνε γρήγορα! Πρέπει ακόμα να πλυθ..... και να ετοιμαστ..... .

ουσιαστικό

-ης

-εις

► οι λέξεις της πρότασης

ρήμα

-εις

► Ακόμα γράφεις;

► Να ετοιμαστείς!

άρθρο της ις

► Βρες ις λύσεις ις άσκησης.

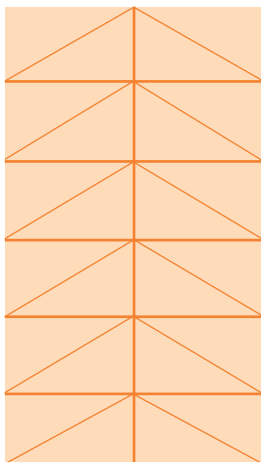
115

Γνωρίζεις τους θεούς της αρχαίας Ελλάδας; Αντιστοίχισε το θεό με το αντικείμενό του.

γενική ενικού - επανάληψη

- ✓ Δίας (πατέρας των θεών και των ανθρώπων): ουρανός, κεραυνός, βροντή
Ο Δίας, ο πατέρας των θεών και των ανθρώπων, ήταν ο θεός του ουρανού, του κεραυνού και της βροντής.

1. Ήρα
2. Αθηνά
3. Ποσειδώνας
4. Άρτεμη
5. Απόλλωνας
6. Ερμής
7. Δήμητρα
8. Άρης
9. Ήφαιστος
10. Αφροδίτη
11. Εστία
12. Δίας

- α) πόλεμος
- β) ζωή, κυνήγι
- γ) φωτιά, τεχνίτες
- δ) φως, μουσική, μαντική*
- ε) γάμος, οικογένεια
- στ) γεωργία
- ζ) ομορφιά, έρωτας
- η) σπίτι
- θ) ουρανός, κεραυνός, πατέρας των θεών
- ι) εμπόριο, αγγελιοφόρος* των θεών
- κ) θάλασσα
- λ) σοφία

Αθηνά

Άρτεμη

Απόλλωνας

Άρης

Εστία

Ποσειδώνας

Δήμητρα

Αφροδίτη

Ήρα

Ήφαιστος

Δίας

Ερμής

Η φιλόλογος έβαλε θέμα έκθεσης: «Κάτι που μ' αρέσει στη γειτονιά μου»
Ο Αλέξης γράφει:

γενική: τονισμός
στα προπαροξύτονα

Διάβασε την έκθεση και γράψε ποιος είναι ποιος στο σύλλογο* «Η Τραπεζούντα».

Εμένα μ' αρέσουν το πινγκ πονγκ και το σκάκι με τα παιδιά του συλλόγου των Ποντίων.

Ο παππούς μας είναι Πόντιος. Στη γειτονιά μας μένουν πολλοί Πόντιοι. Υπάρχει κι ένας σύλλογος Ποντίων, η «Τραπεζούντα». Πρόεδρος του συλλόγου είναι ο δήμαρχος. Γενικώς, όλη η οικογένεια του δημάρχου κάτι κάνει στο σύλλογο. Η κόρη του προέδρου διδάσκει ποντιακούς χορούς. Εκεί πηγαίνει η Έλενα. Εγώ πηγαίνω κάθε Τετάρτη για πινγκ πονγκ και κάθε Σάββατο για σκάκι. Σκάκι μας κάνει ο γαμπρός του δημάρχου, ο κύριος Κουρταλίδης που είναι και αδελφός του

παλιού δασκάλου μας στο Δημοτικό. Η αδελφή του κυρίου Κουρταλίδη κάνει γυμναστική στις κυρίες. Εκεί πηγαίνει και η μητέρα μας με τη θεία.

Το κτίριο* του συλλόγου είναι μεγάλο, έχει καφετέρια, πολλές αίθουσες και περνάμε τέλεια εκεί. Κάθε χρόνο, οι Πόντιοι κάνουν μια μεγάλη γιορτή την ημέρα του Αγίου Γεωργίου. Μαγειρεύουν μια περίεργη σούπα που την μοιράζουν στον κόσμο. Τραγουδούν, χορεύουν και δίνουν δωράκια στα παιδιά. Εμένα μ' αρέσουν πολύ κάτι αγορίστικα δακτυλίδια και μενταγιόν που ξέρω ότι είναι προσφορά ενός εμπόρου της γειτονιάς, γιατί τα έχω δει στη βιτρίνα του.

Ο δήμαρχος είναι
Ποντιακούς χορούς διδάσκει
Ο κύριος Κουρταλίδης είναι
Γυμναστική κάνει
Τα δακτυλίδια και τα μενταγιόν είναι προσφορά

Ποντιακός χορός

Πόντιος λυράρης

117

εφαρμογή κανόνα

Γράψε τις λέξεις στη γενική. Πρόσεξε πού είναι ο τόνος.

Ο Άγιος Γεώργιος → η γιορτή του Αγίου Γεωργίου

' _ _ _ _ _ → ' _ _ _ _ _

1. ο πρόεδρος → η γυναίκα του.....
2. ο δήμαρχος → η κόρη
3. ο κύριος Παππάς → η αδελφή
4. ο έμπορος → το κατάστημα
5. ο σύλλογος → ο πρόεδρος

ον. ο **άν**θρωπος
γεν. του αν**θρώ**που
αιπ. τον **άν**θρωπο

Προπαροξύτονα σε - (' _ _ _)

- η ζωή του ανθρώπου (ο άνθρωπος)
- η δύναμη (ο άνεμος)
- η έξοδος (ο κίνδυνος)

οι συλλαβές

προπα**ρα**λήγουσα
3

πα**ρα**λήγουσα
2

λή**γου**σα
1

οι λέξεις

προ**πα**ροξύτονα
' _ _ _

πα**ρο**ξύτονα
' _ _

ο**ξύ**τονα
' _ _

- Όπως ο **άνθρωπος** κλίνονται τα ουσιαστικά:
πίθηκος, κύριος, όροφος, έμπορος, θάνατος,
υπάλληλος, πρόεδρος, σύλλογος, δήμαρχος, πύραυλος...
- Σε κάποια προπαροξύτονα ο τόνος δεν αλλάζει στη γενική:

α. Στις λέξεις που έχουν πολλές συλλαβές και είναι σύνθετες:

- ο ανεμόμυλος → τα φτερά του **ανεμόμυλου**
- ο ιπποπόταμος → ο ύπνος του **ιπποπόταμου**

Όπως ο ρινόκερος κλίνονται τα ουσιαστικά:

ο ανήφορος, ο κατήφορος, ο δεινόσαυρος, ο καλόγερος, ο ανάπηρος

β. Στα κύρια ονόματα απλών ανθρώπων:

- ο Αλέξανδρος → το κλειδί του **Αλέξανδρου** αλλά οι κατακτήσεις του **Μ. Αλεξάνδρου**
- ο Στέφανος → το δωμάτιο του **Στέφανου** αλλά η εκκλησία του **Αγίου Στεφάνου**

Θα βρεις όλους τους κανόνες τονισμού στο βιβλίο Ουσιαστικά ②.

118

τονισμός προπαροξύτων σε -ος

Βάλε τόνο στις κόκκινες λέξεις (σε δύο λέξεις ο τόνος δεν αλλάζει).

1. η περιουσία του **βιομηχανου**
2. ο θεός του **πολεμου**
3. η πόρτα του **οροφου**
4. τα φτερά του **αγγελου**
5. οι απόψεις ενός **εφηβου**
6. τα μαθήματα του **φιλολογου**
7. το σπίτι του κύριου **Αγγελου**
8. οι γραμμές του **σιδηροδρομου**

119

Διάβασε με δύο τρόπους και γράψε τον τόνο εκεί που για σένα ακούγεται καλύτερα.

Αρκετά ουσιαστικά έχουν δύο τύπους (με ή χωρίς αλλαγή του τόνου).

- το στυλό του δασκάλου / δάσκαλου
- τα φύλλα του πλατάνου / πλάτανου

Αυτό συμβαίνει πιο πολύ σε σύνθετες λέξεις:

- το καπέλο του χιονάνθρωπου / χιονανθρώπου
- τα εγκλήματα του σωματέμπορου / σωματεμπούρου

1. η στολή του βατραχανθρώπου*
2. οι προμήθειες του σκιουρου*
3. ένα χάπι κατά του πονοκεφαλού
4. τα κλειδιά του κυρίου Χατζή
5. η σύλληψη ενός λαθρεμπορου*
6. τα πλακάκια του πεζοδρομίου
7. τα κόλπα ενός παλιανθρώπου

120

Η Έλενα συγκρίνει* τον πίθηκο με τον άνθρωπο και βρίσκει πολλές ομοιότητες.
Κοίτα το σκελετό του χιμπατζή και συμπλήρωσε με τα ουσιαστικά άνθρωπος και πίθηκος στη γενική.

1. Οι επιστήμονες πιστεύουν ότι ο κοινός πρόγονος*
και έμοιαζε σε αυτό το μικρό ζώο.
2. Τα χέρια είναι πιο μακριά από τα πόδια του.
3. Τα πόδια είναι πιο μακριά από τα χέρια του.
4. Το κρανίο και
..... είναι μεγάλο.

Ο πρόγονός μας.

Η Έλενα συνεχίζει την ιστορία της.

Η Τζέιν δεν μπορούσε να πιστέψει στην τύχη της. Ονόμασε το χιμπατζή Δαβίδ Γκριζογένη από την γκριζα γενειάδα* που είχε και φρόντισε την επόμενη να του αφήσει μπανάνες.

Ο Δαβίδ Γκριζογένης αγαπούσε πολύ τις μπανάνες. Ύστερα από τρεις μέρες, έπαιρνε μπανάνες από το χέρι της κοπέλας. Μια φορά

που συνάντησε το Δαβίδ στο δάσος μαζί με άλλους χιμπατζήδες, του προσέφερε μια μπανάνα. Αυτός την πήρε και οι άλλοι χιμπατζήδες κοιτούσαν κατάπληκτοι. Με τις μπανάνες η Τζέιν γνωρίστηκε με τους χιμπατζήδες της περιοχής. Άρχισε να κρεμάει κάθε μέρα κλαριά με μπανάνες στην κατασκήνωσή της. Σε λίγο, όλοι οι χιμπατζήδες της περιοχής επισκέπτονταν το σνακ μπαρ μπανάνας της Τζέιν...

μπατζήδες της περιοχής. Άρχισε να κρεμάει κάθε μέρα κλαριά με μπανάνες στην κατασκήνωσή της. Σε λίγο, όλοι οι χιμπατζήδες της περιοχής επισκέπτονταν το σνακ μπαρ μπανάνας της Τζέιν...

Βρες τη συνέχεια...

Πρόσεξε τον τόνο στις κόκκινες λέξεις και συμπλήρωσε τις προτάσεις.

Η βιβλιοθήκη του **Γυμνασίου** δεν έχει πολλά βιβλία. Η βιολόγος μάς λέει ότι ακόμα και η βιβλιοθήκη ενός **φροντιστηρίου** είναι καλύτερη. Κάπου κάπου παίρνουμε βιβλία και CD Rom από τη βιβλιοθήκη του **Λυκείου**. Μια φορά, μάλιστα, μας πήγε η βιολόγος στη βιβλιοθήκη του **Πανεπιστημίου**. Χαθήκαμε στο τεράστιο κτίριο. Μπήκαμε κατά λάθος σε μια αίθουσα **θεάτρου**. Τελικά, έπρεπε να ρωτήσουμε κάποιον πού είναι η έξοδος του **κιριού**. Η βιολόγος μάς λέει επίσης να κοιτάμε τις παιδικές εκπομπές του **Σαββάτου**. Πολλές φορές έχουν ενδιαφέροντα θέματα. Εκεί, πάντως, βρήκα όλες τις πληροφορίες για την εξέλιξη* του **αλόγου**.

1. Το δεν έχει καλή βιβλιοθήκη.
2. Δεν υπάρχουν πολλά βιβλία στη βιβλιοθήκη του
3. έχει ενδιαφέροντα θέματα στις παιδικές εκπομπές.
4. Οι παιδικές εκπομπές του έχουν ενδιαφέροντα θέματα.
5. Παίζουν σε μια μεγάλη αίθουσα.
6. Είδαμε μια πρόβα

Θα βρεις όλους τους
κανόνες τονισμού στο βιβλίο
Ουσιαστικά ②.

Προπαροξύτονα ουδέτερα σε - (' _ _)

Σε μερικά ουδέτερα σε -ο που έχουν τόνο στην προπαρallήγουσα...

- ...ο τόνος «κατεβαίνει»

- σε άλλα όμως δεν αλλάζει.

ονομαστική
_ _ _

γενική
_ _ _

ονομαστική
_ _ _

γενική
_ _ _

το Γυμνάσιο

του Γυμνασίου

το κάστανο

του κάστανου

το Σάββατο

.....

το σύννεφο

.....

το κίτριο

.....

το δάχτυλο

.....

το άλογο

.....

το βότσαλο

.....

το πρόσωπο

.....

το κόκαλο

.....

το θέατρο

.....

το λάχανο

.....

το όνειρο

.....

το χαμόγελο

.....

το τετράδιο

.....

το ποδήλατο

.....

τα ουσιαστικά σε -ήριο

το φροντιστήριο

του φροντιστηρίου

το εργαστήριο

.....

το μανάβικο

του μανάβικου

το χρηματιστήριο

.....

το κατοστάρικο

.....

το δικαστήριο

.....

τα σύνθετα ουσιαστικά

(φτιαγμένα από δύο λέξεις)

το διαβατήριο

.....

το κοτόπουλο

του κοτόπουλου

το εργαστήριο

.....

το λυκόσκυλο

.....

το παγόβουνο

.....

122

Γράψε λεζάντες. Χρησιμοποίησε τις λέξεις στο πλαίσιο.

εφαρμογή κανόνα

.....
.....

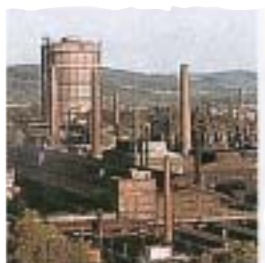
.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

οι τάξεις
τα όργανα
η σκηνή
τα γεύματα
οι εφημερίδες
οι κερκίδες
οι εργαζόμενοι

123

Σχημάτισε φράσεις και γράψε το ζώο στη γενική.

γενική ενικού (αρσ./θηλ./ουδ.)
λεξιλόγιο (αιτ. πληθ.)

1. το μαλλί / το πρόβατο	...το μαλλί του πρόβατου...
2. τα δόντια / ο κροκόδειλος	
3. τα κέρατα / ο βούβαλος*	
4. το τραγούδι / ο βάτραχος	
5. τα αυγά / ο ιππόκαμπος	
6. η καίτη / το άλογο	
7. το κρέας / το σκυλόψαρο*	
8. η προβοσκίδα / ο τάπιρος*	
9. η ουρά / ο δεινόσαυρος	
10. τα αγκάθια / ο σκατζόχοιρος	

Ζώα που δεν κατεβάζουν τον τόνο:
ο τάρανδος, ο βούβαλος, το πρόβατο...

124

Υπογράμμισε το σωστό.

γενική: διαφορές κλίσης

- ✓ τα κόκαλα του γονατού / του γονάτου / του γόνατου
1. το βασίλειο του Φιλίππου / του Φιλίππου / του Φίλιππου
 2. το μέγεθος του αντικειμένου / του αντικείμενου / του αντικειμένου
 3. το ταμείο του μπακάλικου / του μπακαλίκου / του μπακαλικού
 4. το τέλος του πόλεμου / του πολέμου / του πολέμου
 5. η ανανέωση του διαβατηρίου / του διαβατηρίου / του διαβατηρίου
 6. τα κουμπιά του πουκάμισου / του πουκαμισού / του πουκαμισού
 7. η εκτόξευση του πυραύλου / του πύραυλου / του πυραυλού
 8. ο πυρήνας του ατόμου / του ατόμου / του ατομού
 9. οι λακκούβες του χωματόδρομου / του χωματοδρόμου / του χωματοδρομού
 10. ο αριθμός του τηλεφώνου / του τηλεφώνου / του τηλεφώνου
 11. τα κύτταρα του εγκέφαλου / του εγκεφάλου / του εγκεφαλού
 12. η ποιότητα του μετάλλου / του μεταλλού / του μετάλλου

125

Διόρθωσε τις κόκκινες φράσεις.

Οι νόμοι των Ίνκας

Οι Ίνκας είχαν αυστηρούς νόμους και φρόντιζαν για την εφαρμογή* τους σε όλη την αυτοκρατορία.

Οι απλοί άνθρωποι φοβούνταν πολύ τη δικαιοσύνη και τηρούσαν τους νόμους*.

Δεν υπήρχαν φυλακές αλλά οι τιμωρίες ήταν πολύ σκληρές. Η τιμωρία για τα πιο σοβαρά παραπτώματα* ήταν **η**

ποινή θάνατος.

Υπήρχαν τέσ-

σερις **τρόποι**

εκτέλεση*: με

αποκεφαλισμό, με λιθοβο-

λισμό*, με πώση από

γκρεμό και με εγκατάλει-

ψη σε φρεάτιο* γεμάτο

από άγρια ζώα και φί-

δια. Για λιγότερο σοβα-

ρά παραπτώματα οι

ποινές ήταν **η αφαίρε-**

ση* μάτι, χέρι ή πό-

δι, η μαστίγωση*, η

απώλεια* γη και **η**

εξορία* σε μακρινό

τόπο με **απαγόρευση επιστροφής.**

...και με τους άπιστους συζύγους.

Οι Ίνκας ήταν πολύ σκληροί με τους εχθρούς...

Η Έλενα έχει κακά νέα...

Εδώ και τρία χρόνια πηγαίνω δύο φορές την εβδομάδα στο φροντιστήριο ξένων γλωσσών της γειτονιάς. Μια χαρά φροντιστήριο είναι. Εκεί πηγαίνουν άλλωστε και οι φίλες μου. Δυστυχώς, μια γνωστή των γονιών μου και μητέρα δύο ηλίθιων κοριτσιών που δεν τα αντέχει κανείς, προτείνει στη μητέρα μου να με αλλάξει φροντιστήριο. Στο φροντιστήριο που πηγαίνω, λέει, ο αριθμός των μαθητών όλο αυξάνεται και η ποιότητα των μαθημάτων όλο και χειροτερεύει*. Όσο για τα προσό-
ντα* των καθηγητών, δεν ήταν ποτέ ικανο-
ποιητικά*. Μάλιστα, ξέρει μια καθηγήτρια

Γερμανικών που δεν έχει κανένα δίπλωμα. Τέλος πάντων, όταν είπα στον πατέρα μου ότι οι τιμές των άλλων φροντιστηρίων είναι πιο συμφέρουσες* και στη μητέρα μου ότι η επιβλεψη* των μαθητών (και των μαθητριών εννοείται) είναι πιο αυστηρή, οι γονείς μου πείστηκαν... Έτσι, ξεκινώ αύριο σε άλλο φροντιστήριο...

Πώς το λέει η Έλενα;

1. ένα φροντιστήριο όπου διδάσκουν ξένες γλώσσες:
2. τη μητέρα που έχει δύο ηλίθια κορίτσια:
3. υπάρχουν πολλοί μαθητές:
4. τα μαθήματα δεν έχουν καλή ποιότητα:
5. μια καθηγήτρια που διδάσκει Γερμανικά:
6. τα άλλα φροντιστήρια κάνουν συμφέρουσες τιμές:
7. επιβλέπουν αυστηρά τους μαθητές και τις μαθήτριες:

Γενική πληθυντικού -ων / -ών

ονομαστική	οι μαθητές	των μαθητών
	οι καθηγήτριες	των καθηγητριών
	οι φίλοι	των φίλων
	οι φίλες	των φίλων
	τα παιδιά	των παιδιών
	τα φροντιστήρια	των φροντιστηρίων
	τα μαθήματα	των μαθημάτων

Στη γενική πληθυντικού πολλές φορές ο τόνος κατεβαίνει μία και, καμιά φορά, δύο συλλαβές.

ο παίκτης - των παικτών
η καθηγήτρια - των καθηγητριών

- Οι φίλοι μου μου χάρισαν ένα CD.
→ το δώρο **των φίλων** μου ήταν ένα CD.
- Τα μαθήματα αρχίζουν αύριο.
→ η αρχή **των μαθημάτων** είναι αύριο.
- Τα φροντιστήρια έχουν ακριβές τιμές.
→ Οι τιμές **των φροντιστηρίων** είναι ακριβές.

- Οι παίκτες τρέχουν γρήγορα.
→ το γρήγορο τρέξιμο **των παικτών**
- Οι καθηγήτριες έχουν υπομονή.
→ η υπομονή **των καθηγητριών**

127

Ακολουθήσε το σχήμα για τον τονισμό και σχημάτισε φράσεις με τη γενική.

1. μια αγέλη* από ελέφαντες μια αγέλη ελεφάντων — — — — —
2. μια αποικία* από τερμίτες — — — — —
3. ένα ζευγάρι παπαγάλοι — — — — —
4. μια ομάδα από πιθήκους — — — — —
5. μια κοινότητα από χιμπαντζήδες — — — — —
6. μια παρέα από ανθρώπους — — — — —
7. ένα σμήνος* από χελιδόνια — — — — —
8. ένα σμάρι* από μέλισσες — — — — —

το κοπάδι + αιτιατική

ένα κοπάδι

πρόβατα
αγελάδες
βίσονες

Θα βρεις όλους τους κανόνες τονισμού στο βιβλίο Ουσιαστικά ②.

Γενική - Προσοχή στον τόνο!

Ον.
Γεν.

αρσενικά

ο μαθητής του μαθητή	ο παίκτης του παίκτη	ο γείτονας του γείτονα	ο αγώνας του αγώνα	ο τουρίστας του τουρίστα	ο φίλος του φίλου	ο άνθρωπος του ανθρώπου
οι μαθητές των μαθητών	οι παίκτες των παικτών	οι γείτονες των γειτόνων	οι αγώνες των αγώνων	οι τουρίστες των τουριστών	οι φίλοι των φίλων	οι άνθρωποι των ανθρώπων

Ον.
Γεν.

θηλυκά

η δουλειά της δουλειάς	η γλώσσα της γλώσσας	η σελίδα της σελίδας	η μαθήτρια της μαθήτριας	η βροχή της βροχής	η φίλη της φίλης	η γιαγιά της γιαγιάς
οι δουλειές των δουλειών	οι γλώσσες των γλωσσών	οι σελίδες των σελίδων	οι μαθήτριες των μαθητριών	οι βροχές των βροχών	οι φίλες των φίλων	οι γιαγιάδες των γιαγιάδων

Ον.
Γεν.

ουδέτερα

το παιδί του παιδιού	το κορίτσι του κοριτσιού	το βουνό του βουνού	το βιβλίο του βιβλίου	το σύννεφο του σύννεφου	το άλογο του αλόγου	το μάθημα του μαθήματος
τα παιδιά των παιδιών	τα κορίτσια των κοριτσιών	τα βουνά των βουνών	τα βιβλία των βιβλίων	τα σύννεφα των σύννεφων	τα άλογα των αλόγων	τα μαθήματα των μαθημάτων

128

γενική: τονισμός

Γράψε τα ουσιαστικά στη γενική. Διάλεξε μια λέξη και σκέψου ένα παράδειγμα.

✓ Τα χωράφια των αγροτών

**οι πλανήτες
των πλανητών**

οι εργάτες

.....

οι επιβάτες

.....

✓ οι αγρότες

.....

**οι πίνακες
των πινάκων**

οι πράκτορες

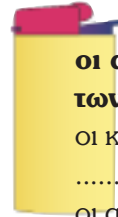
.....

οι φύλακες

.....

οι ήρωες

.....

**οι αναπήρες
των αναπήρων**

οι κανόνες

.....

οι αιώνες

.....

οι απατεώνες

.....

**οι γαλαξίες
των γαλαξιών**

οι άντρες

.....

οι μήνες

.....

οι τραυματίες

.....

**οι σημαίες
των σημαιών**

οι γυναίκες

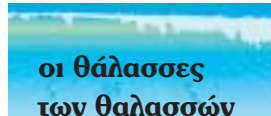
.....

οι χώρες

.....

οι ώρες

.....

**οι θάλασσες
των θαλασσών**

οι μέλισσες

.....

οι καθηγήτριες

.....

οι μαθήτριες

.....

**οι σταγόνες
των σταγόνων**

οι εικόνες

.....

οι σελίδες

.....

οι ομάδες

.....

**οι αράχνες
των αραχνών**

οι ζώνες

.....

οι τέχνες

.....

οι μάχες

.....

**τα σπίτια
των σπιτιών**

τα καράβια

.....

τα λουλούδια

.....

τα κορίτσια

.....

**τα τρίγωνα
των τριγώνων**

τα Γυμνάσια

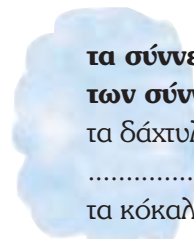
.....

τα πρόσωπα

.....

τα θέατρα

.....

**τα σύννεφα
των σύννεφων**

τα δάχτυλα

.....

τα κόκαλα

.....

τα λυκόσκυλα

.....

**τα φορέματα
των φορεμάτων**

τα ποιήματα

.....

τα αγάλματα

.....

τα προβλήματα

.....

129

εύρεση κανόνων

Πρόσεξε τον πίνακα και προσπάθησε να βρεις τον κανόνα.

Γράψε από δύο παραδείγματα.

• Στη γενική πληθυντικού τόνο στην τελευταία συλλαβή έχουν τα:

1.
2.
3.
4.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

-,
-,
-,
-,

130

Γράψε τις προτάσεις στον πληθυντικό.

✓ Ο υπάλληλος ελέγχει το διαβατήριο του επιβάτη.

Οι υπάλληλοι ελέγχουν τα διαβατήρια των επιβατών.

1. Ο μπογιατζής βάφει τον τοίχο του σπιτιού.

2. Η κοπέλα οδηγεί το αμάξι του πατέρα της.

3. Ο φαναρτζής* επισκευάζει τη λαμαρίνα του αυτοκινήτου.

4. Ο καθηγητής γράφει το βαθμό της μαθήτριας.

5. Ο οφθαλμίατρος εξετάζει το μάτι του αρρώστου.

6. Ο αστρονόμος παρατηρεί την κίνηση του πλανήτη.

7. Ο αρχιτέκτονας μελετά το σχέδιο του κτιρίου.

8. Ο ζωολόγος εξετάζει το χορό της μέλισσας.

131

Φτιάξε φράσεις όπως στο παράδειγμα.

✓ οι τιμές / εφημερίδες - περιοδικά

οι τιμές των εφημερίδων και των περιοδικών

1. ο μισθός / εργάτες - υπάλληλοι

2. το πρόγραμμα / μαθήματα - εκπομπή

3. τα ανταλλακτικά / αυτοκίνητα - φορτηγά

4. το γραφείο / δάσκαλοι - καθηγητές

5. το ωράριο / καταστήματα - τράπεζες

6. ο σύλλογος / Βούλγαροι - Ρώσοι

7. η καθαρότητα / λίμνες - θάλασσες

8. τα καυσαέρια / λεωφορεία - ταξί

Ευτυχώς, οι ξένες λέξεις
στα ελληνικά
δεν κλίνονται.

των τζιν
των πουλόβερ
η τιμή των ταξί
των κομπιούτερ
των στυλό

ένα λάμα - ένα κοπάδι λάμα

132

Στο σπίτι του Αλέξη και της Έλενας σκέφτονται να πάρουν καινούριο αυτοκίνητο. Αγοράζουν ειδικά περιοδικά και διαβάζουν τις διαφημίσεις αυτοκινήτων στις εφημερίδες.

Διάβασε τη διαφήμιση και προσπάθησε να γράψεις λεζάντες για τις φωτογραφίες χρησιμοποιώντας γενική.

Τα καθίσματα είναι ντυμένα με ανθεκτικό* υλικό. Οι εσωτερικοί χώροι* είναι τέλεια σχεδιασμένοι και πολύ άνετοι. Μπορείτε να βρείτε εύκολα τα ανταλλακτικά του και δεν κοστίζουν πολύ. Στο πορτμπαγκάζ υπάρχει χώρος για πολλές απο-

.....
.....
.....

σκευές. Εφαρμόσαμε υψηλή τεχνολογία σε όλα τα μηχανικά εξαρτήματα*. Τα φρένα λειτουργούν εκπληκτικά* ακόμα και στις πιο δύσκολες συνθήκες*.

Για όλα τα πλεονεκτήματα* αυτού του μοντέλου

.....
.....
.....

η τιμή του είναι πολύ προσιτή*.

.....
.....

✓ ...επένδυση καθισμάτων με ανθεκτικό υλικό ...

133

Οι γονείς των παιδιών σκέφτονται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των αυτοκινήτων.

α. Δεν τους αρέσει αυτό το αυτοκίνητο. Πες γιατί. Συνέχισε όπως στο παράδειγμα.

...εξαιτίας της χαμηλής ποιότητας του βασικού εξοπλισμού*

- άσχημο σχήμα
- θόρυβος που κάνει η μηχανή
- κακή συμπεριφορά στο δρόμο
- ✓ - χαμηλή ποιότητα βασικού εξοπλισμού
- μικρός χώρος αποσκευών*
- αργή επιτάχυνση*
- κακή λειτουργία της μηχανής μετά από κάποια χρόνια
- μεγάλη κατανάλωση βενζίνης

β. Το τζιπάκι της ΤΑΟ είναι το μοντέλο που αρέσει καλύτερα σε όλους.

Γιατί; Γράψε πέντε λόγους. Χρησιμοποίησε την πρόθεση λόγω με γενική.

Η C.T. είναι ένα τετρακίνητο όχημα*. Ο σχεδιασμός του έγινε σύμφωνα με αμερικάνικες προδιαγραφές*: ο μεγάλος κινητήρας των 5,3 λ., οι τεράστιοι χώροι για 8 επιβάτες, ο πλούσιος εξοπλισμός, τα εξελιγμένα μηχανικά μέρη* και οι μεγάλες εξωτερικές διαστάσεις* είναι μερικά στοιχεία που δίνουν την εικόνα του «βράχου»...

1.
2.
3.
4.
5.

134

Η Ελένη χαίρεται που θα πάρουν ένα 4x4. Αυτό το μοντέλο ίσως μπορεί να πάει και στις δύσκολες πίστες της ζούγκλας, εκεί όπου ζουν οι χιμπαντζήδες ...

Διάβασε το τέλος της ιστορίας. Θυμήσου την αρχή και πες με δικά σου λόγια πώς η Τζέιν Γκούτολ έμαθε τόσα πολλά για τους χιμπαντζήδες.

Μια μέρα, οι μπανάνες παρά λίγο να προκαλέσουν καταστροφή. Ο Γολιάθ, ένας μεγάλος αρσενικός χιμπαντζής, αφού έφαγε το μερτικό* του, ζήτησε κι άλλη μπανάνα που όμως δεν του την έδωσαν. Θύμωσε. Άρπαξε ό,τι βρήκε μπροστά του – ένα τσεκούρι – και επιτέθηκε κατά της γυναίκας του μάγειρα... Ευτυχώς, ηρέμησε μόλις του δώσανε την μπανάνα του...

Αργότερα, επισκέφτηκε την κατασκήνωση η χιμπαντζίνα Φλο με το μικρό γιο της, το Φλιντ. Ο Φλιντ ήταν ο πρώτος χιμπαντζής που μπόρεσαν να μελετήσουν οι επιστήμονες στη φύση σε τόσο μικρή ηλικία. Ο Φλιντ ερχόταν συχνά στην κατασκήνωση και έμαθε να μη φοβάται τους ανθρώπους. Όταν τον σύστησαν στην Τζέιν Γκούτολ, της άπλωσε το μικρό του χεράκι, όπως θα έκανε κι ένας άνθρωπος...

κατά / εναντίον

υπέρ

λόγω / εξαιτίας

(+γενική)

- Ο χιμπαντζής επιτέθηκε **κατά / εναντίον** της γυναίκας.
- Οι γονείς μου είναι **κατά** του καπνίσματος και των ναρκωτικών.
- Οι γονείς μου είναι **υπέρ** της σωστής διατροφής και του αθλητισμού.
- **Λόγω** διακοπών το μαγαζί είναι κλειστό.
- **Εξαιτίας / Λόγω** της κακοκαιρίας δεν έγινε η εκδρομή.

Με τις μελέτες της Τζέιν Γκούτολ μάθαμε πάρα πολλά για τους χιμπαντζήδες. Τώρα γνωρίζουμε ότι όχι μονάχα μας μιιάζουν, αλλά και ότι ο τρόπος που ζουν θυμίζει το δικό μας.

135

γενική πληθυντικού
επανάληψη

Τώρα, πάντως, η οικογένεια Στεφανίδη δεν πάει στην Αφρική αλλά στο χωριό.
Τα παιδιά παρηγοριούνται με τα αινίγματα και τα παραμύθια της θείας ...

Ένας πατέρας κεφαλή
δώδεκα γιοι ποδάρια
και κάθε γιος στη ράχη* του
έχει τριάντα κόρες.
Κάθε βράδυ πεθαίνει η μια,
ταχιά* γεννιέται η άλλη.

Πες το διαφορετικά, όπως
στο παράδειγμα.

Οι μήνες

Το Δεκέμβρη έχουμε γιορτές και κάνουμε δώρα.

→ Ο Δεκέμβρης είναι ο μήνας των γιορτών και των δώρων.

Το Μάιο ανθίζουν τα λουλούδια.

→ Ο Μάιος είναι ο μήνας των λουλουδιών.

Πολλοί μήνες έχουν δύο τύπους:

✓ ο Γενάρης - ο Ιανουάριος

✓ ο Μάης - ο Μάιος

15/12 → δεκαπέντε Δεκέμβρη

→ δεκαπέντε Δεκεμβρίου

Τον Αύγουστο όλοι πάνε διακοπές.

Τον Απρίλιο λέμε ψέματα.

Το Μάρτιο έχουμε πολλές καιρικές αλλαγές.

Το Φλεβάρη γιορτάζουν οι ερωτευμένοι.

Τον Ιούλιο οι μέρες είναι ζεστές.

Το Σεπτέμβρη τρώμε σταφύλια.

Τον Οκτώβρη πέφτουν οι πρώτες βροχές.

Το Νοέμβρη έρχονται οι πρώτες κρύες μέρες.

Τον Ιούνιο έχουμε σχολικά διαγωνίσματα.

Τον Ιανουάριο κάνουμε σχέδια.

136

ορθογραφία

Γράψε το άρθρο: **το(ν) ή των;**

..... ήλιο

..... βοσκό

..... μήνα

..... ξάδερφο

..... επιστημόνων

..... μάστορα

..... χρόνων

..... φυτών

..... άνθρωπο

..... καιρό

..... χρόνο

..... αγρότη

..... βουνών

..... χτίστη

..... ναών

τον → ενικός
(αιτιατική)

τον παππού
το θείο

των → πληθυντικός
(γενική)

των παππούδων
το θείων

137

γενική - επανάληψη

Η θεία ξέρει παραμύθια από πολλά μέρη του κόσμου.

Διάβασε ένα παραμύθι από τη Νιγηρία και βάλε τις λέξεις σε παρένθεση στη γενική.

Ο ήλιος και το νερό

Μια φορά κι έναν καιρό, τότε που όλα πάνω στη γη ήταν αλλιώτικα, ο ήλιος και το νερό ζούσαν μαζί κι έκαναν παρέα. Ο ήλιος πήγαινε συχνά επίσκεψη στο νερό, μα το νερό ποτέ δεν τον είχε επισκεφτεί.

«Γιατί δεν έρχεσαι και συ στο παλάτι μου;» ρώτησε μια μέρα ο ήλιος το νερό.

«Δεν μπορώ, ήλιε μου», απάντησε το νερό. «Γιατί, αν έρθω, πρέπει να φέρω μαζί μου όλους τους συγγενείς μου».

«Το παλάτι μου είναι μεγάλο και τους χωράει όλους» απάντησε ο ήλιος.

Έτσι, το νερό μάζεψε όλους τους συγγενείς του και κίνησαν για το λαμπρό παλάτι (ο ήλιος). Ήταν το νερό (η θάλασσα), το νερό (οι ποταμοί), το νερό (οι πηγές και οι λίμνες), το νερό (οι βροχές, οι θύελλες και οι καταιγίδες), ήταν και τι δεν ήταν...

Όταν έφτασαν στο παλάτι (ο ήλιος), εκείνος κατέβηκε να τους υποδεχτεί. «Καλώς τους», πρόφτασε να πει και, πριν τελειώσει, το νερό χύθηκε στο παλάτι και πλημμύρισε τα πρώτα πατώματα. Ο ήλιος, ξαφνιασμένος, έτρεξε κι ανέβηκε στα τελευταία πατώματα, μα σε λίγο έβλεπε με τρόμο το νερό να γεμίζει το παλάτι του.

«Σου το είπα πως είμαστε πολλοί», του είπε το νερό που έβλεπε τον ήλιο να χλομιάζει όλο και περισσότερο. «Τώρα, όμως, δεν μπορούμε να κάνουμε πίσω». Ο ήλιος έβλεπε το νερό να προχωρά και σιγά σιγά να ανεβαίνει και να γεμίζει και τα τελευταία πατώματα (το παλάτι). Αναγκάστηκε να ανέβει στη στέγη. Το νερό όμως σκέπασε και τη στέγη. Τότε ο ήλιος κάνει ένα πήδημα και φραααπ, ανεβαίνει στον ουρανό. Από τότε, άρχισε να μένει εκεί. Κι εκεί είναι ακόμα και σήμερα.

Μύθος των Ίνκας

Κάποτε, ένας βοσκός πρόσεξε ότι ένα λάμα δεν έτρωγε και δεν έπινε τίποτα. Τότε το ρώτησε τι συνέβαινε. Το λάμα του απάντησε με ανθρώπινη φωνή πως πρόκειται να γίνει μια μεγάλη πλημμύρα* και, για να σωθεί, έπρεπε να ανέβει ψηλά στο βουνό. Ο βοσκός έκανε ό,τι τον συμβούλευε το λάμα. Σε λίγο άρχισε η δυνατή βροχή. Τα νερά πλημμύρισαν τα πάντα. Μόνο ο βοσκός επέζησε και έγινε πρόγονος όλων των ανθρώπων.

138

Διάβασε τον Γκέκα και φτιάξε κι εσύ μικρές αλυσίδες με τις λέξεις από το πλαίσιο.

Ο Γκέκας
Ο γιος του Γκέκα.
Το παιδί του γιου του Γκέκα.
Ο ανιψιός του παιδιού του γιου του Γκέκα.
Ο ξάδερφος του ανιψιού του παιδιού
του γιου του Γκέκα.
Ο θείος του ξαδέρφου του ανιψιού του παιδιού
του γιου του Γκέκα.
Το γαϊδούρι του θείου του ξαδέρφου του ανιψιού
του παιδιού του γιου του Γκέκα.
Το σαμάρι* του γαϊδουριού του θείου του ξαδέρφου
του ανιψιού του παιδιού του γιου του Γκέκα.
Το λουρί* του σαμαριού του γαϊδουριού
του θείου του ξαδέρφου του ανιψιού
του παιδιού του γιου
του Γκέκα.

ο Πέτρος, ο αδελφός, το Γυμνάσιο,
το προαύλιο, η βρύση, το νερό

τα κορίτσια, οι ξαδέρφες, τα σπίτια,
τα δωμάτια, τα παράθυρα, οι κουρτίνες

η Ευρώπη, οι χώρες, οι πρωτεύουσες,
τα μουσεία, τα εισιτήρια, οι τιμές

139

α. Πρόσεξε τα σκίτσα και θρες τι έχει αυτός που...

- ✓ βλέπει πολύ καλά και δεν του ξεφεύγει τίποτα
→ μάτι αετού
- κάνει χαζομάρες και δεν είναι πολύ έξυπνος
- είναι γρουσουζής και φέρνει ατυχία
- δεν αλλάζει εύκολα γνώμη
- είναι παμπόνηρος και ξέρει πώς να γίνει πλούσιος
- τρέχει γρήγορα

β. Γράψε τις λεζάντες.

αετονύχης, κασικοπόδαρος, γαϊδουροκέφαλος,
αετομάτης, κοκορόμυαλος

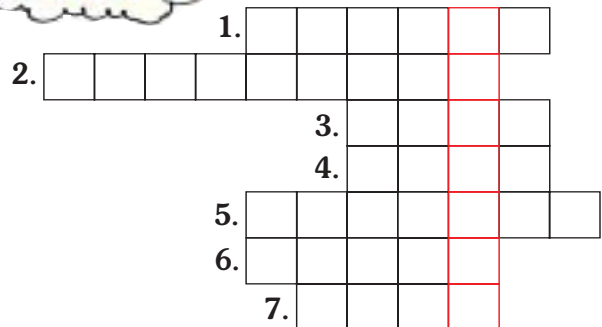
140

Τη γλώσσα που μιλούσαν οι Ίνκας τη μιλούν ακόμα σε κάποιες περιοχές του Περού.

α. Για να μάθεις πώς λέγεται η γλώσσα των Ίνκας, λύσε το σταυρόλεξο.

1. τόπος λατρείας
2. κορίτσια της ηλικίας σου
3. θεός του Ήλιου
4. μπίρα
5. ταχυδρόμος
6. κομπιουτεράκι
7. χρήσιμο ζώο

β. Τους αναγνωρίζεις;

.....

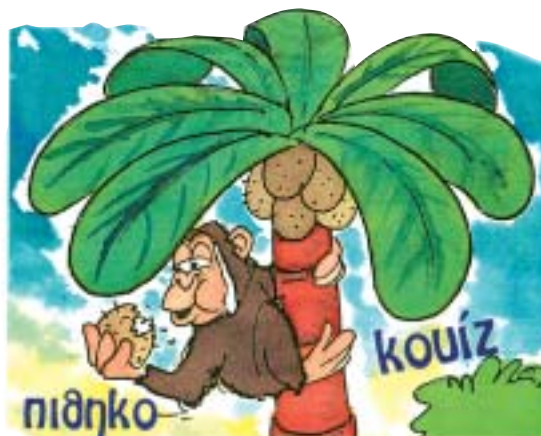
μπομπαινος
ταουραγκογκος
σαλιρογ
σηντιναπιμ

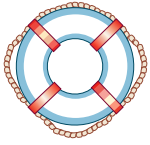
.....

.....

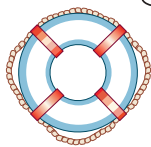
.....

κλίση ουσιαστικών - γενικός πίνακας

ον. γεν. αι.	ον. γεν. αι.	ον. γεν. αι.	ον. γεν. αι.	ον. γεν. αι.	ον. γεν. αι.	ον. γεν. αι.	ον. γεν. αι.
ο λύκος του λύκου το λύκο	ο άνθρωπος του ανθρώπου τον άνθρωπο	ο παίκτης του παίκτη τον παίκτη	ο αγώνας του αγώνα τον αγώνα	ο γείτονας του γείτονα το γείτονα	ο άντρας του άντρα τον άντρα	ο παππούς του παππού τον παππού	
οι λύκοι των λύκων τους λύκους	οι άνθρωποι των ανθρώπων τους ανθρώπους	οι παίκτες των παικτών τους παίκτες	οι αγώνες των αγώνων τους αγώνες	οι γείτονες των γειτονιών τους γείτονες	οι άντρες των αντρών τους άντρες	οι παππούδες των παπούδων τους παπούδες	
η χώρα της χώρας τη χώρα	η σελίδα της σελίδας τη σελίδα	η θάλασσα της θάλασσας τη θάλασσα	η λίμνη της λίμνης τη λίμνη	η λέξη της λέξης τη λέξη	η ειδοση της ειδοσης την ειδοση	η γιαγιά της γιαγιάς τη γιαγιά	
οι χώρες των χωρών πς χώρες	οι σελίδες των σελίδων πς σελίδες	οι θάλασσες των θαλασσών πς θαλασσες	οι λίμνες των λιμνών πς λίμνες	οι λέξεις των λέξεων πς λέξεις	οι ειδήσεις των ειδήσεων πς ειδήσεις	οι γιαγιάδες των γιαγιάδων πς γιαγιάδες	
το βιβλίο του βιβλίου το βιβλίο	το ποδήλατο του ποδήλατου το ποδήλατο	το άλογο του αλόγου το άλογο	το παιδί του παιδιού το παιδί	το ψάρι του ψαριού το ψάρι	το χρήμα του χρήματος το χρήμα	το μάρθμα του μαθηματος το μάρθμα	
τα βιβλία των βιβλίων τα βιβλία	τα ποδήλατα των ποδηλάτων τα ποδήλατα	τα άλογα των αλόγων τα άλογα	τα παιδιά των παιδιών τα παιδιά	τα ψάρια των ψαριών τα ψάρια	τα χρήματα των χρημάτων τα χρήματα	τα μαθήματα των μαθημάτων τα μαθήματα	

Δύσκολες λέξεις

Προσοχή! Εδώ σου λέμε τι σημαίνει η λέξη στη σελίδα που διάβασες. Οι λέξεις όμως δεν έχουν μόνο μια σημασία. Για να βρεις όλες τις σημασίες, πρέπει να ανοίξεις το λεξικό.

σελίδα

- 12** ο **συνδετήρας**: χρησιμοποιούμε συνδετήρες για να κρατάμε τα χαρτιά μαζί
- 14** η **μαντεία**: το μάντεμα
το **γρόσι**: παλιό τουρκικό νόμισμα
το **φλουρί**: παλιό χρυσό νόμισμα
ο **δούλος**: ο σκλάβος, ο άνθρωπος που δεν είναι ελεύθερος, τον αγοράζουν και τον αναγκάζουν να δουλεύει
- 19** το **εργαστήριο**: μέρος όπου γίνονται ειδικές εργασίες: *εργαστήριο ζαχαροπλαστικής*
το **δικαστήριο**: μέρος όπου γίνονται οι δίκες. Εκεί δουλεύουν οι δικαστές και οι δικηγόροι
- 20** η **αυτοκρατορία**: ένα μεγάλο κράτος του οποίου ο αρχηγός λέγεται αυτοκράτορας (η δύναμη του αυτοκράτορα είναι το ίδιο μεγάλη ή ακόμα μεγαλύτερη από αυτήν του βασιλιά)
ιδρύω: δημιουργώ, φτιάχνω κάτι από την αρχή
ο **κατακτητής**: αυτός που νικά μια πόλη ή μια χώρα και την κάνει δική του
συλλαμβάνω: πιάνω, π.χ. *η αστυνομία συνέλαβε το ληστή*
- 21** το **μεταφορικό μέσο**: με αυτό πηγαίνουμε κάπου και κουβαλάμε (μεταφέρουμε) πράγματα: το αυτοκίνητο, το τρένο, το αεροπλάνο...
το **τρίχωμα**: η γούνα, οι τρίχες
- 24** **ανθίζω**: βγάζω λουλούδι
μοσχοβολώ: μυρίζω πολύ ωραία
ο **θάμνος**: χαμηλό δεντράκι χωρίς κορμό
ο **φοίνικας**: το δέντρο που είναι δίπλα στον παππού στο σκίτσο. Φυτρώνει στις ζεστές χώρες
ο **αρακάς**: το μπιζέλι: ένα λαχανικό, μικρές πράσινες μπαλίτσες που τις βγάζουμε από μια φλούδα
- 25** ο **κρίνος**: μεγάλο λευκό λουλούδι που μοιάζει σε κωνί
η **καμέλια**: όμορφο ροζ – κόκκινο λουλούδι με πολλά πέταλα
ο **βίσονας**: μεγάλο άγριο βόδι με κοντό τρίχωμα και κέρατα γυρισμένα προς τα κάτω
- 26** η **τριήμερη**: σχολική εκδρομή τριών ημερών που κάνουν οι μαθητές του Λυκείου
- 27** το **τσιμπούρι**: ζουζούνι (έντομο) που πιάνεται στο δέρμα των ζώων και πίνει το αίμα τους
φασκιωμένος, -η, -ο: αυτός που είναι τυλιγμένος με μια λουρίδα υφάσματος
το **τύλιγαν σε μια λουρίδα**: έβαζαν ένα πανί γύρω γύρω

δύσβατος, -η, -ο: ένα δύσβατο μέρος είναι ένα μέρος στο οποίο είναι δύσκολο να φτάσει κανείς και ακόμα πιο δύσκολο να το περπατήσει, να το περάσει

οι απότομες πλαγιές: απότομες πλαγιές έχει ένα βουνό με μεγάλη ανηφόρα

ο χείμαρρος: ποτάμι με νερά που τρέχουν πολύ γρήγορα

το φαράγγι: στενή βαθιά χαράδρα ανάμεσα σε δύο βράχους

μπρούντζινος, -η, -ο: από μπρούντζο, ένα μεταλλικό μείγμα που έχει μέσα χαλκό και είναι κίτρινο – κόκκινο όπως ο χαλκός

χάλκινος, -η, -ο: φτιαγμένος από χαλκό. Ο χαλκός είναι ένα μέταλλο με χρώμα κοκκινωπό που βρίσκεται στη φύση

30 ο τερμής: έντομο που ζει στα τροπικά δάση, μοιάζει με μυρμήγκι και τρώει ξύλο

η χλόη: η πρασινάδα, το γρασίδι

κουρνιάζω: μαζεύομαι για να κοιμηθώ, κάθομαι στη φωλιά

32 ο σακάτης: ο ανάπηρος

ο καμπούρης: αυτός που έχει ένα εξόγκωμα, μία καμπούρα δηλαδή στην πλάτη

η οβούρα: μικρό παιχνίδι, συνήθως ξύλινο, που γυρίζει, γυρίζει, γυρίζει...

33 η σύζυγος: η γυναίκα ενός άνδρα

υφαίνω: φτιάχνω πανί με τον αργαλειό

η χήρα: η γυναίκα που πέθανε ο άντρας της

γνέθω: φτιάχνω μαλλί

37 η μουριά: δέντρο με οδοντωτά φύλλα που πέφτουν το χειμώνα. Το χρησιμοποιούν για να ταϊσουν τους μεταξοσκώληκες. Βγάζει τα μούρα

42 αναζητώ: ψάχνω

η παρθένα γη: μέρος που δεν το έχει πατήσει κανείς

η βοσκή: εκεί που τα ζώα τρώνε χορτάρι (βόσκουν)

θερίζω: μαζεύω το στάρι

οργώνω: σκάβω τη γη με το αλέτρι

σπέρνω: ρίχνω σπόρο στη γη για να φυτρώσουν φυτά

43 η γερόντισσα: η γριά

45 απειλώ: λέω σε κάποιον ότι θα του κάνω κακό, αν δεν κάνει αυτό που του λέω

ερευνητικά: με μεγάλη προσοχή, προσπαθώντας να ανακαλύψουμε, να καταλάβουμε

ο παρατηρητής: αυτός που κοιτάει με προσοχή, που παρατηρεί

46 το αλφάδι: εργαλείο που χρησιμοποιούν οι χτίστες για να δουν αν ο τοίχος είναι ίσιος και επίπεδος

48 ο ογκόλιθος: μεγάλο κομμάτι από πέτρα

το φρούριο: κάστρο με χοντρούς τοίχους. Εκεί φύλαγαν τα όπλα και έμεναν οι στρατιώτες για να πολεμήσουν τον εχθρό

το καταφύγιο: μέρος όπου μπορούν να μένουν οι άνθρωποι, όταν υπάρχει μεγάλος κίνδυνος

- 49** **απέραντος, -η, -ο:** τεράστιος, αυτός που δεν έχει όρια
αντικαθιστώ: βάζω κάτι ή κάποιον σε θέση κάτι ή κάποιου άλλου
το μπουρού: ένα μεγάλο κοχύλι που έβγαζε φωνή όταν φυσούσες μέσα
το αβοκάντο: φρούτο που μοιάζει σε μεγάλο αχλάδι με φλούδα σκουροπράσινη. Προέρχεται από τη Νότια Αμερική. Η γεύση του μοιάζει λίγο στο βούτυρο!
η Ανατολή: η πλευρά του ορίζοντα όπου βγαίνει ο ήλιος το πρωί
ο παγετώνας: ο πάγος που σκεπάζει ολόκληρες περιοχές στα ψηλά βουνά και στους πόλους
η κοπριά: οι ακαθαρσίες, το “κακά” των ζώων
το λίπασμα: η κοπριά και τα χημικά προϊόντα που βάζουν οι αγρότες στα χωράφια για να γίνει πιο πλούσιο το χώμα
- 53** **παρασκευάζω:** ετοιμάζω, φτιάχνω
το σάλιο: ένα υγρό, το “νερό” που έχουμε στο στόμα και το φτύνουμε
- 57** **υποχρεωμένος, -η, -ο:** που είναι αναγκασμένος να κάνει κάτι
η σήραγγα: το τούνελ (τρυπάμε το βουνό για να περάσει ένας δρόμος)
το κανάλι: μακρύ αυλάκι που σκάβουμε για να περάσει το νερό και να φτάσει στα χωράφια
η μάνδρα: τοίχος που χτίζουμε στο χωράφι για φράκτη ή για να κρατήσει το χώμα
οι βουνοπλαγιές: οι πλευρές του βουνού
το γλέντι: η γιορτή
ανταλλάσσω: δίνω σε κάποιον κάτι, για να μου δώσει αυτός κάτι άλλο
- 58** **τάζω:** κάνω μια υπόσχεση
- 60** **η άφιξη:** ο ερχομός. *Η άφιξη του αεροπλάνου είναι στις 2.00:* Το αεροπλάνο φτάνει στις 2.00
η κατασκήνωση: ένα μέρος όπου οι άνθρωποι μένουν στη φύση και κοιμούνται σε σκηνές
- 61** **η κουνιάδα:** η αδελφή του συζύγου / του άνδρα
ο μπατζανάκης: ο άνδρας της κουνιάδας
η συννυφάδα: η γυναίκα του αδελφού του συζύγου / του κουνιάδου
το πιστοποιητικό πολιτογράφησης: το χαρτί που λέει, που βεβαιώνει ότι κάποιος είναι πολίτης ενός Δήμου
- 63** **ο πολιτισμός:** ό,τι κατάφερε να δημιουργήσει ένας λαός: τεχνολογία, έργα τέχνης, αρχιτεκτονική κ.λπ.
- 66** **λατρεύω:** αγαπώ πάρα πολύ
προσφέρω: κάνω δώρο
συμβολίζω: είμαι, λειτουργώ σαν εικόνα ενός ευρύτερου πράγματος, μιας ιδέας κ.λπ., π.χ. *Η σημαία μας συμβολίζει την Ελλάδα, και Οι χρυσοί δίσκοι συμβόλιζαν τον Ήλιο:* ήταν σαν μια εικόνα του Ήλιου
ο σεβασμός: δείχνουμε σε κάποιον σεβασμό: του δείχνουμε ότι τον εκτιμούμε, ότι του δίνουμε σημασία
η προσφορά: αυτό που προσφέρουμε, που δίνουμε, το δώρο
η βλεφαρίδα: μια τριχούλα από αυτές που προστατεύουν τα μάτια μας

- 67** **η τελετή:** η εκδήλωση, η επίσημη γιορτή: ένας γάμος, μια κηδεία, μια απονομή βραβείων
η σοδειά: αυτό που δίνει η γη στον αγρότη κάθε χρόνο: φρούτα, λαχανικά, δημητριακά...
- 69** **η μαντική:** η τέχνη της μαντείας, του μαντέματος
ο αγγελιοφόρος: αυτός που μεταφέρει τα μηνύματα, ο “ταχυδρόμος”
- 70** **ο σύλλογος:** μια ομάδα ανθρώπων που έχει ένα σκοπό και μια οργάνωση με πρόεδρο, γραμματέα κ.λπ.
το κτίριο: το σπίτι, αυτό που είναι χτισμένο
- 72** **ο βατραχάνθρωπος:** ο δύτες, που φοράει βατραχοπέδιλα και στολή
ο σκίουρος: ζωάκι με φουσκωτή πανέμορφη ουρά και κοκκινωπό χρώμα. Του αρέσουν πολύ τα φουντούκια
ο λαθρέμπορος: αυτός που αγοράζει και πουλάει πράγματα παράνομα, π.χ. ο λαθρέμπορος τσιγάρων πουλάει τσιγάρα χωρίς να έχει πληρώσει τους φόρους
η γενειάδα: οι τρίχες που έχουν οι άντρες στο πρόσωπο όταν δεν έχουν ξυριστεί για πολύ καιρό
συγκρίνω: κοιτώ δύο πράγματα και προσέχω τις ομοιότητες και τις διαφορές τους
ραβδωτός, -ή, -ό: που έχει γραμμές
ο πρόγονος: ο προπροπροπάππους μας, το ζώο από το οποίο οι επιστήμονες πιστεύουν ότι βγήκε ο άνθρωπος
- 73** **η εξέλιξη:** π.χ. *Η εξέλιξη του αλόγου:* οι αλλαγές από το πρώτο άλογο μέχρι το άλογο όπως είναι σήμερα
- 74** **βούβαλος:** μεγάλο βόδι που ζει στην Αφρική και στην Ασία. Έχει μεγάλα κέρατα
το σκυλόψαρο: μακρόστενο ψάρι (έως 1μ.) με μυτερά δόντια που καταστρέφουν τα δίκτυα των ψαράδων. Ανήκει στην οικογένεια των καρχαριών
ο τάπιρος: θηλαστικό φυτοφάγο ζώο που ζει στην Ασία και τη Νότια Αμερική. Έχει μήκος 2μ. περίπου και το στόμα του μοιάζει με προβοσκίδα
- 75** **η εφαρμογή:** εφαρμόζω ένα νόμο: κάνω αυτό που λέει ο νόμος
τηρώ το νόμο: κάνω αυτό που λέει ο νόμος
το παράπτωμα: μια ενέργεια που δε συμφωνεί με το νόμο: μια κλεψιά, μια απάτη, ένα έγκλημα
ο τρόπος εκτέλεσης: πώς γίνεται κάτι, ο τρόπος με τον οποίο γίνεται / πραγματοποιείται / εκτελείται κάτι
ο αποκεφαλισμός: ποινή θανάτου με κόψιμο του κεφαλιού
ο λιθοβολισμός: μια ποινή θανάτου: πετάμε σε κάποιον πέτρες μέχρι να τον σκοτώσουμε
το φρεάτιο: ο υπόνομος, τρύπα που σκάβουμε στο έδαφος για να θάψουμε τις ακαθαρσίες
η αφαίρεση: η πράξη με την οποία βγάζουμε / κόβουμε / αφαιρούμε κάτι
η μαστίγωση: μαστιγώνω, χτυπώ με μαστίγιο: ένα λεπτό δερμάτινο λουρί που πονάει πολύ όταν σε χτυπούν μ’ αυτό
η απώλεια: το χάσιμο
η εξορία: όταν σε διώχνουν από τη χώρα σου και αναγκάζεσαι να ζεις σε άλλη χώρα, είσαι σε εξορία

- 76** **χειροτερεύω:** γίνομαι χειρότερος ή παθαίνω κάτι χειρότερο
το προσόν: κάτι καλό που έχουμε σαν χαρακτήρες, ένα πλεονέκτημα, μια αρετή
ικανοποιητικός, -ή, -ό: αρκετά καλός, αυτός που μας ικανοποιεί
συμφέρων, -ουσα, -ον: που συμφέρει, που είναι καλό για κάποιον
η επίβλεψη: ο έλεγχος, η παρακολούθηση
- 77** **η αγέλη:** μικρό κοπάδι
η αποικία: 1. μεγάλη ομάδα μικρών ζώων που παραμένουν σ' ένα μέρος,
 2. χώρα που δεν είναι ελεύθερη αλλά "ανήκει" σε άλλη πιο δυνατή χώρα (εξαρτάται από αυτή)
το σμήνος: μεγάλη ομάδα πουλιών που πετούν μαζί
το σμάρι: μεγάλη ομάδα εντόμων. Το λέμε συνήθως για τις μέλισσες
- 79** **ο φαναρτζής:** ο μάστορας που διορθώνει και βάφει τις λαμαρίνες του αυτοκινήτου
- 80** **ανθεκτικός, -ή, -ό:** που έχει μεγάλη αντοχή, που δε χαλάει
ο εσωτερικός χώρος: ο χώρος που βρίσκεται μέσα
το εξάρτημα: κομμάτι (μιας μηχανής, μιας συσκευής)
εκπληκτικά: πάρα πολύ καλά
οι συνθήκες: η γύρω κατάσταση, το περιβάλλον π.χ. *σε δύσκολες συνθήκες:* σε μια δύσκολη κατάσταση (εδώ: όταν ο δρόμος έχει λακκούβες, γλιστράει ...)
το πλεονέκτημα: *αυτό το μοντέλο έχει πολλά πλεονεκτήματα:* έχει πολλά πράγματα που το κάνουν καλύτερο από άλλα μοντέλα
προσιτός, -ή, -ό: που δεν είναι πολύ ακριβός
ο εξοπλισμός: όλα τα πράγματα που έχει το αυτοκίνητο, το νοσοκομείο, το σχολείο κ.λπ.
η αποσκευή: η βαλίτσα, η τσάντα που παίρνουμε μαζί σε ταξίδι
η επιτάχυνση: επιταχύνω όταν πηγαίνω πιο γρήγορα
- 81** **το τετρακίνητο όχημα:** το αυτοκίνητο 4 επί 4
η προδιαγραφή: μια περιγραφή που λέει πώς πρέπει να είναι κάτι
τα μηχανικά μέρη: τα μέρη μιας μηχανής
η διάσταση: πόσο μεγάλο είναι κάτι, το μέγεθός του
το μερτικό: η μερίδα
- 82** **η ράχη:** το πάνω μέρος της πλάτης
ταχιά: γρήγορα
- 83** **η πλημμύρα:** όταν τα νερά σκεπάζουν τα πάντα
- 84** **το σαμάρι, η σέλα:** πάνω στο σαμάρι βάζουμε το φορτίο ή κάθεται ο καβαλάρης
το λουρί: με το λουρί δένουμε το σαμάρι στο ζώο και είναι από δέρμα

Για τον εκπαιδευτικό

- Το φυλλάδιο **Ουσιαστικά 1** αποτελεί μέρος του διδακτικού υλικού **Υπόθεση Γλώσσα**. Η σειρά συνοδεύεται από βιβλίο του εκπαιδευτικού με επισημάνσεις για τη διδασκαλία και λύσεις για όλα τα φυλλάδια.
- Αρχή δόμησης του φυλλαδίου είναι οι κατηγορίες του ουσιαστικού: γένος, αριθμός, πώση.
Επιμέρους θέματα είναι:
 - τα κριτήρια αναγνώρισης του ουσιαστικού
 - ο σχηματισμός των τύπων στις βασικές κλίσεις (αρσενικά σε *-ας, -ης, -ος*, θηλυκά σε *-α, -η, ουδέτερα σε -ο, -ι, -μα*)
 - οι λειτουργίες των πώσεων
 - η χρήση του άρθρου
 - κάποια προβλήματα τονισμού (γενική των προπαροξύτων αρσενικών σε *-ος* και των ουδετέρων σε *-ο*)
 - η καταληκτική ορθογραφία.

Οι υπόλοιπες κλίσεις, πιο σύνθετα προβλήματα τονισμού και ορθογραφίας, αναφορές στην παραγωγή και τη σύνθεση καθώς και ειδικά θέματα, όπως διπλοτυπίες και παρώνυμα, περιλαμβάνονται στο φυλλάδιο **Ουσιαστικά 2**.

- Όπως συμβαίνει και με τα άλλα φυλλάδια της σειράς **Υπόθεση Γλώσσα**, το φυλλάδιο **Ουσιαστικά 1** απευθύνεται σε διαφορετικά επίπεδα γλωσσομάθειας και ως εκ τούτου δεν μπορεί να διδαχθεί εξ ολοκλήρου. Το πρώτο μέρος (αναγνώριση του ουσιαστικού, γένος, αριθμός) απευθύνεται αποκλειστικά σε αρχάριους μαθητές ή σε μαθητές που παρουσιάζουν δυσκολίες ακόμα και στο χειρισμό των πιο στοιχειωδών γραμματικών εννοιών (π.χ. που δεν μπορούν να διακρίνουν ουσιαστικό και ρήμα). Με πιο προχωρημένους μαθητές συνιστούμε να περιοριστείτε στις ασκήσεις που κρίνετε πιο δύσκολες και να προχωρήσετε κατευθείαν στα γραμματικά φαινόμενα, τα οποία πράγματι δημιουργούν δυσκολίες στους μαθητές, όπως ίσως η χρήση του άρθρου, κάποιες λειτουργίες της αιτιατικής και της γενικής, πιθανόν η ορθογραφία και ο τονισμός.

Για να διευκολυνθεί ο εκπαιδευτικός στη σωστή επιλογή των σημείων γραμματικής και των ασκήσεων, έχουν συμπεριληφθεί σύντομες αναφορές στο στόχο των ασκήσεων (αχνά γράμματα στην αρχή των ασκήσεων) καθώς και ένας αναλυτικός πίνακας που συσχετίζει τις ασκήσεις με τα γραμματικά φαινόμενα.

- Οι περισσότερες δραστηριότητες του φυλλαδίου **Ουσιαστικά 1** περιστρέφονται γύρω από τις εμπειρίες δύο αδελφών, της Έλενας και του Αλέξη, και από τα διαφορετικά ενδιαφέροντά τους, την αρχαιολογία και τα ζώα. Για την αρχαιολογία επιλέξαμε τον πολιτισμό των Ίνκας και για τα ζώα τους χιμπαντζήδες.

Αναλυτικός πίνακας περιεχομένων για τον εκπαιδευτικό

Σελίδα	Γραμματική	Ασκήσεις, περιεχόμενα	Επίπεδο
8, 9	αναγνώριση του ουσιαστικού κριτήριο αναγνώρισης: άρθρο άρθρο / γένος σημασία επανάληψη σχέση άρθρο-γένος / γένος → κατάληξη	1, 2, 3 5, 7 4, 6 24, 25	α ρ x ά
11	ο → -ας, -ης, -ος, η → -α, -η, το → -ο, -ι, -μα φυσικό γένος	8, 9, 10, 11, 82	ρ ι
13	φρούτο / ζώο	12, 13	ο ι
16	επάγγελμα / ιδιότητα	14, 15, 16, 17, 18	
17	οριστικό / αόριστο άρθρο - ενικός πληθυντικός	19, 20, 21, 22 32	
19	ορθογραφία χώροι -είο, -τήριο αριθμός: ονομαστική πληθυντικού	23	λ
22	οι → -ες, -οι, οι → -ες, τα → -α, -ια, -ματα	26, 27, 28, 29, 33, 38	ί γ
24	συμφωνία ουσιαστικό - επίθετο ουσιαστικό - ρήμα	30, 31, 37 34	ο
26	ανισοσύλλαβα ουδέτερα -μα / -ματα	35, 36	π
29	ανισοσύλλαβα αρσενικά και θηλυκά επανάληψη: ονομαστική, αριθμός ορθογραφία [i] [ο]	39, 40, 41, 44 43, 86, 88 45, 85, 87	ρ ο x
35	αιτιατική ενικού		ω
35	σθένος: υποκείμενο - αντικείμενο	47, 48, 49, 50, 51, 52	ρ
37	τελικό ν	53, 54	η
38	αιτιατική αιτιατική με προθέσεις αιτιατική στους χρονικούς προσδιορισμούς	55, 56 57, 58, 59 61, 62, 63, 64	μ έ ν
41	άμεσο - έμμεσο αντικείμενο	60, 71	ο
44	αιτιατική πληθυντικού αιτιατική: ποιητικό αίτιο	65, 66, 67, 69 70	ι
47	κλητική	72	
50	θηλυκά ουσιαστικά -η / -εις	75, 76, 77, 78, 84	
52	αφηρημένα ουσιαστικά επαναληπτικές ασκήσεις: ονομαστική, αιτιατική αναγνώριση του ουσιαστικού	79, 80, 81 73, 74, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91 92, 93	

58	γενική ενικού	94, 95, 96, 97, 98, 99, 100	μ ε σ α ί ο ι
62	επώνυμα γυναικών	101, 102	
63, 64, 65	γενική – λειτουργίες	103, 104, 105, 106, 107	
	επανάληψη: γενική ενικού	108, 109, 110, 111, 115	
68	ορθογραφία [is]	112, 113, 114	
	γενική ενικού: τονισμός		
71	προπαροξύτονα αρσενικά -ος	116, 117, 118, 119, 120	
73	προπαροξύτονα ουδέτερα -ο	121, 122, 123	
	επανάληψη	124, 125	
76, 77	γενική πληθυντικού	126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 135	
81	γενική με προθέσεις	133	
82	ορθογραφία τον / των	136	
83 – 84	επανάληψη: γενική ενικού / πληθυντικού	137, 138	

Πηγές

Ίνκας

Tim Wood: *The Inkas*, εκδόσεις Heinemann, 1996
John Malam: *Indiana Jones εξερευνά... τους Ίνκας*, εκδόσεις Αλκυών 1995
Snapping - turtle guide: *Inka Life*, Ticktock Publishing Ltd UK, 2000
Bertrand Flornoy: *Ο κόσμος των Ίνκας*, εκδόσεις Κάκτος, 1991
Remi Simon: *Στη χώρα των Ίνκας*, Εγκυκλοπαίδεια τσέπης, εκδόσεις Πατάκη, 1987
Alfred Métraux: *Οι Ίνκας – Ιστορία και Πολιτισμός*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, 1997

Ζώα

Ian Redmond: *Πίθηκοι*, Σειρά Αυτόπτης Μάρτυρας, εκδόσεις Ερευνητές, 1997
Ρότζερ Πρίντν: *Οι πρώτες μου 1000 λέξεις*, εκδόσεις Μίνωας, 1997
Barbara Taylor Cork: *Ο ελέφαντας*, εκδόσεις Ερευνητές, 1993
Ο χιμπαντζής, εκδόσεις Ερευνητές, 1992
Lucy Baker: *Ο αετός*, εκδόσεις Ερευνητές, 1993
Ο κόσμος των ζώων, εκδόσεις Στρατίκη / Newton / Dami Editore, 1999
Βαλερί Τράκι, *Τα ζώα της θάλασσας*, εκδόσεις Πατάκη, 1992
Ανακαλύπτω τον κόσμο, τεύχη αρ. 1, 5, 10, 18 Ερευνητές, / Bayard
Renée Kayser: *Το βιβλίο του δάσους*, εκδόσεις Ερευνητές, 1994
Καρχαρίες, Αυτόπτης Μάρτυρας, εκδόσεις Ερευνητές
Ζωολογία, Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Εκδοτική Αθηνών

Άλλα θέματα

Κατερίνα Σέρβη: *Ελληνική Μυθολογία*, Εκδοτική Αθηνών, 2000
Ευγενία Φακίνου: *το Καλοκαίρι, ο Χειμώνας, το Φθινόπωρο, η Άνοιξη*, εκδόσεις Κέδρος, 1997/5
Auto Trópη TEST book 2001 +, Motor Press Hellas

Παραμύθια

Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών, *Ημερολόγιο 2000*
Οι δώδεκα μήνες, παραμύθι από την Ελλάδα
Ο ήλιος και το νερό, παραμύθι της Νιγηρίας
Πάμελα Μάρτιν: *Η πρώτη γνωριμία* (απόσπασμα / διασκευή), στο: Barbara Taylor Cork,
Ο χιμπαντζής, εκδόσεις Ερευνητές, 1992
Θέτη Χορτιάτη: *Το δέντρο, Η κυρά της αυλής*, εκδόσεις Πατάκη